EDIȚIA DE VINERI

Vol. 3

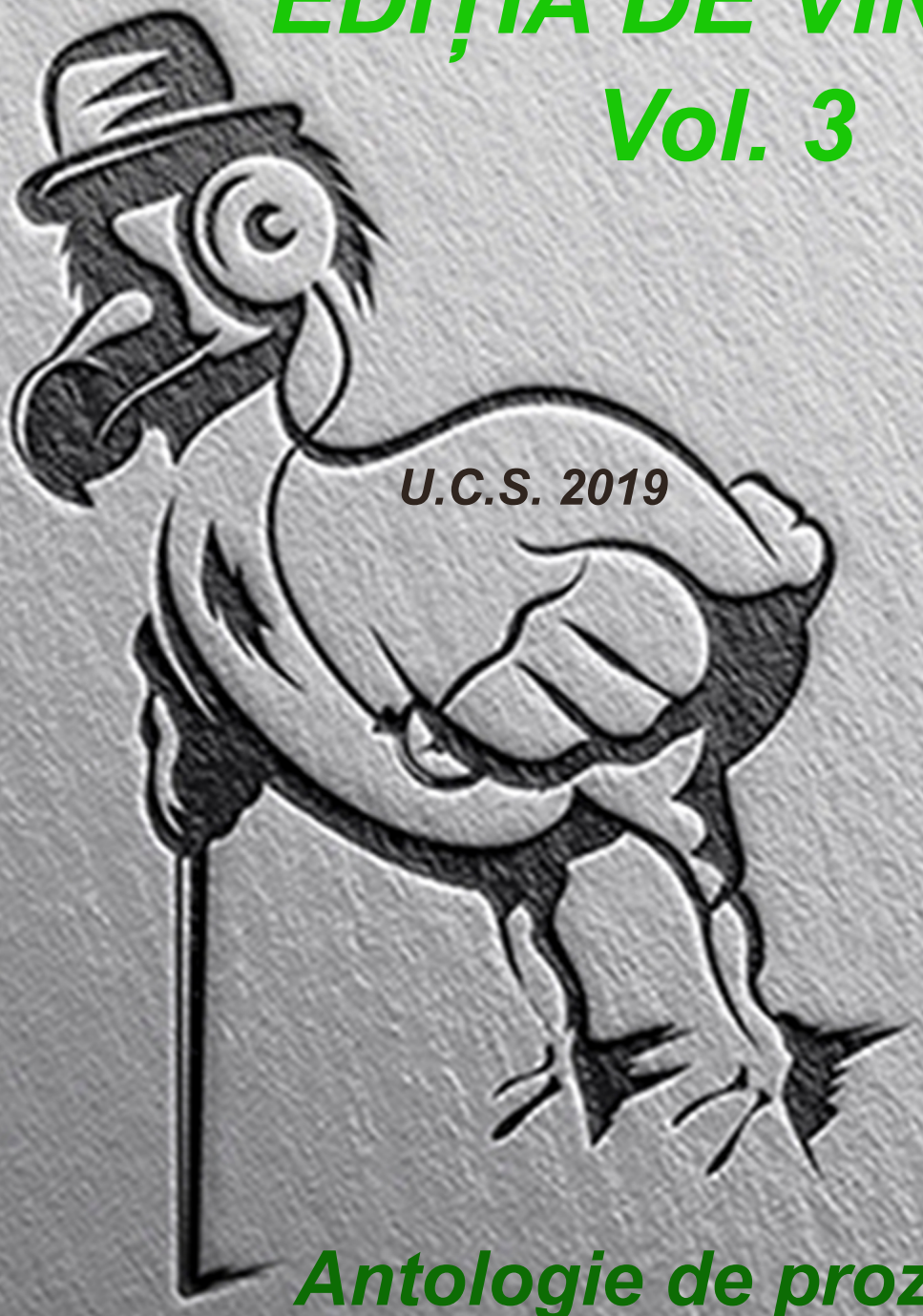

U.C.S. 2019

Antologie de proză modernă și contemporană

Cuprins:

Ludmila ULIŢKAIA: Arta de a trăi (din vol. „Minciunile femeilor”) 2

J. D. SALINGER: „Ochii verzi şi gura mică”..... 71

Gabriel García MÁRQUEZ: Incredibila și trista poveste a candidei Eréndira 90

Ludmila ULIȚKAIA

Arta de a trăi

1

Afurisiţii ăştia de dovlecei nu i-au dat pace câteva zile. A cumpărat în sfârşit cinci, gălbejiţi, netezi, egali ca mărime... I-a gătit seara târziu, dimineaţa a pregătit sosul în grabă şi l-a rugat pe Grişka să-i ducă Liliei mâncarea. Au apărut, pe lângă dovlecei, o salată de sfeclă şi o cremă de brânză de vaci. Lilka n-avea practic niciun dinte. Şi minte avea puţină. Şi frumuseţe. Propriu-zis, era făcută din cogeamite trupul fleşcăit şi din bunătate bleagă... Bunătatea i s-a blegit după boală, şi cât timp Lilka a fost sănătoasă, bunătatea ei a fost zgomotoasă, plângăcioasă, cu exclamaţii de tot felul, puţin cam prea sâcâitoare, simţeai că te îndeamnă insistent să te foloseşti de ea. Şi s-a folosit de ea cine a vrut şi cine n-a vrut. E chiar de râs: numele de fată al Liliei a fost Aptekman, iar ea a fost farmacistă. Spiţer, cum i se spunea altă dată. Treizeci de ani a stat la primul ghişeu, le-a zâmbit tuturor, n-a stat să aleagă şi s-a străduit să-i servească pe toţi, să facă rost, să găsească... Pe urmă, congestia cerebrală a lovit-o ca un trăsnet şi s-au împlinit deja trei ani de când merge şontâcăind prin casă, sprijinindu-se într-o cârjă frumoasă din străinătate, cu reazem pentru cot, şi trăgându-şi după ea piciorul stâng care rămâne

mereu în urmă. Şi mâna stângă e acum mai mult de privit, de făcut nu mai face nimic...

Încă din copilărie, Jenia n-a putut s-o sufere pe Lilia. Locuiau în aceeaşi curte, pe o stradă veche care şi-a schimbat de trei ori numele de când erau ele pe lume. Părinţii lor se cunoşteau. Se vorbea chiar că bunicul Jeniei în vârstă de optzeci de ani a cerut-o în căsătorie pe bunica Lilkăi, o bătrânică tânără de şaizeci de ani. Dar Jeniei nu-i prea venea să creadă: ce ar fi putut să găsească un bunic intelectual, un medic orelist respectabil, pasionat de Schubert şi de Schumann, care citea în latină discursurile lui Cicero, la bunica Lilkăi, rotofeie ca un poloboc şi blândă ca un mieluşel, mereu cu zâmbetul pe buze, cu mustăţi şi cu vorba ei cântată dintr-un sătuc ucrainean? Pe vremea aceea, pe Jenia o scotea din sărite faptul că Lilia era scandalos de prost-crescută, lacomă şi curioasă din cale-afară. Iar Lilia ardea să fie prietenă cu ea, numai că Jenia n-o lăsa nici măcar să se apropie.

N-au mai locuit împreună, s-au despărţit pentru mulţi ani şi nu şi-au mai amintit în niciun fel una de alta. Nu şi-ar mai fi amintit poate deloc până la moarte, dacă acum zece ani Jenia n-ar fi umblat prin toată Moscova, ca să caute pentru mama ei muribundă un medicament special care nu se găsea mai deloc. O prietenă îndepărtată i-a promis să facă rost de medicamentul indispensabil printr-o altă prietenă îndepărtată, o farmacistă.

Dar nici măcar atunci Jeniei nu i-a trecut prin minte că farmacista ar putea să fie Lilia Aptekman. Cu toate astea, farmacista, a cărei identitate nu fusese dezvăluită până atunci, a sunat pe neaşteptate din proprie iniţiativă, ca să ştie care e doza necesară, a intervenit, a stăruit pe lângă cineva, a făcut undeva comandă, ceva anume n-a mers la început, dar în cea de-a treia săptămână de la prima convorbire telefonică a sunat tot ea şi a anunţat cu bucurie în glas că a făcut rost... În acel moment începuseră deja să-i administreze mamei un medicament mult mai puternic, iar starea ei se agravase. Jenia stătea cu zilele la spital. Şi farmacista necunoscută a venit chiar ea cu mare greutate să aducă medicamentul. Spusese la telefon că-i e în drum, că stă la două staţii...

Jenia i-a deschis uşa mătuşii grăsulii care purta nişte ochelari frumoşi, şi aceasta a început tam-nisam să se lamenteze:

— Jenecika! Ia te uită, păi mi s-a părut mie o clipă că-i o voce cunoscută! Scumpa mea! De bună seamă că Vincristinul e pentru tanti Tania, am făcut rost de el! Doamne! Jenecika! Da' nu te-ai schimbat niciun pic! Şi talia! Ce talie ai! Nu mă recunoşti? Să mă fi schimbat aşa de tare? Sunt Lilia Aptekman, de la numărul optsprezece...

Jenia s-a uitat nedumerită, neştiind de unde s-o ia pe grăsana care o privea pe sub ochelari cu ochii vopsiţi zdravăn,

şi a încercat s-o lege de cineva cu care seamănă, cu ceva... Grăsana, în timp ce continua să se tânguie bucuroasă, şi-a scos mănuşile desperecheate, a pus două sacoşe pe podea, s-a apucat să scoată din a treia cutiile cu medicamente, examinând cu atenţie ce scria pe fiecare...

— Lilia Aptekman! Câţi ani au trecut! se apără moale Jenia.

Şi îşi aminti totul: de fetiţa grasă care molfăia ba o plăcintă, ba o brânzoaică, de sora ei mai mare, frumoasă, de tatăl ei, directorul rumen la faţă pe care-l lua de acasă maşina de serviciu, iar într-o bună zi tot maşina asta l-a dus pentru mai mult timp, pentru cinci ani... îşi aminti chiar, că după ce a fost eliberat, tatăl Liliei s-a întors moşneag dărâmat. Iar pe urmă stătea pe bancă cu ceilalţi parteneri de domino şi bea cu ei. Şi îi mai veni Jeniei în minte, ca într-o străfulgerare, o imagine cu Lilia, o domnişoară deja bine împlinită, pieptoasă, care îl duce acasă pe tatăl ei cherchelit şi plânge cu lacrimi amare... Altceva nu-şi mai amintea pentru că familia Aptekman a dispărut nu se ştie unde...

— Dezbracă-te, ce stai în uşă Liliecika? şi Jenia mută sacoşele burduşite de pe podea pe taburet şi se apucă să scoată de pe Lilia paltonul ponosit de blană, greu ca o piatră de mormânt. Iar Lilia tot continua să se vaite:

— Intru, sigur că intru. Acum, ce să vezi, sunt liberă ca pasărea cerului, n-am nicio obligaţie, acasă de obicei n-am

timp nici să răsuflu, dar acum e vacanţă, pe fete le-au expediat într-o tabără de iarnă, iar Fridman al meu e într-o delegaţie... Ah, ce mă bucur, Jenia, că am dat de tine! O să-mi spui acum totul, da, totul! Ai fost întotdeauna o fiinţă extraordinară! Întotdeauna ai fost o deşteaptă, iar eu proasta-proastelor... şi mereu m-am amărât că nu vrei să te împrieteneşti cu mine. Ai fost totuşi cea mai bună prietenă a mea: închipuie-ţi că ani de-a rândul, da ce spun eu, toată copilăria, am vorbit cu tine înainte să adorm. Acum pot să spun, m-am spovedit...

Lilia vorbea repede, tare şi răspicat ca o elevă de clasa a treia care spune o poezioară.

— Vrei să mănânci? Sau să-ţi aduc un ceai? întrebă obosită Jenia.

Era ora unsprezece, mai erau multe de făcut.

— Nu, n-am să mănânc... Poate doar o îmbucătură... Da' un ceai beau sigur...

Şi Jenia, ca şi cum n-ar fi avut încotro, se duse la bucătărie, iar Lilia după ea, târşâindu-şi cu zgomot papucii de casă bărbăteşti.

— Gândeşte-te numai că a trebuit să se întâmple aşa. Am telefonat şi la centrală, şi la farmacia Kremlinului, am pus în mişcare toate relaţiile mele, le-am spus că o rudă are nevoie. Chiar aşa şi e, tu mi-eşti ca o rudă. Ce milă mi-e de tanti Tania! Pricepi tu, chimia asta-i foarte eficace, numai că de felul ei e

tare rea.

Jenia dădu din cap. Ştia deja că mama ei moare acum nu de cancer, ci tocmai din pricina chimiei care-i devorase celulele maligne, tumoarea se micşorase parcă, dar ce să vezi, viaţa se scurgea şi mai repede...

— Iar eu mă tot uitam la voi prin fereastră: stai în faţa pianinei, cânţi, iar pe pianină stau două sfeşnice. Şi mai văd un tablou atârnat, un peisaj cu o pădure într-o ramă aurie... Îl am în minte şi pe străbunicul tău, umbla cu o pălărie neagră, avea buzunarele pline de bomboane cu mentă... Se întâmpla uneori să se ducă la cizmărie cu o plasă plină cu pantofi vechi, se oprea în mijlocul curţii şi împărţea bomboane copiilor...

Parcă cineva o arse cu fierul roşu pe Jenia: amintirile astea îi aparţinuseră numai ei, nimeni pe lume în afară de mama, care aproape că se dusese de tot, nu putea să ţină minte momentul ăsta dintr-o zi de vară, când în mijlocul curţii stătea, luminat de reflectoarele amintirii, străbunicul născut în opt sute şaizeci şi unu, în anul când fusese abolită iobăgia, şi mort în nouă sute cincizeci şi şase... avea o pălărie neagră, o barbă albă tunsă, de sub care se zărea nodul gros de la cravata gri-albastră în dungi... Şi sacoşa cu pantofii vechi, şi bomboanele în buzunare, totul era adevărat, dar era numai adevărul ei, al Jeniei. Se vede treaba însă că mai e pe lume un om care poate să confirme şi să depună mărturie că viaţa aia strivită sub asfaltul grosolan de

pe Noul Arbat n-a fost numai aşa, o toană a ei...

— Chiar îţi aminteşti, Liliecika?

— Bineînţeles, îmi amintesc totul până la ultima copeică... Şi pe Nastia, fata-n casă, şi pe Murka, pisica, şi canapeaua cu pătura din sufragerie... şi pe bunică-ta, ce doamnă era Ada Maksimilianovna, umbla cu un costum în carouri, model „piciorul cocoşului”... o străină autentică, ce mai!...

Jenia începu să se smiorcăie.

— Poloneză, spuse Jenia în şoaptă. Da, şi costumul în carouri...

Într-o clipă Lilia îşi scoase ochelarii, scoase o batistă bărbătească murdară şi începu să-şi şteargă dârele de rimel. A făcut-o cu îndemânare, cu pricepere, îndreptându-şi cu degetele genele lipite. Apoi luă trusa cu cosmetice, scoase din ea o cutiuţă de carton cu rimel indigen de proastă calitate, un creion dermatograf moale şi o oglinjoară rotundă de poşetă şi, sugându-şi buzele, începu să se boiască, să-şi refacă frumuseţea scursă...

Isprăvi, îşi puse la loc în geantă cosmeticalele de Doamne-ajută şi, încrucişându-şi cuminte, ca la şcoală, mâinile mici în comparaţie cu cât era ea în totul, se apucă să povestească:

— Sunt foarte fericită, Jenia. Soţul e bun, fetele frumoase.

Felul în care o spunea nu se potrivea cu conţinutul, tonul vocii era dureros de trist. Lilia oftă şi adăugă:

— Am fost fericită peste poate ca mamă a băiatului meu cel mare. A murit când avea zece ani.

Pentru a doua oară Jenia se simţi arsă cu fierul roşu.

— A fost... a fost un înger. Aşa oameni nu există. Am venit de la serviciu, el lungit pe divan, mort. A avut un anevrism, da nimeni n-a ştiut, explică Lilia. Băiat zdravăn, măcar să fi avut ceva vreodată, dar n-a fost niciodată bolnav, şi uite că a venit de la şcoală şi a murit! M-aş fi spânzurat de n-ar fi fost fetele! Aveau atunci un an şi jumătate...

O vagă bănuială îi trecu Jeniei prin minte, mai auzise cândva o istorie cu copii morţi...

— Cu ele... e totul în regulă?

— Slavă Domnului! Cum îţi spun, am făcut o mândreţe de fete.

Îşi puse ochelarii, se uită la Jenia cu ochii boiţi zdravăn, cotrobăi din nou în geantă şi-i arătă nişte poze făcute la fotograf: două păpuşele dulci, cu buclişoare, cu buzele ţuguiate a răsfăţ, stăteau fandosite cu gâturile întinse una spre alta...

— Da altceva vreau să-ţi povestesc, Jenecika. Am rămas în viaţă cu ajutorul lui Dumnezeu. Seriojenka m-a adus pe calea Domnului. La jumătate de an după moartea lui m-am botezat. Rudele mele, tata nu mai era, dar mama, mătuşile toate, surorile n-au mai vorbit cu mine. Pe urmă însă totul s-a aranjat. Şi mi-a fost bine. Ca să spun aşa, de rău, era rău, dar

Serioja prin Domnul nostru a rămas cu mine, iar eu îl simt foarte aproape. Şi ştiu că, aşa cum ne e făgăduit nouă, tuturor creştinilor, nu în viaţa asta ci în ailaltă, el mă va întâmpina cu chip de înger... Numai că uite cu ce nu mă pot eu împăca: plâng tot timpul. Pregătesc prânzul, stau la fereastră, vorbesc cu oamenii, sau pur şi simplu stau în troleibuz, nici măcar nu observ că îmi curg lacrimile. Oamenii, în schimb, observă. M-am gândit ce m-am gândit şi m-am apucat să-mi fac ochii. Rimelul ustură când lacrimile încep să curgă, şi îmi dau seama imediat. Au trecut doisprezece ani şi lacrimile tot curg... M-am obişnuit deja cu fardatul, dimineaţa cum mă scol primul lucru...

Şi iarăşi i s-a rupt inima Jeniei, a început s-o pişte în nas.

Ochii blânzi ai Liliei erau boiţi că ai unei târfe de pe stradă, iar chipul îi era aşa de luminos, ca şi cum ea însăşi ar fi fost un înger, onoare la care avea dreptul Serioja al ei cel mort...

Lilia a vorbit, a tot vorbit, iar când s-au uitat la ceas au văzut că e aproape unu noaptea.

— Ah, ce gură spartă sunt! spuse dezolată Lilia. Ţi-am împuiat capul! Dar e bine că am stat de vorbă, Jenecika. Probabil că tramvaiul nu mai circulă.

Jenia i-a propus să rămână. Lilia s-a lăsat convinsă uşor. A mâncat tot ce rămăsese din budinca cu brânză de vaci plescăind şi sorbind aerul de plăcere. A mai băut ceai, iar la

două, când Jenia i-a aşternut să doarmă pe canapeaua din camera de trecere, Lilia, în timp ce-şi scotea bluza imensă de culoarea maşinii de pompieri, i-a spus Jeniei:

— Jenecika, tanti Tania era botezată?

— Bunica şi bunicul au fost luterani. Iar de mama nu ştiu.

— Cum adică, se miră Lilia.

— Bunicii noştri s-au căsătorit înainte de revoluţie şi s-au convertit amândoi la luteranism. Bunicul provenea dintr-o familie de evrei, bunica era catolică, altfel nici n-ar fi putut să se căsătorească... Mama e atee. Nu ştiu dacă e botezată. Dacă e botezată, atunci e luterană.

— Cum aşa? se minună Lilia. Ce i-a venit? auzi, luterană... Da e tot aia, doar luteranii sunt şi ei creştini. Să-i aduc lui tanti Tania un preot.

Jenia se uită la trupul Liliei, un morman care se agita să-şi găsească locul potrivit sub pătură, la faţa fără farduri, îmbătrânită, cu riduri şi aluniţe — o jumătate din zâmbetul ei recunoscător i se înfundase în perna mototolită.

„Ce femeie bună", se gândi Jenia.

Lilia se ridică de pe pernă şi o luă pe Jenia de mână:

— Trebuie să aduci un preot, Jenecika. E absolut obligatoriu. N-o să ţi-o ierţi pe urmă...

„Da, da, e foarte bună, se gândi Jenia. Era bună şi când era mică, numai că era un copil absolut fără minte. Iar acum

energia ei prostească şi-a găsit calea. Calea creştină, ce ciudat...”

Tatiana Eduardovna a murit în aceeaşi noapte, aşa că nu a mai avut nevoie nici de medicament, nici de preot.

La înmormântare, Lilia a plâns amarnic, ştergându-şi rimelul care-i curgea de pe pleoape. A suferit că n-a venit la timp, că nu i-a adus Tatianei Eduardovna un preot, şi pe deasupra că nu şi-a luat rămas-bun. Jenia n-a putut să plângă. Şi-a ţinut mâna rece pe fruntea şi mai rece a mamei şi a alcătuit în gând o listă foarte lungă cu ce n-a făcut în viaţa ei pentru mama... Era mare meşteră la întocmit liste cu ce trebuie să facă...

Lilia s-a lipit de casa Jeniei. Jenia nu şi-a făcut-o prietenă: ca om, Lilia era menită să fie rudă. Să le fie rudă tuturor. Şi Jenia a cedat. S-a enervat, n-a plecat urechea la preocupările Liliei legate de suflet şi de medicină, la propaganda pe care o făcea neobosit creştinismului izbăvitor, s-a răstit la ea din când în când, dar n-a putut să rămână stană de piatră când a văzut cum Lilka nu pregetă să-i ajute numaidecât pe toţi. I-a scrutat viaţa ciudată în adâncime: era omul devoţiunii, în solda tuturor, avea grijă, dezmierda şi-şi alinta nu numai soţul, bosumflat şi prostănac, ci şi fetele neastâmpărate şi capricioase. Cu aceeaşi abnegaţie îşi ajuta prietenele, prietenii şi cumpărătorii obişnuiţi care îi strecurau reţetele pe ferestruica de la ghişeu, căra cu sacul medicamente pentru cunoscuţi şi necunoscuţi şi

se făcea roşie de indignare când oamenii copleşiţi de binele pe care li-l făcea îi strecurau pachete de şocolată şi parfumuri... Trăia într-un du-te-vino permanent, abia pridideа să-şi tragă sufletul, istovită de griji, obosită de atâta alergătură, cu rimelul care-o ustura curgându-i din cauza lacrimilor care-şi făceau de cap... Şi a alergat aşa ani şi ani de-a rândul: ba ducând ceva cuiva, ba ducându-se în vizită la un ştiu ce bătrâne, întârziind întotdeauna peste tot – chiar şi duminica, la slujbele de la biserică, la care tot insista să vină şi Jenia rămasă fermă pe poziţii...

Iar pe urmă a doborât-o congestia. Şi totul s-a dus pe apa sâmbetei: soţul i-a plecat în delegaţie şi a uitat să se mai întoarcă prins în mreje de o tinerică... Fetele, copleşite de evenimente, n-au fost în stare să priceapă de ce viaţa le-a jucat renghiul ăsta. Mama nu le-a mai făcut dimineaţa sucuri proaspete, n-a mai făcut curăţenie, n-a mai călcat, n-a mai adus acasă de mâncare, n-a mai gătit, şi în general n-a mai făcut nimic, ba dimpotrivă, a aşteptat de la ele să facă tot ce nu fuseseră învăţate să facă. Ele s-au eschivat de la toate obligaţiile astea demne de dispreţ, au început să lase totul una în seama celeilalte şi să se ciondănească mai tot timpul.

A trecut mult până ce Lilia s-a întremat. A fost o eroină. A tras ore întregi de piciorul stâng paralizat, l-a sucit şi l-a răsucit, l-a masat, a făcut nişte exerciţii chinezeşti stupide, şi-a

frecat până la epuizare corpul inert, a învârtit nişte bile cu mâinile şi cu picioarele, şi uite aşa, treptat-treptat şi-a revenit, a reînvăţat să meargă, să se îmbrace, descurcându-se, cu chiu cu vai, cu o singură mână.

Jenia, care înainte ocolise casa Liliei, acum trecea des pe la ea, ba să aducă de mâncare, ceva fără pretenţii, ba să strecoare bani pe furiş. Spre mirarea ei, Jenia a constatat că vin regulat la Lilia o mulţime de oameni, în majoritate cunoscuţi de la biserică, că stau cu ea, o scot la plimbare, o ajută la gospodărie... Pe fete nu se putea pune mare bază, ele se lăsaseră subjugate de patimile tinereţii, li se făceau o mulţime de oferte ca acelea din jurnalul *Din mână în mână*. Rareori le apuca entuziasmul pentru vreo faptă eroică: mai dereticau prin casă sau pregăteau ceva pentru prânz, şi de fiecare dată aşteptau ba laude, ba medalii... Lilia le mulţumea de fiecare dată, se bucura în tăcere şi o anunţa pe Jenia:

— Irocika a făcut borş de post! Grozav de gustos!

— Ce spui! Chiar aşa? A gătit? se înfuria Jenia.

Iar Lilia zâmbea blajin şi se dezvinovăţea:

— Nu te înfuria, Jenecika, doar eu sunt vinovată de toate. După moartea lui Serioja am fost ca nebună. Şi le-am răsfăţat la culme, fără să mă gândesc... Ce să cer acum de la ele?

Lilia vorbea acum rar, cu voce scăzută. Nu mai avea energia dinainte, acum se chinuia să-şi târşâie picioarele până la baie,

să-şi tragă anevoie pantalonii cu o singură mână, să se spele cu chiu cu vai, să se spele pe dinţi. A trebuit să se obişnuiască să stoarcă tubul de pastă pe periuţă cu o singură mână. Jeniei mai că-i venea să plângă de milă, iar Lilia, zâmbind cu gura strâmbă, lămurea lucrurile:

— Am alergat prea mult, Jenecika. Uite că Dumnezeu a rânduit ca eu să stau şi să mă gândesc la purtarea mea. Asta şi fac acum, mă gândesc.

Şi era tăcută, şi smerită, şi bătrână, şi căruntă, şi nici ochii nu şi-i mai vopsea, pentru că îşi pierduse îndemânarea, şi lacrimile îi curgeau uneori din ochii spălăciţi, dar asta nu mai avea nicio importanţă... Jenia, plecând de la ea, se uita o clipă în oglindă – era încă o femeie bine, nu-i dădeai mai mult de patruzeci şi cinci de ani – şi fugea în jos pe scări, n-avea vreme să aştepte liftul, nu-şi vedea capul de treburi, avea o listă lungă...

2

Carneţelul nu era o agendă, ci un blocnotes pentru însemnări curente, era negru, fără niciun fel de înfloriturі, de format destul de mare, mai avea puţin până la un A4. Nu e greu să-i faci să priceapă pe cei care nu înţeleg. În carneţel erau trei coloane, la „E” însemnări privind editura, la „C” casnice şi la „ETC” altele.

În prima rubrică treburile mergeau relativ bine, acum şase luni Jenia îşi găsise un ajutor, pe Serioja, un băiat tânăr, mai tânăr decât Grişka.

Îi dădea bani grei, dar, aşa cum a reieşit, nu fără folos: încetul cu încetul a luat asupra lui toate sarcinile legate de tipografie şi o parte din cele de distribuţie. A răsuflat uşurată...

La rubrica „C" lucrurile stăteau mai rău: maşina veche, un hârb, a trosnit şi a pârâit toată săptămâna din urmă, era clar că venise momentul ori s-o ducă la mecanic, ori să isprăvească cu ea, s-o vândă... Maşina de spălat s-a stricat de tot, ar fi trebuit să cheme un meşter şi să piardă o zi întreagă. Sau mai simplu, să cumpere una nouă, iar pe asta s-o ducă la fiare vechi. Mai erau înşirate pe listă câteva sarcini agasante. S-a gândit ce s-a gândit şi a ajuns la concluzia că a sosit momentul să facă ceva fără de care izbutise să trăiască până atunci şi chiar o scosese la capăt: să angajeze o femeie. Şi a inclus în rubrica a doua încă un punct de la „ETC". Dacă ar trece mare parte din treburile de la „C" la „ETC" înseamnă că la rubrica „ETC" ar avea de realizat 18 puncte. Acolo, în rubrica „ETC", erau înscrise sarcinile vechi nerezolvate şi nu neapărat obligatorii: ce şi cui i-a promis şi n-a făcut, sau era gata-gata dar n-a apucat să facă, sau n-a promis, dar a socotit că e de datoria ei... Le-a lăsat de izbelişte pe cele două mătuşi împovărate de ani, intenţiona să ducă o măsuţă cântăreţului de operă de nouăzeci de ani, tatăl unui

vechi prieten, plantele pentru mătuşa Maria Nikolaevna zăceau de mai bine de o săptămână, parastasul de un an de la moartea mamei, trebuie să treacă pe la cimitir, să dea de medicul acela ciudat vertebro neurolog pentru Katia, să cumpere un cadou pentru nepoata Soniecika şi să-l trimită ca să ajungă la timp de ziua ei de naştere, Saşka a rugat-o... iar lui Grişka îi trebuie... şi să găsească o zi, o zi întreagă de dimineaţă până seara, ca să facă un drum cu Kirill până la casa de vacanţă, pentru că soţul ei, pe măsură ce îmbătrânise, devenise tot mai sensibil, se supăra că nu merge cu el la vilă, că era nevoit să meargă ca melcul cu trenul, iar pe urmă să se întoarcă încărcat cu rucsacul cu mere prin bezna din oraş...

Jenia s-a gândit o clipă, a muşcat de câteva ori căpăcelul pixului şi a format numărul de telefon al prietenei Alia, care o convinsese de mult să-şi angajeze pentru menaj pe una dintre cele trei refugiate din Caucaz cu care lucra...

Alia s-a bucurat şi a promis că o s-o trimită, să zicem mâine la zece...

Şi s-a apucat imediat să povestească despre o nenorocită din Baku care deja de zece ani rătăceşte prin Rusia şi nu-şi găseşte locul pentru că ea e armeancă şi răposatul ei soţ e azer, şi numele ei de familie e Huseinova, şi acum armenii nu o ajută deloc din cauza numelui, iar azerii nici ei, din cauza naţionalităţii... Jenia ştia deja de multă vreme că de operele de

binefacere se ocupă numai şi numai oamenii ciudaţi, iar cei normali lucrează în organizaţii normale, şi tocmai din cauza asta a suportat povestea lungă despre prima femeie, despre a doua, despre a treia...

La sfârşitul conversaţiei de douăzeci de minute – timp în care Jenia, lipindu-şi receptorul de ureche, a terminat de spălat vasele de la cină – Alia a promis că îi va trimite o cecenă, o minune de femeie care face şi curăţenie, face şi cumpărături, şi găteşte cum Jenia nici nu visează... Suna ispititor. Numai ce a pus jos receptorul că a şi sunat din nou. Jenia s-a uitat la ceas, era douăsprezece fără un sfert.

— Şalom! se auzi în receptor un salut energic şi vesel. La telefon Hava!

Hava era fosta Galina Ivanova, convertită acum trei ani la iudaism, care făcea propagandă înflăcărată Torei printre cei dispuşi s-o asculte şi le spunea că e singura învăţătură adevărată. Şi-a pus la început mari speranţe în Jenia că o va converti, dar entuziasmul ei pătimaş de novice într-ale iudaismului s-a lovit de ateismul şi de răceala ei în privinţa religiei ca de un zid de piatră.

Cinci minute, îşi fixă Jenia în sinea ei norma.

— Ce mai faci? întrebă Hava.

După cum se ştie, formula „Ce mai faci?" la ruşi se deosebeşte de cea englezească, pentru că presupune un

răspuns amănunţit. Jenia însă răspunse ea englezii:

— Bine. Dar tu?

— Ah, răsuflă Hava uşurată. Mă salvezi?

— Poate. Cât de mare e necazul?

Din când în când Jenia o împrumuta cu bani, fără să-i mai vadă înapoi, şi se bucură că discuţia a căpătat un aspect practic. Din momentul când a început să jure pe Cel de Sus, Galia şi-a lăsat serviciul şi s-a dedicat cu trup şi suflet slujirii credinţei. Unde mai pui că la cei cincizeci de ani ai ei neîmpliniţi încă, nu era de colo să înveţi ivrit. Şi credinţa ei a tot crescut, deşi cu banii situaţia a început să fie cam albastră. Jenia nu s-a dat în lături s-o ajute – ce să-i faci, aşa a fost istoria relaţiilor lor – dar a întrebat-o întotdeauna: „Pentru ce-ţi trebuie?”...

A întrebat-o şi de data asta. Şi a primit un răspuns amănunţit. Hava avea nevoie de treizeci şi doi de dolari ca să cumpere două cărţi despre Sfânta Scriptură.

— Hm, făcu Jenia, ei da, da... Galia, de dat, pot să-ţi dau treizeci şi doi de dolari. Treaba e numai cum ajung ei la tine. Mă duc la un târg de carte, mai am o săptămână până la plecare, şi sunt foarte ocupată. Sau vii la mine acasă dimineaţa până-n nouă, sau mă cauţi până dai de mine. Ai numerele mele de telefon?

Părea că discuţia a ajuns la bun sfârşit fără să intre în zona

periculoasă a religiei. Dar Jenia s-a bucurat prea devreme.

— Jenia, spuse aspru interlocutoarea, te-am rugat de nenumărate ori să nu-mi mai spui Galia. Eu sunt Hava. Vezi tu, ar trebui să înţelegi că numele are o semnificaţie mistică. De fiecare dată când îmi pronunţi numele pe care nu-l mai port, faci ca şi cum m-ai întoarce în trecutul meu de care m-am lepădat. Numele de Hava este numele străbunei noastre, al celei dintâi femei, şi rădăcina numelui vine de la cuvântul „haim" care înseamnă viaţă...

— Bine Hava, am înţeles. Iartă-mă, dar m-am obişnuit de atâţia ani să te chem pe primul nume...

Au fost căsătorite cu acelaşi bărbat, întâi Jenia, pe urmă Galia. Băieţii lor erau fraţi de acelaşi sânge, purtau acelaşi nume de familie, ba chiar semănau şi la înfăţişare. Jenia l-a lăsat pe primul soţ, iar după cinci ani, l-a înmormântat Galia. Au stat una lângă alta la mormântul lui, amândouă în negru: Jenia, vinovată de toate, şi Galia, absolut nevinovată. Şi cei doi băieţi de nouă şi de trei ani... Numai că la vremea aceea Galia nu era încă Hava, ci o fată obişnuită din zona colinară a Rusiei Centrale cu deluşoare şi pârâiaşe, ortodoxă cu cruciuliţă pe lănţişor, domoală ca stepa întinsă unde şi-a petrecut copilăria, şi frumoasă coz, roşie-n obraji ca împărăteasa broaştelor după ce pielea i-a fost mistuită de foc...

Răposatul soţ i-a lăsat Galiei drept moştenire un fiu de trei

ani şi o soacră bolnavă. Şi pe Jenia ca s-o ajute. Două decenii şi mai bine a fost prezentă Jenia în viaţa ei, iubind şi urând creatura asta ciudată, pe zâna asta cu virajele bruşte din viaţa ei, unul mai absurd decât altul. În ultimul an din scurta viaţă a lui Kostia, Galia a găsit să-l scape de boală cu metoda unui şarlatan rus, nu i-a dat nici antibiotice, nici analgezice, ci numai ierburi şi pământ, prafuri pregătite din pământ de la locurile sfinte, ştiute numai de făcătorul ăla de minuni ageamiu. Cu puţin înainte să moară Kostia, Galia s-a lăsat pe mâna altuia, un vraci tibetan, care nu era deloc tibetan, ci un cazac şmecher din Primorie. Pe urmă Galia a prins dragoste de yoghini.

L-a antrenat şi pe fiul ei, care a rezistat cât a rezistat, până s-a umplut paharul, şi în cele din urmă s-a dezis de preocupările spiritual-religioase ale mamei. În orice caz, de la yoga încolo n-a mai urmat-o. Iar Galia s-a apucat de ceva practici occidentale mult mai ciudate.

De fiecare dată când îmbrăţişa o idee nouă, la început Galia progresa cu succes, după care se trezea că e adepta unei învăţături mult mai adevărate, şi uite aşa, a trecut de la aişnaişti la budişti, a fost când la penticostali, când la scientologi, până a nimerit la iudei. Jenia i-a descoperit postura asta comică datorită unui calendar de perete, făcut cu zgârcenie pentru un deceniu întreg. Era un calendar de format

mare, tipărit pe o hârtie foarte bună, cu imagini din Palestina. Galia îi adusese calendarul în chip de cadou de Anul Nou, care la evrei începe toamna şi nu într-o zi anumită, ci cum cade, în fiecare an la altă dată... Vederile din Sinai, de la Marea Moartă şi din Galileea, cu grădinile care crescuseră din nou în ultimii ani, erau minunate, şi Jenia, la rândul ei, a dăruit imediat calendarul Liliecikăi. Aceasta, în ciuda faptului că religia creştină o câştigase de partea ei fără niciun efort, rămăsese evreică în adâncul sufletului şi nu uita niciodată să sublinieze cu mândrie – în cazul că cineva ar fi uitat – că Fecioara Maria şi însuşi Iisus, nemaivorbind de Ioan Botezătorul şi de toţi apostolii, până la ultimul, au fost cum nu se poate mai evrei. Pentru Biserica Ortodoxă, acolo unde o purtase credinţa, să aminteşti de aşa ceva suna a incorectitudine politică şi i-a şi supărat pe unii...

Şi cu toate astea, lucrurile în privinţa Liliei erau clare. Pe Jenia însă a mirat-o ultima preocupare religioasă a Galiei. Deşi nu mai avea nici loc, nici timp să se mire. Nu se dumirise la ce i-au trebuit evreii frumoasei ăsteia ofilite, de fel din satul Malaia Pokrovka. Era convinsă că nu e vorba de un devotament religios dus până la sacrificiu. Jenia a presupus la început că pe Galia a ademenit-o vreun evreu văduv bărbos, şi a tot aşteptat că, uite acuşi, o s-o ia gura pe dinainte şi o să-i spună că se profilează o căsătorie în viitor (în privinţa asta lucrurile erau

foarte simple pentru Galia, una-două era gata măritată), şi a numărat în minte în ordine a câta căsnicie nereuşită ar fi, a cincea sau a şasea. Dar n-a fost nimic de felul ăsta. Galia a mers mult timp la nişte cursuri, a citit Tora, nici asta n-a făcut-o de capul ei, ci în cadrul unor seminarii şi, în fine, când a venit odată să-şi ia banii, a refuzat să mănânce şi să bea, pentru că Jenia nu gătea cuşer, iar Galia nu mai era Galia, ci Hava. În ziua cu pricina, Jenia era aşa de obosită încât nu s-a putut abţine şi a întrebat cu răutate:

— Ia spune-mi, Hava, poţi să iei bani de la mine, care nu gătesc cuşer?

A regretat pe loc că a fost rea, în schimb Galia a căzut pe gânduri încreţindu-şi fruntea frumoasă de sculptură antică, a pus pe masă banii abia ascunşi în portofel şi a spus serioasă, să te facă praf nu alta:

— Nu ştiu. Trebuie să-l întreb pe profesor.

Pe urmă Jenia a înduplecat-o cu greu să ia banii. Ştia că abia îi ajung să trăiască.

Băieţii au râs înduioşaţi de Jenia, în special băiatul cel mare, Saşka, soţul ei a făcut câteva remarci inteligente, a numit-o pe Jenia când Timur şi băieţii lui care-şi fac singuri rost de bani, când maica Tereza din Moscova şi din Podmoskovie, iar într-un moment nefericit, de pornire duşmănoasă, a rănit-o, i-a spus cu răutate că ajutorul pe care Jenia îl dă omenirii îşi are

originea în superioritatea arogantă afişată de cei deştepţi şi frumoşi faţă de fiinţele urâte şi proaste...

În momentul acela Jenia a simţit că-i sare ţandăra şi s-a dezlănţuit:

— Da! Chiar aşa! Şi ce-ai vrea să fac cu voi toţi ăştia, urâţi şi proşti? Să vă las dracului?

A fost rândul lui Kirill să se simtă jignit.

Aşa trăiau...

3

Ultima zi dinaintea plecării a început cu un telefon. O voce cu accent caucazian, cântată şi domoală, a cerut cu Jenia:

— Sunt Violetta, vin azi la dumneavoastră să fac curăţenie.

Jenia, trezită din somn, şi-a adunat gândurile căscând. Avea intenţia să spună că azi nu poate, că i-ar fi peste mână, că mâine pleacă, o să vină peste zece zile şi o să se înţeleagă ele atunci... Dar pe urmă s-a gândit: mă rog, fie! Las să vină Violetta asta de două ori pe săptămână, să le facă ea curăţenie, să le gătească ea, să-i ia cu duhul blândeţii... De fiecare dată când pleca cu treburi, o încerca un uşor sentiment de vinovăţie faţă de familie şi chiar faţă de casă.

— Bine, veniţi!

— Vin îndată, peste trei ceasuri, că mai trebuie să-mi adun copiii...

Jenia se uită la ceas, era opt fără un sfert. Trebuie luat biletul de la Lufthansa la patru, iar până atunci trebuie curăţate grajdurile lui Augias. Cu hainele la curăţătorie, cu poşta şi cu administraţia blocului, timpul a zburat taman până la unsprezece. Iar la unsprezece fix a sunat soneria. Jenia a deschis: s-a pomenit în faţa ei cu un buchet de crizanteme micuţe, în spate, zâmbitoare, o femeie grasă, într-un palton cu platcă şi cu un şal roz ţesut cu benzi groase, strălucitoare. O fetiţă de zece ani stătea la dreapta, la stânga, un băieţel de grădiniţă. Băieţelul ţinea în mâini un camion mare, mai mare decât el, iar fetiţa un coş special, cu o uşiţă întredeschisă în afară prin care se ieţea o căpăţână de pisică...

— Cei mari simt la şcoală, iar pe cel mic nu-l las de lângă mine. Elvira cască de plictiseală când nu-i la şcoală. Oricum învaţă mai bine decât toţi.

Cât timp Jenia, preluând florile galbene ca muştarul, a analizat noua situaţie, Violetta s-a dezbrăcat, a scos hăinuţa de piele de pe Ahmetik, a scos pantofii cu grijă şi i-a pus în ordine de la mic la mare, aliniindu-le vârfurile. Şi-au pus toţi în picioare cipici tricotaţi, s-au mutat în sufragerie şi s-au aşezat la masă. Motanul stătea pe genunchii fetiţei cu un aer sobru, mohorât.

S-a dovedit mai târziu că Violetta era o comoară. Fata ei cea mare, de optsprezece ani, murise la Groznâi într-un incendiu,

în timpul unui bombardament. Ahmetik, cel cu camionul, a apucat să stea un timp în spital. Au bombardat de şapte ori când traversau coridorul, băieţelul a fost rănit la mână, tatăl la picior... Motanul a surzit la explozie, şi de atunci Elvirocika îl duce în braţe... E fetiţă bună, îi e milă că e invalid...

Violetta a deschis fermoarul de la geantă, a scos din ea un teanc de fotografii şi hârtii şi s-a apucat să le întindă pe masă.

— Asta-i diploma mea, cât pe-aci să iau şi premiu. Asta-i caracterizarea de la locul de muncă. Ăsta-i tata, fotografie după războiul ăla, era încă tânăr. Da, uite şi buletinul! Asta-i dovada că s-au născut Ahmetik, Elvirocika. Iskander şi Rustamcik. Asta-i fotografia noastră de nuntă. Bărbatul meu a fost inginer-şef. Fabrica însă nu mai e. Ăsta-i fratele mai mare cu familia. Are două fete şi trei băieţi. Uite-o şi pe asta. Ultima fotografie dinainte de război, fata mea cea mare are aici cât are Elvirocika acum, zece ani şi jumătate... Astea-s tăieturi din ziarul nostru din republică: când bărbatul meu a împlinit cincizeci de ani, înainte de primul război, i-au dat „Decoraţia de onoare”...

Masa era deja acoperită toată cu fotografii, iar Jenia simţea junghiuri în inimă, aşa cum simţi dintele după ce trece anestezia.

— Alia Aleksandrovna mi-a spus că sunteţi prietena ei şi m-am bucurat foarte tare. Face atâtea pentru noi, ca pentru rude. Am căzut de pe scară, am făcut congestie cerebrală, a aranjat să

mă ducă la un spital, medicii sunt aşa de buni. Iar capul şi acum mi se învârte...

Jenia a atins pe rând fotografiile, frânturi de viaţă, un puzzle stricat care nu va mai recompune niciodată vechiul tablou...

— Violetta, dacă ai avut congestie cerebrală, atunci ar trebui eu să merg să-ţi frec ţie podelele, nu tu mie...

Violetta s-a apucat să râdă ca de-o glumă bună, i s-au văzut lucind dinţii de aur.

— Şi Alia Aleksandrovna spune că e încă devreme să mă apuc de treabă. Până să cad, am lucrat la „Miam-Miam", am vândut pateuri. Să nu cumpăraţi niciodată, nu-s adevărate. Mi-a luat locul o tătăroaică din Baku. Nu mai pleacă de acolo nici în ruptul capului. Vine iarna, în chioşc e cald.

Cei mai mulţi dintre ai noştri lucrează la piaţă: femeile vând, bărbaţii cară, încarcă, iar care au noroc sunt şoferi. Am un frate la Rostov, al doilea a plecat în Turcia. O soră a rămas la Groznâi cu părinţii, acolo e şi mai rău decât aici. Deşi e acasă... Nici prin minte nu mi-a trecut că viaţa o să ia aşa o întorsătură. Sunt inginer de tehnica securităţii, am lucrat în administraţie...

Mă pricep să fac bine curăţenie, casa mea era lună, era frumoasă, aveam de toate, Rozenlev, Madonna, aveam optsprezece covoare, o aveam chiar şi pe Rusoaica cea frumoasă... Ce bine o duceam! Acum toţi stăm într-o cameră, şi asta mulţumită Allei Aleksandrovna, comitetul refugiaţilor a

închiriat-o pentru noi... L-a aranjat şi pe Aslan paznic la băiatul ei, la office... Aslan şchioapătă acum, nu-i bun să care. Şi are peste şaizeci de ani.

Vorbea şi nu se mai oprea. Copiii stăteau smirnă la masă, parcă erau lipiţi. Ahmetik strângea la piept camionul cel nou. Elvira ţinea pe genunchi motanul care dormea cuminte.

Jenia îşi frământa mintea cum să facă, cum să dreagă. Familie mare. Oricâţi bani i-ar fi dat Violettei, tot n-ar fi putut să hrănească toată trupa.

Dacă ar lua-o femeie de serviciu la editură, ar costa-o nu mai mult de două mii... Dacă ar găsi s-o aranjeze la cineva la vilă? Nu se încurcă nimeni cu o familie aşa de mare...

— Vasăzică aşa, spuse Jenia, şi în momentul ăsta sună telefonul.

Hava s-a bucurat că a găsit-o pe Jenia acasă:

— Toată săptămâna te-am sunat, n-am dat de tine. Vin chiar acum!

— Haide! Chiar acum! răspunse Jenia.

— Aşa rămâne, acum, repetă Hava.

Şi telefonul a sunat din nou. De data asta era Liliecika. Ele nu se cunoşteau, dar se cam nimereau în paralel.

— Jenecika, se apucă Lilia să-şi povestească oful, vreau să-ţi mulţumesc încă o dată. Deschid frigiderul şi mi se face pur şi simplu cald. Văd cum stau borcănaşele tale, şi totul e atât de

gustos pentru ştirba de mine. Mi-eşti ca o mamă, îţi spun drept.

— Zi mai bine ca o bunică, bombăni Jenia.

Lilia râse cu jumătate de gură:

— Să zicem că-i aşa. Că bunica gătea mai bine decât mama. Vreau să-ţi mulţumesc şi... îngerul să te aibă în pază la drum...

A ezitat când a vorbit de înger, ştia cât de pornită e Jenia şi ce ironii face pe seama Bisericii. Dar Jenia a înghiţit povestea cu îngerul, şi Lilia a terminat într-o notă cu totul şi cu totul ortodoxă.

— O să mă rog pentru tine ca pentru o călătoare pe apă şi pe uscat.

— Bine, hai! Atunci am să-mi iau o scăldătoare... O să te sun mai târziu... şi a pus jos receptorul.

— Vasăzică aşa, Violetta, eu mâine plec pentru zece zile şi te consider deja angajată. Vino însă după ce mă întorc. Dar, până una alta – Jenia căută pe policioara unde stătea zahărniţa, lângă ea era coşuleţul pentru pesmeţi, iar în el se aflau multe hârtiuţe de tot felul, între care şi banii de hârtie –, ia un avans.

Hârtia verde palid şi-a găsit locul în teancul de fotografii alb-negru şi de hârtii cenuşii de ziar...

— Slavă lui Allah! Violetta îşi ridică puţin mâinile roşii, puse cruciş.

Sunt tot felul de oameni... Dar ce oameni ne trimite nouă

Allah! O să mă plătesc cu lucrul...

Pe urmă şi-au scos cipicii împletiţi, şi-au încălţat ghetele, motanul a intrat ascultător în coşuleţ, iar Jenia a simţit durerea de dinţi în tot corpul...

Îşi scosese încă de aseară geamantanul de la mezanin. Aşezase unele peste altele chiloţii şi alte fleacuri, trusa cu farduri, încă una veche cu medicamente... halatul subţire, două pulovere... Hava tot nu venea să ia cei treizeci şi doi de dolari, iar Jenia se afla într-o stare complicată, îi era milă peste măsură şi o compătimea pe cecena cu mâinile roşii care-şi suporta cu demnitate eşecul în viaţă, dar o şi irita treaba asta, în aceeaşi măsură în care o sâcâia mereu ideea că, dacă intră în relaţie cu un om, trebuie să-i suporte prostia şi că nu e obligată... Mai e şi nebunia mai bine sau mai prost ascunsă care-şi pune pecetea pe fiecare om aproape...

„Din moment ce tu nu eşti în stare să le spui o dată pentru totdeauna «duceţi-vă dracului cu toţii!», nu-ţi rămâne decât să stai şi să aştepţi până ce gândul ăsta ascuns, care se urneşte greu din loc, ajunge la suprafaţă", se consolă Jenia. Se făcuse deja aproape trei, ar trebui să meargă după bilet, pe urmă la editură, pe urmă să ia un cadou pentru o prietenă veche care locuieşte la Berlin... pe urmă cineva trebuia să aducă pe seară ori o scrisoare, ori ceva acte pentru Frankfurt.

Când Hava sosi în sfârşit, Jenia, care-şi pierduse de mult

răbdarea, era deja la uşă, îmbrăcată într-o scurtă. Băgă mâna în buzunar unde se aflau pregătiţi banii. Obosită de câţi nervi îşi făcuse, nu mai putu să scoată un cuvânt.

Hava stătea în uşă într-un palton lung, negru, cu ceva negru ca un turban pe capul ei mic, şi culoarea asta neagră din cap până-n picioare îi venea bine. Se potrivea cu faţa ei albă ca zăpada, de zână care nu îmbătrâneşte.

— Ei, ce mai faci, curvă şi zeiţă, ca să zic aşa! o luă gura pe dinainte pe Jenia şi-i întinse plicul supărată şi încântată. Te aştept de două ore aproape, stau ca pe jăratec, de atâta zor îmi tremură şi mâinile...

Hava puse cu grijă plicul în geantă şi începu să-şi desfacă fără grabă nasturii negri lucioşi, iar ochii ei căpătară tot un luciu de oglindă, dar de un albastru viu.

— Mulţumesc că m-ai aşteptat. De ce eşti aşa de spurcată la gură, Jenecika? Bine, de acord, ştiu eu că ai suflet bun, dar alţii ar putea să intre la gânduri...

— Ascultă, de ce te dezbraci, nu vezi că plec? Sunt în întârziere...

— O clipă, să mă duc la toaletă, o lămuri Hava şi o porni maiestuoasă în capătul celălalt al apartamentului – sub paltonul negru avea o rochie neagră, iar ciorapii erau tot negri.

Ieşi pe urmă din closet, bolborosind ceva.

— Nu, spuse Hava ca şi cum ar fi spus-o pentru ea, nu pot să

nu-ţi spun asta! Chiar că e ceva foarte important. Aşază-te o clipă.

Jenia pur şi simplu încremeni.

— Ce-ai, Galia, nu vezi că ai umblat brambura şi ai întârziat o oră? îţi spun că mă grăbesc...

— Îţi dai seama, Jenecika, azi e mare sărbătoare, e Iom-Kippur. Pricepi? E Ziua Pocăinţei. Aşa cum e Postul cel Mare, dar comprimat într-o singură zi. În ziua asta nu se bea, nu se mănâncă. E ziua Domnului. Ziua de Odihnă a Domnului.

Jenia îşi încheie gheata dreaptă. Şiretul intră cum nu trebuie în agrafa de metal.

— Da, a odihnei... repetă mecanic Jenia. Hava, îmbracă-te, şi aşa m-ai ţinut o oră-n loc!

Hava îşi luă din cuier paltonul de sărbătoare şi se opri excedată:

— Jenecika! Nu se poate să fii tot timpul agitată aşa cum eşti tu. În general nu se poate trăi aşa, dar în special astăzi.

Jenia smulse şiretul, care se rupse. Aruncă cât colo bucăţica ruptă din şiretul subţire de piele. Azvârli ghetele, se încălţă cu mocasinii. Se ridică, i se făcu negru în faţa ochilor: ori fiindcă îşi schimbase poziţia, ori fiindcă se înfuriase.

Hava îşi aruncă pe ea paltonul, se uită în oglindă, nici urmă de frământare pe faţa ei, numai linişte şi împăcare.

Jenia încuie uşa, Hava chemă liftul. Stătea şi zâmbea

misterios ca omul care ştie ceva ce nimeni altcineva nu ştie. Se auzi liftul venind. Hava intră.

Jenia o luă în jos pe scări făcând zgomot cu tălpile din piele.

În timp ce Jenia scotea din cutia poştală un plic mare, vârât anapoda şi rupt deasupra, Hava cobora lin la parter. Au ieşit amândouă deodată pe uşa de la intrare.

— Rămâi cu bine! îi aruncă Jenia din mers.

— Nu mergi la metrou?

— Nu, am acolo maşina... arătă Jenia vag cu mâna.

Într-adevăr, maşina era parcată pe o străduţă, iar Jenia se temu că Hava o să se ţină scai de ea şi că o să fie nevoită încă o jumătate de ceas să-i asculte în maşină sfaturile moralizatoare. Aşa s-a şi întâmplat. Hava, potrivindu-şi pasul, a mers după Jenia în direcţia opusă metroului.

— Văd că te grăbeşti, Jenecika. Dar ce-ţi spun eu e foarte important: Talmudul spune că din zorul ăsta nu iese nimic bun...

— Asta-i sigur, aprobă Jenia. Dar acum am treabă în altă parte.

Se urcă în maşină şi trânti uşa.

Hava întredeschise portiera şi rosti cu gravitate:

— Talmudul spune că trebuie să-l slujeşti pe Domnul, nu pe oameni! Pe Domnul!

Dădu drumul motorului, maşina porni imediat – rândunică,

ce mai încolo şi încoace! —, şi Jenia o luă din loc, împroşcând-o pe Hava cu gazul de la eşapament.

Hava o urmări cu un zâmbet trist şi frumos.

4

Seara, nu prea târziu, Jenia a şters încântată de pe listă toate punctele rezolvate. A reuşit în cele din urmă să le facă pe toate. Era mulţumită mai ales că i-a reuşit treaba cu cadoul pentru prietena din Berlin: croitoreasa tânără, o invalidă în cărucior pe la care a apucat totuşi să treacă, i-a cusut de mână un bolero minunat din bucăţi multicolore şi au fost amândouă mulţumite, şi Jenia, şi croitoreasa, care a primit o sumă bunicică.

Rămăseseră câteva puncte care nu trebuiau rezolvate grabnic, o să reuşească ea să le rezolve pe toate la întoarcere... Făcuse şi geamantanul, şi cina în familie se terminase deja, Kirill aşezat în faţa televizorului citea disertaţia cuiva şi se burzuluia din când în când, ba la dictafon, ba la autorul disertaţiei. Grişka stătea la calculator.

Nesuportând din fire să aibă timpi morţi, Jenia se grăbi la bucătărie. Deşi făcuseră provizii, Jenia se apucă totuşi să gătească pentru că ştia că băieţilor nu prea le place să facă de mâncare.

„O s-o pun în congelator", hotărî ea.

De data asta totul a fost foarte bine organizat: toate cărţile de la editură au fost strânse şi împachetate, toate formele făcute. Adjunctul, băiat de ispravă, o să ducă cutia direct la Şeremetievo, la avion.

Mâncarea era caldă încă, era prea devreme s-o pună în congelator.

„Poate reuşesc să fac o baie...” Deschise apa şi un jet gros se lovi de fundul emailat. Grişa se deconectă de la Internet şi imediat se auzi telefonul.

Trebuie făcut ceva cu cordonul ăsta, lua-l-ar dracu! îşi aminti Jenia. Era Lilia. Scâncea.

— Liliecika! Ce s-a întâmplat? se alarmă Jenia.

Înainte vreme Lilia putea să plângă în hohote, să plângă amarnic, după boală însă nu mai putea decât să zâmbească moale.

— Pot să mă plâng? Numai că eu mă plâng, iar tu uiţi imediat, pentru că ştiu şi singură că e o prostie, dar mă doare...

Jenia habar n-avea ce s-a întâmplat, dar ştia cine i-a provocat durerea.

— Mă rog, ce ţi-au mai făcut?

Lilia fornăi uşor, se smiorcăi.

— Au mâncat... închipuie-ţi, deschid frigiderul, borcănaşele de la tine, ia-le de unde nu-s. Nu e decât un pepene mare tăiat pe din două. Mă duc la ele în cameră, au musafiri. Băieţi tineri,

ăla al lui Irocika, nesuferitul ăla, şi ăsta de acum al lui Marişa, programatorul... Iese Irka, întreabă, ce-ţi trebuie, iar eu spun, unde-s dovleceii mei, ea spune, i-au mâncat musafirii.

Iar eu spun, de ce aveţi musafiri, şi ea spune, e sărbătoare... M-am mirat, întreb, care sărbătoare, iar ea râde aşa... râde ca să-mi facă în ciudă... Mă duce în camera mea, loveşte cu degetul în calendarul tău şi spune: vezi că-i sărbătoare? Iom-Kippur! N-au lăsat nimic, nici dovlecei, nici sfeclă... Ştii cât mă doare...

— Bine, fie cum zici tu Lilka! E o prostie să te superi pe ele. Sunt mici, or să crească, o să le vină mintea la cap... Chiar tu le-ai răsfăţat, aşa le-ai educat, aşa că rabdă acum... Şi la urma urmei, tu ţi-ai găsit calea: roagă-te, Liliecika! Tu chiar poţi...

Jenia simţi că îi zvâcnesc tâmplele de furie. Aproape la fel ca azi în cursul zilei când Galia-Hava a învăţat-o cum să trăiască. Ba chiar mai rău.

— Nu fi mâhnită, Lilka! mai bine spune-mi ce să-ţi aduc din Germania?...

A pus receptorul în furcă. A pus o parte din mâncarea caldă încă în cutii de plastic. Le-a aşezat în sacoşă. S-a îmbrăcat şi i-a strigat lui Kirill:

— Kiriuş, fac un salt de o oră! La Lilka!

— Jenia! Vorbeşti ca noii ruşi: ce-i aia „fac un salt”?

Dar ea nu l-a mai auzit, a luat-o pe scări încercând să-şi

domolească iritarea. Ah, cu câtă plăcere s-ar fi repezit acum la amândouă, drăgălaşele de ele, la mutrele lor mizerabile!...

A deschis Irişa. S-a bucurat. Din camera fetelor se auzeau zgomote destul de suportabile, era fum să-l tai cu cuţitul, ca într-o cârciumă.

— Da mama spunea că ai plecat, clipi Irişa a mirare din ochii cu genele dese.

— Mâine plec. I-am adus mamei aici câte ceva. Se pare că nu mai are nimic, sau cam aşa ceva.

— Irişa! o chemă Irişa pe sora ei şi Jenia înţelese că iar le-a încurcat. Ciudată mai era asemănarea între ele: când sunt împreună vezi cât de colo care e una şi care e cealaltă, dar separat nu-ţi dai seama deloc.

Adevărata Irişa îşi făcu apariţia. Era cam băută, râdea cu gura până la urechi, arătându-şi dinţii strălucitori făcuţi de mama natură nu mai rău decât unii falşi:

— Ah, mor de râs! Mămica a bătut toba!

Jenia, făcută foc şi pară de furie, scoase încruntată cutiile calde.

— Da ce-i cu dumneata, tanti Jenia? Am glumit doar! N-am luat nimic din mâncarea dumitale! Am scos-o pur şi simplu din frigider ca să răcim pepenele! Iar borcănelele le-am pus pe pervaz. Mama a devenit de-a dreptul insuportabilă, vrea să vadă tot, îşi bagă nasul peste tot, vrea să ştie tot ce facem noi.

Cea de a doua, Marişa, i se alătură:

— Doar suntem mari. Avem viaţa noastră. Iar ea ne tot bate la cap...

Uşa Liliei se deschise: ea îşi băgă capul prin uşa crăpată, aşa cum broasca ţestoasă îşi scoate capul de sub carapace, gata imediat s-o ia din loc şi să se ducă într-ale ei:

— Ah, Jenecika! Ai venit! Iartă-mă, proasta de mine! Fetele petrec. Fetelor, iertaţi-mă! Chiar n-am ştiut că e Iom-Kippur...

Jenia stătea cu cutiile-n mână ca o proastă. Îşi dădu însă brusc seama că situaţia e ridicolă la culme. Începu să râdă în hohote cu un râs zglobiu, de copil poznaş:

— La dracu cu voi toate!

Liliecika făcu repede o cruce în aer, nu suporta să se pomenească nume din astea.

— Proaste mai sunteţi! De Iom-Kippur e post negru, fără mâncare, fără apă! explică Jenia de parcă le ştia pe toate de-o viaţă întreagă, nu că le-ar fi aflat azi-dimineaţă...

Liliecika se îndreptă spre ea, ţinându-se de perete, pentru că îşi uitase cârja frumoasă lângă pat:

— Jenecika! Mulţumesc că ai venit! Du-te cu Dumnezeu! Dumnezeu să te aibă-n pază!

...Kirill dormea deja când Jenia intră pe furiş în dormitor. Se simţea minunat. Izbutise să le facă pe toate şi ceva pe deasupra, îi ieşise totul mai bine decât se aştepta. Fetele Liliei

erau nişte aiurite, nici vorbă, dar ar fi putut fi şi mai rău. Jenia se uită la ceasul deşteptător, era douăsprezece fără un sfert. Îl potrivi la cinci şi jumătate, avionul pleca devreme. În aceeaşi clipă se auzi telefonul. Era Hava.

— Jenecika, iartă-mă dacă te-am supărat. Dar nu pot să nu-ţi spun, e foarte important. Talmudul spune că atunci când omul face în aşa fel ca să le fie bine altora, dar lui însuşi îi e rău, asta înseamnă că procedează greşit... Omului trebuie să-i fie bine... Tu trăieşti în greşeală... Omului trebuie să-i fie bine!

Vorbise serios şi din suflet. Iar Jenia zâmbi, având în faţa ochilor chipul ei sculptat, poate unul dintre cele mai frumoase chipuri de femeie... Dar e plămădită din... Proasta, e sinceră, dar o ţine una şi bună!

— Hava! Da de unde ai scos-o că mie mi-e rău? Mie mi-e bine. Mi-e foarte bine! Ascultă, Talmudul spune ceva în legătură cu ziua când o să-mi înapoiezi banii?

Hava tăcu: se cunoşteau de-o viaţă. Au fost şi hârtii de zece, şi mărunţiş, şi hârtii de o sută pe care le-a luat pe datorie şi nu le-a mai dat înapoi, şi acum o făcea pe proasta, adică la ce s-o fi referind Jenia?

— La ce te referi?

— La cei treizeci şi doi de dolari pe cărţile despre Sfânta Scriptură, răspunse repede Jenia. La ce altceva?

— A, da, răsuflă uşurată Hava. Ţi-i dau imediat ce te întorci.

— Ei, e foarte bine! Noapte bună! Jenia lăsă receptorul jos.

Kirill se trase la perete ca să-i facă mai mult loc, întinse somnoros mâna şi mormăi:

— Biata de tine!...

Iar Jenia zâmbi, ei îi era bine: se sfârşise încă o zi liniştită.

Dar uite că ziua de mâine se anunţa agitată.

5

Lioşa, şoferul, pe care Jenia îl aprecia pentru punctualitatea lui deloc slavă, a sosit la timp în maşina lui veche, a urcat şi a luat geamantanul.

Jenia era gata, dar a vrut să-şi ia rămas-bun de la Kirill, să-i dea ultimele instrucţiuni cât era cu mintea limpede.

— Să te conduc poate la aeroport? întrebă Kirill din politeţe.

Jenia dădu din cap.

— Succes! Drum bun, cale bătută!

Soţul o sărută pe Jenia unde se nimeri, pe tâmplă, şi ea îi simţi mirosul de bărbat: nu mirosul de apă de colonie, ci mirosul lui natural, de iarbă uscată şi de rumeguş. Miros bun, proaspăt.

— Să fiţi cuminţi, îl apucă Jenia de bărbia ţepoasă. Nu-l scol pe Grişka, lasă-l să doarmă!

Kirill a condus-o la lift, ţinându-şi cu mâna halatul peste burtă, cordonul i se rătăcise pe undeva.

Lioşa pusese deja geamantanul în portbagaj. Şi au plecat prin Moscova pustie la ora aceea matinală: circulaţia nu era blocată şi se mergea bine.

Asfaltul era umed de la rouă.

„Da, noi în oraş uităm de rouă, de vânticelul dinaintea zorilor şi de lumina piezişă dinainte de răsărit”, se bucură Jenia că descoperise ceva nou. Îi păru chiar rău că neglijase toate lucrurile astea şi-şi duse insistentă gândul mai departe. Are dreptate Kirill să spună că ar fi bine să ne mutăm în afara oraşului. Dar cum să facem... E clar că nu într-un *cottage* cum fac noii ruşi, nici n-am avea bani. Dar n-aş vrea nici într-o vilă veche, superbă, dar fără canalizare... Acolo soarele răsare fără grabă, şi roua...

Şi în momentul ăsta i se păru că aude glasul lui Grişa: Mămico, iar ţi-e greu, iar tragi la jug... Sigur că trag. Povara însă sunt chiar eu!

Drumul, după expresia lui Kirill, era bătut ca-n palmă, semaforul din faţa lor, zărindu-i de departe, trecu pe verde. Jenia se uită la ceas, era timp berechet, avea şi în plus. Şi-i mai veni o dată să zâmbească: totul s-a desfăşurat conform planului, a terminat toate treburile, le-a şters de pe listă, şi în curând va da ceasul cu două ore înainte, şi zece zile va trăi în alt timp, timpul de dincolo de graniţă, care se scurge mai încet, şi unde mai pui că furi şi două ore...

Şi taman acum, exact când gândul îi zburase netulburat de la viaţa din afara oraşului, la viaţa liberă din străinătate, a venit lovitura. Cu viteza secvenţelor dintr-un film, dintr-o stradă laterală, strada Pravda, a zburat un Audi roşu care a vrut probabil să traverseze strada Leningrad şi a intrat tare în Jiguli pe lateral dreapta. Dar Jenia, care era pe jumătate întoarsă spre şofer, n-a apucat să vadă asta. Maşinile s-au învârtit în aer şi s-au împrăştiat în toate părţile. Jenia n-a văzut nici când s-a dat peste cap maşina roşie făcută praf, nici grămada de fiare din care au scos trupul lui Lioşa, cel care nu întârzia niciodată, n-a văzut nici salvarea care a transportat-o la institutul Sklifosovski.

Trei zile n-a fost conştientă. În timpul ăsta i-au făcut o operaţie care a durat opt ore, i-au pus cu chiu cu vai la loc oasele sfărâmate ale bazinului, i s-a oprit inima de două ori, şi de două ori i-a pornit-o sfrijitul de Kovarski, anestezistul... Mai târziu, Jenia a vrut să-l întrebe de ce face asta când ştie sigur că omul readus la viaţă n-o să se mai ridice şi că o să-şi târască zilele de azi pe mâine... Şi ce să-i fi răspuns, că de lămurit el n-ar fi putut s-o lămurească prea bine.

Când şi-a revenit, după trei zile de comă, n-a fost capabilă să înţeleagă ce s-a întâmplat. Nici măcar nu s-a dumirit prea bine cui i s-a întâmplat. Ba şi-a amintit prenumele ei, numele de familie, adresa, despre toate astea au întrebat-o imediat ce a

deschis ochii. Dar nu-şi simţea corpul, nu era vorba că nu simte durerea, dar nici măcar mâinile şi picioarele nu şi le simţea. Şi din cauza asta, atunci când i s-au pus întrebări de ordin medical, a reuşit numai să întrebe dacă e vie... Dar n-a auzit răspunsul pentru că a pornit-o din nou plutind... Şi totuşi a avut, ca-n somn parcă, nişte vise blegi, a văzut nişte imagini fără sens, de la care a rămas cu o senzaţie de gol, ca atunci când îţi trec prin faţă unul după altul programele de televiziune...

După zece zile au mutat-o de la reanimare în salon. Kirill o aştepta, deşi nu era ora de vizită. Ştia că lucrurile stau foarte rău, era pregătit pentru asta, dar a reieşit că e şi mai rău decât îşi închipuise. N-a recunoscut-o. Rasă chilug, cusută pe frunte, cu faţa vânătă, Jenia nu mai semăna deloc cu cea dinainte. Traumatismul cerebral minor însoţit de comoţie cerebrală era un adaos neînsemnat la seria lungă de traumatisme, între care şi o fractură la coloana vertebrală. Îi spuseseră deja că soţia lui n-o să se mai poată mişca. Dar nu-l preveniseră că în locul Jeniei o să fie acum vin alt om: posac, tăcut, aproape absent... Răspundea la întrebări făcând semn cu capul, dar nu punea nicio întrebare. Nici în legătură cu editura, nici cu Saşka, băiatul cel mare, care era în străinătate de doi ani, nici în legătură cu prietenele ei... El a încercat să-i povestească cine mai sună la ei acasă, ce se întâmplă în afara spitalului. Dar n-o interesa nici măcar cum se descurcă el şi Grişka fără ea, cine

cumpără şi cine găteşte...

Asta îl aducea pur şi simplu la disperare pe Kirill.

Erau căsătoriţi de mai bine de douăzeci de ani. Căsnicia lor a fost şi ea cu complicaţii, s-au despărţit de două ori, în plus Jenia a reuşit să se mărite pentru scurt timp cu un necunoscut, un venetic dintr-un colţ al Siberiei, care s-a dat drept vânător, dar care s-a dovedit a fi un kaghebist de rangul doi... Kirill a înghiţit cu greu aventura Jeniei, pe urmă s-a dus după o studentă de-a lui, dar nici acolo lucrurile n-au mers cum trebuie. Şi s-au împlinit deja zece ani de când şi-au legat din nou viaţa unul de celălalt, definitiv şi irevocabil, nu pentru că le-ar fi fost mai uşor împreună, ci din cu totul alte motive: fiecare dintre ei îl cunoştea pe celălalt ca pe propriul buzunar – atâta cât te poţi cunoaşte pe tine –, până la cele mai întortocheate gânduri, când nu mai e nevoie să vorbeşti decât doar aşa, ca să rosteşti cuvinte din obişnuinţă. Aveau mai mare încredere unul în altul decât în ei înşişi. Îşi cunoşteau punctele slabe şi ştiau să şi le îndrăgească. Jenka vanitoasă, Kirill încăpăţânat... Jenka răsfăţată de soartă, căreia-i vine totul la mână, şi Kirill ghinionist, căruia cu greu îi reuşeşte ceva, şi când îi reuşeşte, e deja sătul până-n gât şi nu-i mai trebuie nimic...

Iar acum Kirill stă lângă soţia lui şi se străduieşte cu încăpăţânare să priceapă ce se petrece cu ea. Se ocupă cu

ştiinţa, şi-a mobilizat ideile într-o direcţie foarte specială, cristalografia, e preocuparea lui de bază, de unde ia venit şi ideea să cerceteze lumea din acest punct de vedere. Pornind anume de la cristale, şi-a dezvoltat teoria lui originală, structurologia, şi e profund convins că e ştiinţa fundamentală, dacă nu chiar unica, din care au derivat toate câte există pe lumea asta, matematica, muzica, structurile organice şi anorganice, şi chiar gândirea umană structurată şi ea ca un cristal... A presupus că e aşa încă din şcoala medie, din clasa a noua, dar numai douăzeci de ani mai târziu, după ce şi-a susţinut disertaţia şi după ce a căpătat, pe lângă titlul de doctor în ştiinţă, reputaţia ciudată nu atât de geniu sau de om original, cât, poate, de nebun pur şi simplu, a făcut o adevărată descoperire, a descoperit bolile cristalelor. Le-a descris, le-a clasificat. A studiat îndelung, cu un ochi insistent, oscilogramele, spectrogramele şi datele furnizate de electronoscopii, a scris formule, şi-a pus în mişcare propriile lui structuri mentale şi a ajuns la convingerea din ce în ce mai fermă că a stabilit cauza îmbătrânirii materiei, că îmbătrânirea asta are loc din cauză că se îmbolnăvesc anumite zone din structura cristalelor. Şi că poţi să te lupţi cu boala asta dacă găseşti acele instrumente care detectează cu precizie zonele în suferinţă care ameninţă să distrugă structura...

Astea erau ideile cu care se hrănea Kirill, iar Jenia

reprezenta pentru el un asemenea cristal bolnav. Nici fracturile severe de bazin şi de şold, nici chiar fractura coloanei vertebrale nu erau pentru el structuri vătămate, ci personalitatea Jeniei era aceea care se deteriorase. Îi privea faţa imobilă, aproape fără mimică, asculta cuvintele monosilabice „da-nu" şi se străduia să pătrundă înăuntru, iar când pătrundea, se îngrozea de dezordinea pe care o vedea acolo: toate însuşirile ei nenumărate, care o făcuseră să se îndrepte spre lumea din afară, se împrăştiaseră care-ncotro ca acele de brad, şi starea ei, tot timpul în priză, se dusese pe apa sâmbetei. El ştia că, aşa cum îi spusese chiar Jenia, unica ei dorinţă e să moară şi, cum era în stare să obţină tot ce-şi punea în minte, va căuta cumva s-o facă... N-avea nevoie de o astfel de viaţă. Şi nu era vorba aici nici de durerile pe care i le potoleau cu injecţii şi perfuzii, nici de coconul de ghips care-i strângea corpul pe care acum îl ura, nici de catetere şi clisme, nu era vorba de nimic din toate astea... Viaţa asta nu mai era viaţă, ci o caricatură grotescă, o oglindă fermecată transformase tot ceea ce fusese frumos, simplu şi normal într-o bătaie de joc. Mâncarea atât de necesară ca s-o ţină în viaţă o împiedica acum să moară, relaţiile umane, după care Jenia era ahtiată şi în care se lansa cu generozitate, dăruindu-se cu totul, nu mai aveau niciun haz pentru că de dat nu mai putea da nimic nimănui, iar de luat socotea că aşa ceva nu poate să accepte.

Când veneau în vizită la ea în salon, întorcea capul şi închidea ochii... Nu trebuie! Vă rog, nu trebuie!

Jenia a zâmbit o singură dată, atunci când a venit Saşa din Africa. El s-a purtat ca o muiere. A văzut-o pe maică-sa, s-a aşezat în genunchi în faţa patului, a pus capul pe saltea şi a început să plângă. A plâns şi Jenia atunci pentru prima oară.

A trecut o lună, a venit a doua lună. Era tot cu perfuzie, aproape că nu se atingea de mâncare, bea mereu din apa „Izvorul sfânt", slăbea văzând cu ochii, se topea. Şi nu scotea un cuvânt. Iar Kirill lăsase totul deoparte, stătea lângă ea, o ţinea de mână şi se gândea... Mare lucru nu i-a venit în cap, dar a găsit un chirurg traumatolog, un azer bătrân pe nume Iliasov, care avea şi el idei şi care a examinat-o îndelung pe Jenia, s-a uitat şi mai atent la numeroasele radiografii care se tot adunaseră în timpul ăsta şi a propus ca după un timp oarecare, după ce oasele fracturate prinse în cuie de fier se vor suda, să facă nu chiar o operaţie, ci o revizie, pentru că după părerea lui se afla undeva un hematom care merita să fie rezolvat...

După trei luni i-au pus corset şi au externat-o. Nu putea să meargă. Un picior începuse să dea semne slabe de viaţă, pe celălalt nu-l simţea. Arătau însă amândouă groaznic, subţiri, albastre-vineţii, cu pielea descuamată. Au adus acasă un cărucior de invalid. Jenia stătea în el. Faptul că stătea în fund şi nu lungită era şi ăsta un progres.

Mai era şi balconul. Era în camera lui Grişa, închis bine de tot până-n primăvară. Mai bine de trei luni ar mai fi trebuit să treacă până s-o ducă pe Jenia în cărucior pe balcon, şi atunci ar trebui ca ea să-şi adune puterile, să-şi mişte corpul ăsta odios, hoitul ăsta care atârnă greu, şi să-l arunce peste balustradă.

Kirill aflase totul, ştia chiar şi de balcon. Iar Jenia a înţeles şi ea că el ştie. Dar tăceau amândoi. Kirill vorbea cu ea, dar ea ba nu auzea, ba se făcea că nu aude. Totuşi spunea uneori „da-nu”...

De două ori pe săptămână venea Violetta, deretica prin casă în linişte, fără să facă zgomot cu periile, cu cârpele de praf. Venea de obicei cu nişte plăcinte uriaşe coapte într-un cuptor-minune. Kirill n-o lăsa în camera Jeniei pentru că ea nu voia să vadă pe nimeni.

De două ori pe săptămână Kirill se ducea la universitate să ţină cursuri, iar o dată pe săptămână se ducea la institut. Veneau acasă doctoranzii, stăteau la el în cameră şi fumau. Restul timpului şi-l petrecea cu Jenia.

Dimineaţa o spăla, lua micul dejun cu ea, pe urmă prânzul, seara o muta din cărucior pe pat şi se lungea alături de ea... Nu mai rămânea peste noapte în camera lui de lucru aşa cum făcuse în ultimii ani...

Grişa intra uneori la ea, venea cu foile lui pline cu punctuleţe şi virgule, erau picturile lui, cu asta-şi ocupa el

viaţa. Era un băiat atât de deosebit, nu-l interesa nimic în afară de desenele cu punctuleţe făcute cu tuş chinezesc. Pe Jenia însă lucrul ăsta o lăsa rece acum...

Nu răspundea la telefon. Cum a ajuns acasă, a spus că nu vrea să vorbească cu nimeni, nu vrea să vadă pe nimeni. Încetul cu încetul au renunţat toţi să mai sune, numai Lilia Aptekman suna în fiecare seară, dar nu cerea cu Jenia, ruga doar să i se transmită de fiecare dată ceva nou: că azi vremea e frumoasă, sau că e o sărbătoare religioasă oarecare, sau că a avut musafiri şi i-au adus un minunat tort „Praga", foarte aproape de cel adevărat... Kirill se obişnuise cu telefoanele Liliei, n-avea cum să-i vadă expresia feţei, dar aştepta momentul când va spune acelaşi lucru de două ori. De fiecare dată însă Lilia inventa altceva...

Odată, era deja sfârşitul lui februarie, Lilia a anunţat cu o voce plângăreaţă că e ziua ei de naştere şi că ar vrea ca Jenia s-o felicite. Jenia a luat receptorul şi a spus cu un glas lipsit de emoţie:

— Te felicit cu ocazia zilei de naştere...

Şi a auzit în receptor un smiorcăit dezlănţuit şi un plâns a jale, iar printre scâncete şi suspine glasul Liliei:

— Jenecika! De ce m-ai lăsat! De ce nu vrei să vorbeşti cu mine? Mi-e greu fără tine. Hai, spune-mi ceva măcar...

Jenia rămase uimită: Lilia n-a întrebat-o cum se simte, chiar

era interesant...

— O să te sun Lilia. Nu azi.

6

Jenia n-a sunat-o pe Lilia nici a doua zi, nici a treia. Lilia a aşteptat două zile şi a sunat ea, l-a rugat pe Kirill să i-o dea pe Jenia la telefon. El a întrebat-o pe nevastă-sa dacă vrea să vorbească. Jenia a luat receptorul fără să scoată un cuvânt.

— Jenecika, atâtea mi s-au întâmplat. Pot să-ţi povestesc? Numai ţie pot să-ţi spun asta. Află că e îngrozitor, nici nu-ţi poţi închipui...

Şi Lilia porni să se văicărească povestind despre fetele ei care i-au făcut una boacănă, da ce boacănă!... A reieşit că una dintre maimuţele ei e însărcinată, că se pregăteşte să nască, iar că între timp a doua s-a încurcat cu programatorul ăla nesuferit cu care a rămas gravidă Irişka, şi acum acasă e infernul pe pământ, fetele mai-mai să se ia la bătaie... Sincer vorbind, chiar se bat... Şi e greu să-ţi imaginezi ce-o să se întâmple, deşi s-ar părea că mai rău nici că se poate...

— Lilia, nu pot decât să te compătimesc, oftă Jenia; se gândi puţin şi adăugă: Ca să fiu sinceră, nici măcar nu pot să te compătimesc. N-am ce să...

— Ce-i cu tine? se porni să strige Lilia. Ţi-ai pierdut minţile? Tu îmi spui mie una ca asta, tu, cea mai deşteaptă, cea mai

bună? Ei bine, nici nu-i nevoie să mă compătimeşti, aşa-mi trebuie, pentru că numai eu sunt de vină! Da măcar să mă sfătuieşti ce să fac!

— Nu ştiu Liliecika. Acum nu ştiu nimic. E ca şi cum n-aş fi.

Jenia zâmbi în receptor, receptorul însă n-avu cum să transmită zâmbetul ăsta, iar la celălalt capăt al firului Liliecika începu să geamă şi să plângă:

— Dacă tu nu eşti, asta înseamnă că nu mai e nimeni? Asta înseamnă că m-ai minţit tot timpul, da? M-ai minţit că trebuie să mă fac sănătoasă, să mă scol din pat, să fac exerciţii cu mâna, să învăţ totul de la început? Mi-ai spus toate astea aşa, într-o doară? Iar eu poate m-am chinuit numai ca tu să mă lauzi! Tu exişti, exişti! Iar dacă tu nu exişti, atunci eşti o trădătoare şi o mincinoasă! Jenecika, spune-mi ceva...

Plângeau amândouă, una de furie şi de jale, cealaltă de neputinţă...

Kirill stătea în uşă şi se mustra că i-a dat receptorul, doar îi spusese chiar Jenia că nu vrea să vorbească cu nimeni. Şi uite că acum plânge. Şi deodată îi trecu prin minte: dar poate că-i bine că plânge?

Jenia închise telefonul. Îl aşeză pe genunchi. Şi puse prima întrebare din momentul când se trezise după operaţie:

— Ia spune Kir, avem bani?

Kirill nu se aştepta deloc la întrebarea asta. Se aşeză pe pat

lângă căruciorul ei...

— Avem bani, Jenia. Destui. Adjunctul tău îi aduce la fiecare întâi ale lunii. A vrut mereu să te vadă, să vorbiţi. Dar tu... În general, cred că treaba asta e cusută cu aţă albă: spune că atâta timp cât o să fie la editură, nu te lasă el fără bani. Da' Dumnezeu ştie ce-o fi acolo... Ceva-ceva îmi dau şi mie... zâmbi el mulţumit de sine, pentru că salariul lui fusese stabilit în funcţie de respectul pe care statul binevoise să-l arate savanţilor care se ocupau cu ştiinţele fundamentale...

— Măi să fie! dădu Jenia din cap. Ce interesant...

Asta a fost prima discuţie după cinci luni. Despre bani...

— Da' poate că e un om corect, avansă Kirill ipoteza asta deşteaptă.

— Poate. Dar în genere e un fenomen destul de rar... Seriojka e foarte tânăr, nu-i obligatoriu să ştie cu ce se mănâncă asta...

— Poate că-i dintr-o familie bună.

— Nu-i o garanţie, fu de părere Jenia.

Şi căzu pe gânduri. Telefonul Liliei şi felul surprinzător în care se comporta Serioja o împiedicau să rămână în înţepeneala asta indiferentă, ca peştele care stă să-ngheţe şi care mai are doar o singură dorinţă în trupul înţepenit, să trăiască până la primăvară şi să se arunce bâldâbâc în apă... să fie tare şi să se arunce de la etajul şapte cu tot cu pamperşii ăştia – delete, delete, delete...

Kirill stătea acum în uşă, sărbătorea evenimentul şi se gândea la ale lui: la biata structură a cristalului care nu mai era aşa de rezistentă, la efectele limită, la degradarea şi activarea stimulilor care fac posibilă însănătoşirea ei... Cândva fusese tare îndrăgostit de ea, pe urmă a iubit-o mult timp, pe urmă i-a fost ca o rudă, pe urmă i-a fost indiferentă, s-a comportat ca un străin, s-a obişnuit, mai târziu a descoperit că s-au unit unul cu celălalt şi au format o structură indisolubilă în genul structurii cristalelor şi acum, când ea dorea să moară, se împotrivea cu toată încăpăţânarea de care era în stare şi, tocmai pentru că era încăpăţânat ca un catâr, a învăţat să facă tot ce ura înainte să facă: a deschis cartea de bucate, a citit cum să facă ciorbă şi terci de hrişcă, cum să prăjească chiftelele şi să fiarbă compotul, a scos pe urmă broşura cu instrucţiuni şi s-a lămurit cum lucrează maşina de spălat, unde se pune lenjeria, unde detergentul; doar la cumpărături n-a reuşit să se descurce pentru că nu avea un manual. Treaba asta a luat-o Grişka asupra lui şi a fost la înălţime: a cărat cu rucsacul alimentele, şi amândoi, şi soţul şi fiul, s-au lăudat puţin cu priceperea şi curajul lor, şi le-a părut rău că n-au făcut-o mai demult, atunci când Jenia, veselă şi niţeluş rea, alerga de colo până colo ca o nebună, făcând glume, ocărând, stingând mucurile de ţigară în scrumierele de toate culorile de care se împiedicau peste tot. Iar acum scrumierele curate zăceau prin toate colţurile, şi ea

nu mai fuma... Şi nu mai alerga de colo până colo... Şi ca viaţa lor comună să continue, Kirill a fost nevoit să ia asupra lui tot ce nu era de datoria lui să facă, iar Violetta, ajutorul lui, făcea numai curăţenie prin casă şi se jena să ia bani, şi de fiecare dată Kirill aproape că o forţa să-i ia. De toate răspundea acum Kirill, învăţase chiar să completeze şi chitanţele de plată pentru curentul electric... Faptul că Jenia, care întorsese spatele vieţii, părea că nu observă nimic, nu-l supăra defel, pentru că făcea toate treburile astea noi pentru el nu din obligaţie, ci dintr-un vag sentiment că Jenia va trăi atâta timp cât el e încăpăţânat şi nu se dă bătut. Şi atâta timp cât ea e în viaţă, poate că o să se dreagă şi stricăciunea asta blestemată... Avea în vedere nu atât coloana vertebrală vătămată cât mai ales structura... structura... aşa o numea el. După el, cuvântul „suflet" nu trebuia folosit, aşa cum nu trebuiau folosite nici cuvintele „a derula" sau „a cauza"...

— N-ar fi rău să-i dai pe furiş Lilkăi ceva bani... Poţi? întrebă Jenia după pauza lungă în timpul căreia Kirill zburase cu gândul departe la raţionamentele lui în legătură cu structura cristalului.

— Spune cât, şi Grişka o să-i ducă, spuse ascultător Kirill.

— Un pol, poţi?

— Nicio problemă, aprobă din cap Kirill.

„Ce răspuns ciudat. Aşa vorbeşte Grişka. A împrumutat

vorba lui", îi trecu Jeniei prin minte.

Kirill continua să stea acum lângă ea pe pat cu spatele încovoiat, într-o poziţie incomodă. Îi apăruseră nişte vinişoare noi pe gât şi nişte piele în plus sub bărbie. A slăbit, asta e. Şi a îmbătrânit. Sărmanul... cum să facă faţă! Vai de el! Le face pe toate singur... Nu se mai poate... Asta-l face să nu mai fie el... I s-o fi acrit de când Grişka e în grija lui!

Iar din ziua aceea Lilka a vorbit cu Jenia la telefon mereu, i-a povestit toate câte le-a păţit în viaţa ei complicată de familie, i-a mulţumit din nou pentru că a ajutat-o şi a continuat aşa mai mult de o săptămână, până când Jenia a înţeles că Lilka înadins n-o întreabă de sănătate, că aici nu e vorba de egoismul stupid al unui om bolnav, ci de o strategie anume. Asta a pus-o pe gânduri, a început să aibă îndoieli. Deşi îi venea greu să gândească. Se obişnuise să aibă mintea înţepenită şi asta era ca o salvare, o ajuta să se scoată pe ea din cauză, o făcea să nu mai simtă umilinţa că stă nemişcată şi dispreţul că trupul îi e mai mult mort decât viu... Aşa prin urmare... Care i-o fi strategia? De ce oare inimoasa Lilka n-a întrebat-o măcar o dată „cum te simţi?" Cum te simţi în pamperşii tăi şi cu picioarele care nu te ascultă? Nu ştia nici Jenia de ce, care-or fi motivele, dar i se părea că e un lucru important.

O s-o întreb, se hotărî Jenia în timp ce o lua somnul.

7

A doua zi era vineri, singura zi în care Kirill pleca la cursuri în jur de ora nouă. În zilele de vineri o ridica pe Jenia din pat devreme, la opt şi jumătate.

A dus-o ca întotdeauna la baie. Spre deosebire de ceilalţi bolnavi care stau în pat şi se îngraşă, Jenia slăbise. Deşi era uşoară, lui Kirill tot îi era destul de greu s-o ridice din pat, în schimb de dus era floare la ureche pentru el. Se trăgea din neam de ţărani, avea forţă, în copilărie cărase saci cu cartofi... Forţa din tinereţe îl părăsise însă. Dar nu prea avea mare nevoie de ea, avea nevoie mai degrabă de îndemânare...

A aşezat-o pe Jenia mai întâi pe scaunul closetului, pe urmă în baie, pe urmă a început să se radă ca să nu piardă vremea. Apoi a apropiat căruciorul de baie, a pus pe el un cearşaf mare, totul era bine gândit şi adaptat. Jenia s-a şters singură. A ajutat-o pe urmă să-şi pună tricoul, a dus-o în pat, a uns-o cu cremă pe spinare, pe burtă, s-a uitat cu atenţie: nu erau escare, a avut el grijă de asta. I-a fixat un pampers. Pe urmă au luat micul dejun împreună, Jenia a băut puţin ceai, a mâncat două linguri de păsat. El a dus farfuriile. Jenia i-a cerut să-i aducă telefonul. I l-a adus şi a plecat până la prânz.

Jenia a sunat-o pe Lilka la unsprezece. I-a trebuit mult timp să-şi aducă aminte numărul... Cât de multe lucruri îi ieşiseră din minte! înainte vreme avea toate numerele în cap, ca şi cum

ar fi fost imprimate...

Lilka a ridicat imediat receptorul şi s-a bucurat.

— Jenedka! A trecut atâta vreme, e prima oară când mă suni! Cât mă bucur!

Vocea îi sună puternic, era bucuroasă.

— Lilka, ia spune-mi, de ce nu m-ai întrebat niciodată... cum... cum mă simt?...

— Trebuie să vin la tine, Jenia. Să-ţi explic totul. Lasă-mă să vin!...

— Cum să vii? Pe mătură, o să zbori, nu-i aşa?...

— Merg fără cârjă, Jenia... în casă desigur. Şi pe stradă ies acum singură. Bineînţeles, nu cu autobuzul. Aş lua un taxi... Trebuie să-ţi spun ceva. Dar nu la telefon. Nu pot prin telefon...

— Vino, spuse Jenia, şi i se făcu frică, se sperie aşa de tare că o apucă inima. Poate că nu astăzi, începu Jenia să-şi construiască zidul de apărare. Kirill nu e acasă acum, cine o să-ţi deschidă uşa?

— Da Grişka? Ce, Grişka nu e în stare să deschidă? strigă Lilka în receptor şi se auzi clar că vine, că vine pe jos, că o să meargă pe burtă...

— Grişka doarme! mai bine vino mâine, Lilka, ce zici?

— Vai! Nici să n-aud, numai să-mi pun pantalonii şi sunt la tine!...

A ajuns după două ceasuri. A deschis Grişka. S-a foit multă

vreme în vestibul. În sfârşit a intrat. Mare, grasă. Ţinea pe burtă cu mâna sănătoasă un buchet de flori olandeze, în celofan roz, ca la o nuntă mic-burgheză. Iar cu stânga îl sprijinea.

— Numai să nu boceşti, să nu boceşti, o rugă Jenia.

— Nici nu mă gândesc, răspunse Lilia cu buzele strânse tremurânde, şi în aceeaşi clipă se prăbuşi cu zgomot în genunchi, izbindu-se cu capul de pat, şi umerii începură să-i tremure.

„Proasta de mine, sunt o proastă, de ce i-am dat voie să vină?...", se gândi în sinea ei Jenia.

Lilka încetă să mai zgâlţâie patul, îşi ridică faţa udă din buchetul şifonat şi spuse pe un ton hotărât:

— Iartă-mă, Jenia! M-am pregătit o jumătate de an pentru discuţia asta. Un singur lucru m-a obsedat pur şi simplu: am fost cu gândul numai la tine. Ascultă-mă. Nenorocirea asta a ta n-a venit aşa hodoronc-tronc. Eu sunt vinovată.

— Hai, hai, surâse Jenia. Hai, dă-i drumul mai departe!...

— Vorbesc serios. Toată viaţa te-am invidiat, Jenia. Te-am iubit desigur, dar te-am invidiat şi mai tare. Şi ştii doar ce putere are invidia. Ei da! Se spune că deoache. Poate să fie o prostie. Dar ceva, ceva tot este. Când invidiezi atât de tare, ceva se dereglează în lume – îşi mişcă mâna stângă bolnavă, şi-o ridică puţin până-n dreptul umărului. Şi pe urmă am avut un

vis. De două ori. O dată până-n cincisprezece octombrie, a doua oară peste o lună.

„Care cincisprezece octombrie? Da... sigur. Biletele pentru Frankfurt erau pentru cincisprezece octombrie...”

— Uite, închipuie-ţi, merg pe un drum. Nu unul cunoscut, ci unul neînsemnat, îi văd culoarea cenuşie, cu tufe pe margini. Iar eu am în spate un sac neînchipuit de greu. Pare destul de mic, dar pe mine pur şi simplu mă doboară, mă doboară... Vreau să-l dau jos şi nu pot, nu pot cu o singură mână. Şi trec oameni pe lângă mine, şi ei tot cu poveri. Îi rog să mă ajute, dar ei fac ca şi cum nu m-ar vedea. De parcă aş fi transparentă, zău, îţi jur!

Şi deodată, te văd. Mergi fără nimic, într-o rochie albastră, şi cu pantofii tăi albaştri cu tocuri. Ăia şic... Mă vezi, te repezi imediat la mine, spui ceva, nu-mi amintesc ce, dar e ceva ca să mă consoleze. Şi nici n-apuc să te rog, că tu imediat iei atât de uşor sacul de pe mine şi ţi-l pui pe spinare ca pe un fulg. Ca şi cum el n-ar atârna greu în mâinile tale. Şi eu, în sinea mea, de ce o fi aşa: pe mine atârna ca o piatră de moară, iar pe tine e un fulg. Ăsta-i tot visul. La început n-am înţeles nimic. Pe urmă s-a întâmplat ce s-a întâmplat cu tine. N-o să stau acum să-ţi povestesc cât am suferit din pricina asta, şi eu, şi fetele. Da. Ele te iubesc foarte mult, Jenia. Printre altele şi Fridman al meu, şi el te iubeşte. Acum mă roagă să vină înapoi acasă, dar despre

asta o să-ţi povestesc mai târziu. Asta-i... îţi reveniseşi deja după operaţie. Am o prietenă la Sklifosovski, doctoriţă, i-am procurat multe, aşa că m-a sunat în fiecare zi, mi-a povestit totul, cum şi ce fel...

Exact la zece zile după operaţia ta am din nou visul ăsta: merg iarăşi pe acelaşi drum, din nou nimeni nu mă bagă în seamă, şi tu vii iarăşi către mine. Dar îmbrăcată cumva altfel: cu ceva în genul hainelor de lucru, cum ar fi un halat negru, sau poate o învelitoare... Şi în picioare ai nişte ghete groaznice, care nu se potrivesc deloc cu felul tău... Dar tu, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, te apropii de mine şi iarăşi îmi iei sacul şi mergem mai departe... Mă crezi, nu?

Dar Lilia n-avea nevoie de niciun fel de asigurări. S-a grăbit să termine de spus toată istoria... Jenia a ascultat cu un zâmbet anemic: e totuşi adorabilă proasta asta de Lilia Aptekman!

— Asta-i. Oamenii credincioşi au în minte un al doilea plan, pricepi? Ăsta-i mai important decât primul. Mult mai important. Şi uite că am stat şi m-am gândit ce înseamnă visul ăsta – chipul Liliei a devenit grav şi enigmatic. Am pus în seama ta crucea mea, asta s-a-ntâmplat. Mie mi-e bine, iar tu te-ai făcut zob. Nu un Audi roşu a intrat în tine, eu am intrat în tine, cu grijile mele şi cu invidia mea. Da, cu invidia. Şi uite ce se întâmplă la propriu: tu zaci, iar mie mi-e din ce în ce mai bine...

Lilia începu iarăşi să plângă.

— Ia ascultă, tot ce-mi spui e un fel de abracadabra. Nu mai plânge, pentru Dumnezeu! Un jucător beat a ieşit din cazinou, a pierdut noaptea o sumă imensă de bani, s-a repezit cu maşina şi pernele de protecţie nu l-au putut salva... iar tu îmi vorbeşti de vise, o mângâie pe cap Jenia. Du-te şi spune-i lui Grişka să pună florile într-o vază.

Lilia se ridică cu greu din genunchi, sprijinindu-se de pat cu mâna sănătoasă.

— Uite, de asta mă temeam cel mai tare, spuse ea cu amărăciune. Eşti aşa de deşteaptă, dar nu pricepi lucrurile simple...

Lilia a stat până a venit Kirill, şi-a făcut reproşuri că ea e vinovată, s-a dat de ceasul morţii. A mai povestit de câteva ori visul, pe urmă i-a spus Jeniei adânc pătrunsă:

— Uite ce-i, pricepi, aşa a fost spus: ia-ţi crucea şi urmează-mă... Nu aşa, pur şi simplu, ia crucea şi nu o lua pe a altuia. Ia-ţi crucea ta... Iar eu ce-am făcut, am pus-o cu totul în cârca altora: m-am plâns tuturor, am acceptat să fiu ajutată şi compătimită de toţi. Am pus-o în cârca ta mai mult decât în a altora. Şi uite ce-a făcut ea, ţi-a frânt spinarea. Asta s-a întâmplat. Şi eu mă rog acum să se-ndrepte totul. Să te ridici în picioare.

— Da, bine, Lilia! Am citit şi eu cărţulia ta, acolo se spun mai

multe. Acolo se mai spune: purtaţi-vă povara unul altuia. Sau n-am priceput eu cum trebuie? lovi Jenia cu arma Liliei.

Lilia a început să dea din mâini, pe una şi-a mişcat-o repede în toate direcţiile, a doua s-a văzut că a rămas în urmă, dar s-a mişcat totuşi...

A venit Kirill, le-a dat să mănânce de prânz. Au mâncat în bucătărie, toţi împreună.

— Ce mâncare gustoasă faci tu, Jenka! o lăudă Lilia.

— Eu? Kirill a făcut asta, răspunse Jenia.

Kirill zâmbi, nu-i trebuia mult, doar o singură vorbă bună...

Aşa a rămas Lilia până seara târziu, iar, după ce a plecat, Jenia i-a povestit lui Kirill versiunea Liliei. Kirill s-a gândit puţin, a înghesuit totul în teoria lui despre structuri şi a clătinat din cap: nu, nu cred. Nu funcţionează aşa.

La unsprezece a sunat Iliasov, doctorul azer. Acelaşi care fusese la Jenia, la clinica Sklifosovski, şi promisese că o va opera după ce se vor suda toate fracturile. Mai fusese o dată la ei acasă, imediat după ce Jenia se externase, dar ea abia dacă îşi amintea.

Doctorul a venit a doua zi. Pe Jenia au impresionat-o puternic faţa lui uscată şi ochii negri strălucitori. Se vedea că suferă şi el de ceva. I-a frământat îndelung Jeniei spinarea, şi-a plimbat mâna pe ea, şi-a înfipt deodată dureros degetele şi, când Jenia a ţipat, a început să râdă încetişor şi i-a cerut lui

Kirill un ac. A aprins un chibrit, a băgat capătul acului în flacăra micuţă şi s-a apucat iarăşi să deseneze şi să înţepe spinarea Jeniei, picioarele...

Pe urmă a înfipt acul în agenda lui Kirill care zăcea pe masă, s-a arătat dintr-odată foarte grăbit şi a spus îndreptându-se deja spre uşă:

— Să veniţi la clinică săptămâna viitoare, marţi, pe la ora nouă. O s-o operez cel mai devreme miercuri. Anestezia va fi locală. Să fiţi pregătit că o să aveţi de tras. Şi să aduceţi şase sute de dolari. Restul în funcţie de rezultat.

— Sunt speranţe că o să meargă? întrebă în vestibul Kirill.

Iliasov s-a uitat la Kirill cu oarecare neîncredere: merită oare să-i explic? A scos apoi din buzunar un blocnotes şi s-a apucat chiar aici în vestibul, să-i deseneze din mers lui Kirill o vertebră, pe urmă a adăugat-o pe a doua. Desena frumos, făcea nişte forme curbate la mijloc şi ascuţite la vârf, numai că-ţi venea greu să crezi că fusele astea complicate se află într-adevăr acolo, înăuntru... Doctorul Iliasov i-a arătat orificiile mici desenate înfigând creionul negru în ele şi de la ele a trasat cu nişte linii continue o pereche de nervi spinali... Pe urmă a desenat o turtiţă, a haşurat-o fin şi a arătat-o cu vârful creionului.

— Iată, cred că acolo s-a strâns lichidul cefalo-rahidian, s-a întărit şi apasă pe nervi. Sper că nervii nu s-au atrofiat de tot...

O să încercăm să eliminăm asta. Şi o să ne lămurim...

Violetta se uita iscoditoare la doctor din bucătărie, cu o cârpă în mâini. Îl salută. El dădu din cap, nu era clar, se cunoşteau sau ce naiba...

După ce Iliasov a plecat, Violetta s-a apropiat de Kirill şi i-a spus:

— Kirill Vasilievici, îl cunosc pe doctorul ăsta, Iliasov. Îi primeşte pe copiii noştri la clinică. Ştiu două familii din astea, una e de la noi din Groznâi, au un flăcău de zece ani, are picioarele smulse. I-a făcut proteze. Nu ia bani, dă din banii lui... pentru noi e un sfânt.

— Măi să fie! s-a mirat Kirill, nu întâlnise în viaţa lui sfinţi.

8

Tot timpul cât a durat operaţia, Jenia a avut dureri mari, dar a răbdat, a gemut doar. Operaţia a durat o veşnicie, iar ea a avut în minte un singur lucru: cum or s-o ducă ei pe balcon la primăvară, şi cât de bucuroasă va fi în clipa în care se va rostogoli peste balustrada balconului. Pe urmă a auzit glasul lui Iliasov:

— Jenia, mă auzi? ţipă puţin acum, da? ţipă tare dacă te doare tare. Ţipă încet dacă te doare mai puţin.

Şi Jenia a ţipat cât au ţinut-o puterile. Şi a ţipat până în clipa când a simţit că e ruptă în bucăţi şi atunci a amuţit.

— Ah, foarte bine! a auzit glasul lui Iliasov şi şi-a pierdut în sfârşit cunoştinţa.

Durerile au mai durat încă trei zile, avea aşa nişte dureri în spate de parcă îi vârâseră în şira spinării o vergea încinsă. Iliasov venea în fiecare dimineaţă, o examina şi pronunţa sentinţa: Bine! Bine!

Kirill avea obiceiul să-l aştepte în salon. Pe urmă ieşea după Iliasov şi-l întreba:

— Merge bine, domnule doctor?

El făcea cu ochiul:

— O să meargă, o să...

În a doua săptămână a început să vină maseurul, tot un om din Est, dar care aducea mai mult cu un hindus... Jenia stătea tot pe burtă, n-o întorseseră încă pe spate, iar hindusul era de fapt un tadjic cu numele Bairam. Ciudat totuşi locul ăsta, gândea în sinea lui Kirill, dar nu-i spunea nimic Jeniei. Bairam îi masa îndelung picioarele şi apropia de ele nişte lumânări aprinse.

Peste o săptămână au întors-o pe spate, i-au interzis să stea în fund.

Peste încă o săptămână, Iliasov a ajutat-o pe Jenia să se scoale în picioare ţinând-o de subsuori. A reuşit să stea dreaptă, picioarele i-au rezistat.

A stat un minut în picioare, apoi el a ajutat-o să se întindă.

— N-ai voie să şezi. De mers poţi să mergi, de şezut nu...

A doua zi i-a cerut lui Kirill să-i aducă încă trei mii de dolari. Cu Bairam te socoteşti personal. Cât îţi cere, atâta îi dai. Pentru un sfânt e cam mult, se gândi Kirill. Bani erau, Saşka trimitea din Africa lui.

Bairam venea în fiecare zi. Lucra două ore şi nu puteai să-ţi iei ochii de la mişcările lui domoale. Jenia gemea. O durea. Pe urmă, la sfârşitul săptămânii, Bairam i-a spus lui Kirill să-i aducă opt sute de dolari. Sfinţii costau scump...

Jenia s-a înveselit. Sora i-a adus cadrul. În fiecare zi Jenia stătea din ce în ce mai mult timp pe picioarele ei. Pe urmă se întindea transpirată de efort, iar Kirill îşi plimba vreme îndelungată mâinile pe degetele ei de la picioare până ce se încălzeau de la căldura lui...

După o lună, Jenia a ieşit din salon pe culoar, nu în căruciorul pe care îi interziseseră să-l folosească, ci cu cadrul, făcând pas cu pas. Primul lucru pe care l-a văzut pe culoar a fost o încăierare între doi băieţaşi: unul, fără picioare, stătea în cărucior şi-l bătea zdravăn cu mâinile lungi şi dibace pe un altul care se proptea cu putere în două cârje, n-avea mâna stângă până la cot şi piciorul drept până la genunchi. Cel care stătea în cărucior avea un avantaj net...

„Mine antipersonal", ghici Jenia.

— Hei, voi de acolo, acum îl chem pe Iliasov, să vă rupă

oasele! le strigă asistenta medicală din postul ei de observaţie.

Cel din cărucior se răsuci sprinten şi o luă din loc cât ai zice peşte...

Jenia simţi că se înăbuşă. Dar nu putu să se întoarcă de una singură.

— Kirill, ajută-mă să mă întorc în salon, îl rugă ea, iar Kirill îi întoarse prudent cadrul.

9

La sfârşitul lui mai, Hava Ivanovna s-a întors de la Ierusalim. A stat acolo şapte luni, a învăţat la o universitate evreiască.

A venit în vizită. Frumoasă şi îmbătrânită. Avea capul înfăşurat cu un turban argintiu, rochia lungă, de culoare deschisă, îi flutura elegant pe trupul slăbit.

Au stat în picioare pe balcon, Jenia a stat sprijinită cu coatele pe bara de la cadru. Ar fi putut să facă fără să se sprijine câţiva paşi, dar se simţea totuşi mai sigură cu cadrul.

Hava era neobişnuit de tăcută, aşa că Jenia a fost cea care a întrebat-o:

— Ei, ce ai învăţat acolo?

— Limba şi Tora, răspunse reţinută Hava.

— Şi cum a fost? Le-ai învăţat?

— E greu, răspunse Hava. Cu cât sunt mai multe răspunsuri, cu atât sunt mai multe întrebări.

Pomii urcau până la etajul cinci, de la balcon se vedeau numai vârfurile a doi frasini cu frunzele mărunte ca nişte cârlionţi, iar pământul de sub ei abia dacă se zărea. Jeniei nu i-a mai venit să se arunce...

— Jenia, m-am hotărât să termin cu învăţătura. În general, am simţit că nu în locul ăla e începutul meu... Vreau să las totul baltă şi să încep o viaţă nouă...

— Asta pot să înţeleg, fu de acord Jenia.

Pe urmă au băut ceai. Hava a aşezat-o apoi pe Jenia în cărucior, a turnat apă caldă într-un lighean, i-a aşezat în el picioarele uscate. I-a tăiat unghiile, i-a frecat degetele cu piatra ponce. A găsit un brici vechi şi i-a ras părul lung şi rar de pe picioare. I le-a şters, i le-a uns cu cremă. În tăcere.

Pe urmă a ridicat capul şi a spus foarte liniştită:

— Câtă furie am strâns în mine. Dar acum o să mă uşurez niţel: am suferit toată viaţa fiindcă te-a iubit Kostia... N-a încetat o clipă să te iubească...

— Aiureli!... Asta s-a întâmplat în altă viaţă. Acum o luăm de la capăt... Ce spune Tora despre asta?

— Mulţumescu-ţi Ţie, Domnul meu cel viu şi adevărat, pentru că din mila Ta mi-ai înapoiat sufletul meu!... Este rugăciunea de dimineaţă, Jenia.

În ivrit sună foarte frumos, şi Hava rosti din fundul gâtului o frază lungă.

„Trebuie să-i spun lui Serioja să aducă alea două manuscrise. S-a apucat el singur să le pregătească pentru tipar. Dar nu se pricepe să lucreze pe text, se gândi Jenia. Trebuie să-l rog pe Saşka să-i cumpere lui Kirill nişte pantaloni noi. Albaştri şi negri. Două perechi. Şi să răspund la scrisoare... Şi să notez în sfârşit în carneţel ce treburi am de făcut...”

(*Traducere: Gabriela Russo*)

J. D. SALINGER

„Ochii verzi şi gura mică”

Când se auzi soneria telefonului, bărbatul cărunt o întrebă cu destulă deferenţă pe fata de lângă el dacă are ceva împotrivă ca el să ridice receptorul. Fata îl auzi ca prin vis şi-şi întoarse obrazul spre el, cu un ochi – cel dinspre lumină – închis, iar cu celălalt deschis, mare şi atât de albastru încât părea, cu toată lipsa lui de candoare, aproape violet. Bărbatul cărunt o rugă să se decidă mai repede, şi ea se sculă într-un cot doar cu atâta grabă cât să nu pară indiferentă. Îşi ridică părul de pe frunte cu mâna stângă şi spuse:

— Dumnezeule, nu ştiu! Vreau să zic, tu ce crezi?

Bărbatul cărunt spuse că nu prea vedea cum ar schimba lucrurile dacă-l ridica sau nu, şi-şi petrecu mâna pe sub braţul pe care se sprijinea fata, mai sus de cot, încercând să-şi facă loc cu degetele între suprafaţa caldă a braţului şi piept. Întinse mâna dreaptă spre receptor. Ca să ajungă la el fără să bâjbâie, trebui să se ridice puţin mai sus, astfel că ceafa îi atinse un colţ al abajurului. În acel moment lumina, oricât era de necruţătoare, îi avantajă părul argintiu, aproape alb. Deşi răvăşit de somn, părul lăsă să se vadă că fusese proaspăt tuns – sau, mai degrabă, proaspăt potrivit cu foarfeca. La ceafă şi la

tâmple fusese tăiat destul de scurt, după toate canoanele, dar îi rămăsese destul de lung pe creştet şi în părţi, încât să-i confere un aer aproape „distins”.

— Alo, spuse el în receptor cu voce răsunătoare.

Fata rămase în continuare sprijinită în cot, cu privirea îndreptată spre el. Ochii ei, doar deschişi, fără a fi atenţi sau gânditori, reflectau propria lor formă şi culoare.

Vocea unui bărbat – egală, dar totuşi făcând eforturi vizibile, aproape triviale, de a părea însufleţită – se auzi de la celălalt capăt al firului.

— Lee? Dormeai?

Bărbatul cărunt aruncă o privire scurtă în stânga lui, spre fată.

— Cine-i la telefon? întrebă el. Arthur?

— Da. Te-am trezit?

— Nu, nu. Stau în pat şi citesc. S-a-ntâmplat ceva?

— Eşti sigur că nu te-am trezit? Pe cuvântul tău?

— Da, da, absolut sigur, spuse bărbatul cărunt. De fapt, am apucat să dorm vreo patru ceasuri...

— Te-am chemat, Lee, ca să te-ntreb dacă n-ai băgat cumva de seamă când a plecat Joanie? N-ai observat cumva dacă a plecat cu Ellenbogenii?

Bărbatul cărunt se întoarse din nou spre stânga, dar de astă dată privirea-i alunecă ceva mai sus, peste capul fetei care-l

urmărea acum cu ochii albaştri şi iscoditori ai unui poliţist irlandez.

— Nu, Arthur, n-am băgat de seamă, spuse el, contemplând absent colţul îndepărtat şi întunecos al camerei, acolo unde peretele întâlnea tavanul. De ce, n-a plecat cu tine?

— Nu, Iisuse, nu! Atunci, zici că n-ai văzut-o deloc plecând?

— Nu, ca să nu sincer, nu, Arthur, spuse bărbatul cărunt. De fapt, n-am mai apucat să văd nimic toată seara. De cum am intrat pe uşă, m-am afundat până-n gât într-un lung dialog profesional cu nătărăul ăla de francez sau vienez – sau ce dracu-o fi fost. Toţi zevzecii ăştia de străini stau cu ochii-n patru ca să obţină consultaţii juridice pe gratis. Dar de ce? Ce s-a-ntâmplat? S-a pierdut Joanie?

— Doamne, cine ştie? Habar n-am. Îi cunoşti doar obiceiul când se ambalează toată şi turbează să plece. Nu ştiu. Poate c-a vrut doar să...

— Le-ai dat un telefon Ellenbogenilor? întrebă bărbatul cărunt.

— Da. Dar nu sunt acasă. Nu ştiu ce să mai cred. Doamne, nici măcar nu sunt sigur c-a plecat cu ei! Ştiu însă un lucru – un singur afurisit de lucru: că sunt sătul să mă mai frământ. Vorbesc serios! De data asta vorbesc foarte serios. M-am săturat până peste cap. Cinci ani încheiaţi! Dumnezeule!

— Foarte bine, încearcă acum să te linişteşti puţin, Arthur,

spuse bărbatul cărunt. Mai întâi de toate, dacă-i cunosc eu bine pe Ellenbogeni, probabil c-au sărit cu toţii în primul taxi şi s-au dus să petreacă câteva ceasuri în Greenwich Village. Toţi trei or să-ţi pice probabil.

— Iar eu am o vagă bănuială că s-a dus să se tăvălească cu vreun imbecil în bucătărie. Asta-i bănuiala mea. Aşa face ori de câte ori îşi iese din fire ca acum. Dar eu am terminat. Îţi jur pe Dumnezeu din cer că de data asta vorbesc serios! Cinci ani păcătoşi...

— De unde vorbeşti acum, Arthur? întrebă bărbatul cărunt. De-acasă?

— Da, de-acasă. Din scumpa mea casă. Oh, Doamne!

— Bine, încearcă să te linişteşti puţin... Dar ce-i cu tine, nu cumva eşti beat?

— Nu ştiu. De unde vrei să ştiu?

— Foarte bine, acum ascultă. Încearcă să te linişteşti, spuse bărbatul cărunt. Doar îi cunoşti pe Ellenbogeni, ce Dumnezeu! Îţi spun eu ce s-a putut întâmpla: probabil c-au pierdut ultimul tren. Aşa că trebuie să-ţi pice în casă dintr-o clipă într-alta, plini de bancuri de la petrecere...

— S-au dus cu maşina.

— De unde ştii?

— De la bona lor. Am avut cu ea nişte discuţii scăpărătoare. Ne potrivim al dracului. Suntem ca două boabe de mazăre într-

o păstaie.

— Foarte bine, foarte bine. Ei, şi ce? Vrei să m-asculţi şi să te calmezi? întrebă bărbatul cărunt. Ai să vezi cum or să-ţi intre toţi trei în casă în pas de vals, dintr-o clipă într-alta, Ascultă-mă ce-ţi spun! O cunoşti doar pe Leona. Nu ştiu ce naiba o fi cu ei – pe toţi îi apucă *veselia* asta deşănţată de Connecticut de cum pun piciorul în New York. Ştii doar.

— Ştiu, ştiu. Adică nu ştiu nimic!

— Ba ştii! Pune-ţi imaginaţia la contribuţie! Ăia doi probabil c-au târât-o pe Joanie după ei.

— Ascultă! Nimeni n-a trebuit s-o *târască* vreodată pe Joanie *undeva*. Nu-mi îndruga mie asemenea baliverne!

— Nimeni nu-ţi îndrugă baliverne, Arthur, spuse bărbatul cărunt pe un ton liniştit.

— Ştiu, ştiu. Iartă-mă. Iisuse, simt că-mi pierd minţile! Zău, spune-mi sincer, eşti sigur că nu te-am sculat din somn?

— Ţi-aş fi spus dac-ai fi făcut-o, Arthur, zise bărbatul cărunt. Îşi retrase mâna absent de sub braţul fetei. Ascultă, Arthur, vrei s-asculţi sfatul meu? întrebă el. Prinse cordonul telefonului între degete, chiar sub microfon. Vorbesc serios acum. Vrei un sfat?

— Da. Adică, nu ştiu. Dumnezeule, te ţin treaz toată noaptea!

— Fii atent o clipă, zise bărbatul cărunt. Mai întâi de toate – vorbesc serios acum – vâră-te în pat şi-ncearcă să te linişteşti

puţin. Toarnă-ţi un pahar mare ca pentru noapte şi vâră-te sub...

— Un pahar? Îţi arde de glume? Am înghiţit vreun litru în ultimele două ceasuri şi tu-mi vorbeşti de *băutură*! Sunt aşa de cherchelit, c-abia pot să...

— Foarte bine, foarte bine. Vâră-te atunci în pat. Şi relaxează-te mă-nţelegi? Spune drept, are să-ţi folosească la ceva dacă stai treaz şi te tot frământi?

— Da, ştiu. Nici nu m-aş frământa atâta, pentru Dumnezeu, dac-aş şti că pot avea încredere în ea. Dar nu pot, îţi jur pe Dumnezeu din cer că nu pot! Nu pot avea încredere în ea nici cât aş arunca o... în fine, nu ştiu ce! Of! Dar ce rost are să mai vorbim? Simt că-mi pierd minţile.

— Foarte bine, las-o baltă! Las-o baltă, dacă-ţi spun! Vrei să-mi faci un serviciu şi să-ncerci să-ţi scoţi chestia asta din cap? întrebă bărbatul cărunt. Îţi închipui nu-ştiu-ce şi faci din ţânţar – zău dacă nu cred că faci din ţânţar armăsar...

— Ştii ce fac? Vrei să ştii ce fac? Mi-e ruşine să-ţi spun, dar ştii ce fac aproape în fiecare împuţită de seară când mă-ntorc acasă? Vrei să-ţi spun?

— Arthur, ascultă, asta n-o să...

— Stai o clipă – să-ţi spun. Fir-ar al dracului să fie! Trebuie, pur şi simplu, să mă reţin să nu deschid fiecare uşă din apartament – îţi jur că ăsta-i adevărul! În fiecare seară când

mă-ntorc acasă, aproape că m-aştept să găsesc o şleahtă de ticăloşi prin toate ungherele. Liftieri, băieţi de serviciu, poliţişti...

— Foarte bine, foarte bine! Încearcă să nu te enervezi, Arthur! spuse bărbatul cărunt. Îşi întoarse brusc capul spre dreapta, unde o ţigară care fusese aprinsă cu puţin timp mai înainte în seara aceea stătea pe marginea scrumierei. Aceasta se stinsese, firește, aşa că o lăsă la locul ei. Mai întâi de toate, rosti el în receptor, ţi-am mai spus de nenumărate ori, Arthur, că *aici* săvârşeşti tu cea mai mare greşeală. Ştii ce faci? Vrei să-ţi spun eu ce faci? Îţi ieşi, pur şi simplu, din fire – vorbesc serios acum îţi ieşi din fire ca să te chinuieşti! În realitate, tu o *inspiri* pe Joanie. Se opri brusc. Ai un noroc porcesc că ea e un copil minunat. Serios! Iar tu nu vrei cu niciun chip să recunoşti c-ar avea şi ea gusturi – sau *minte*, la urma urmei!

— Minte?! Te ţii de glume? N-are pic de minte! E un animal!

Bărbatul cărunt păru să răsufle o dată din adâncul pieptului, cu nările dilatate.

— Toţi suntem animale, zise el. În esenţă, absolut toţi suntem animale!

— Suntem, pe naiba! Nu mă fă tu pe mine animal! Poate că sunt un ticălos ignorant şi infam al secolului douăzeci, dar nu şi animal! Nu-mi veni mie cu chestii d-astea! Eu nu sunt un animal împuţit...

— Asculta, Arthur! Asta încă nu rezolvă...

— Auzi, *minte*! Dumnezeule, dar ştii că ai haz? Unde mai pui că ea se crede o păcătoasă de intelectuală! Asta-i partea cea mai nostimă, cea mai caraghioasă! Citeşte cronici teatrale şi se uită la televizor până ce, pur şi simplu, chiorăşte – ca să aibă aerul că e intelectuală! Ştii pe cine am luat de nevastă? Vrei să afli pe cine am luat de nevastă? Pe cea mai mare *actriţă*, *romancieră* şi *psihanalistă* în viaţă, sau suprema întruchipare a geniului neînţeles şi ignorat din întregul New York. Recunoaşte că nu ştiai asta, nu-i aşa? Iisuse, e atât de amuzant, încât îmi vine să-mi tai beregata! Madame Bovary la Şcoala Populară Columbia! Madame...

— Cine? îl întrerupse bărbatul cărunt, vădit agasat.

— Madame Bovary ia lecţii de telecritică! Doamne, dac-ai şti cât...

— Foarte bine, foarte bine! Sper că-ţi dai seama că asta nu rezolvă absolut nimic, spuse bărbatul cărunt. Se întoarse şi-i făcu semn fetei, ridicând două degete în dreptul buzelor, că vrea o ţigară. În primul rând, spuse el în receptor, pentru un tip al naibii de inteligent ca tine, eşti tot atât de lipsit de tact pe cât este omeneşte posibil. Se îndreptă din mijloc, pentru ca fata să poată ajunge prin spatele lui la pachetul de ţigări. Vorbesc serios. Lucrul ăsta reiese clar din viaţa ta personală, din...

— Auzi, *minte*! Ah, Doamne, simt că mor! Dumnezeule mare!

Ai auzit-o vreodată făcând portretul cuiva – vreau să zic al unui bărbat? Odată, când n-ai nimic altceva de lucru, fă-mi plăcerea şi roag-o să-ţi descrie un bărbat. Pentru ea, orice bărbat care-i iese în cale e „deosebit de seducător". Poate să fie cel mai şontorog, mai pocit, mai soios.

— Ajunge, Arthur! îl întrerupse bărbatul cărunt cu o voce tăioasă. Asta nu schimbă nimic! Dar absolut nimic! Luă ţigara aprinsă din mâna fetei, care aprinsese două. Apropo, spuse el dând drumul la fum pe nări, cum a mers azi?

— Ce?

— Cum a mers azi? repetă bărbatul cărunt. Cum s-a desfăşurat procesul?

— Ah, Doamne! Nu ştiu. Prost. Cu două minute înainte să-mi încep pledoaria finală, avocatul reclamantului, Lissberg, o cheamă înăuntru pe huiduma aia de cameristă cu un vraf de aşternuturi de pat, ca probe incriminatorii – şi erau numai pete de ploşniţe de sus până jos. Iisuse!

— Şi ce s-a-ntâmplat? Ai pierdut? întrebă bărbatul cărunt, trăgând un fum din ţigară.

— Ştii cine era în completul de judecată? Mama Vittorio. N-o să aflu niciodată ce are individul ăsta cu mine. Nici nu deschid bine gura, că şi sare la mine ca un apucat! N-ai cum să te-nţelegi cu un tip ca ăsta! E pur şi simplu imposibil!

Bărbatul cărunt se întoarse ca să vadă ce făcea fata. Ea

ridicase scrumiera şi o aşezase între ei.

— Atunci, ai pierdut sau nu?

— Ce?

— Te-am întrebat dac-ai pierdut procesul.

— Da. Tocmai voiam să-ţi povestesc. N-aveam nicio şansă, cu toată panorama aia pe care au făcut-o! Junior o să sară probabil până-n tavan de furie! Nu că mi-ar păsa prea mult, dar tu ce crezi? Crezi că *da*?

Cu ţigara în mâna stângă, bărbatul cărunt îi scutură scrumul pe marginea scrumierei.

— Nu cred să sară neapărat până-n tavan, Arthur, spuse el liniştit. Dar sunt totuşi şanse serioase să nu fie prea încântat. Ştii de când ne ocupăm de cele trei hoteluri blestemate? Bătrânul Shanley însuşi a iscat toată...

— Ştiu, ştiu. Junior mi-a povestit asta de cel puţin cincizeci de ori. E una dintre cele mai frumoase istorioare pe care le-am auzit în viaţa mea. Foarte bine, care va să zică, am pierdut procesul ăsta blestemat! În primul rând, n-a fost vina mea! Mai întâi, smintitul ăla de Vittorio nu m-a slăbit o clipă, tot timpul cât a durat procesul. Apoi, aiurita aia de cameristă s-a apucat să aducă aşternuturi de pat pline de pete de ploşniţe...

— Nimeni nu spune că e vina ta, Arthur, zise bărbatul cărunt. M-ai întrebat dacă cred că Junior o să sară până-n tavan. N-am făcut decât să-ţi spun cinstit părerea mea...

— Ştiu, ştiu prea bine asta... Adică, nu mai ştiu nimic! În fine, la naiba! M-aş putea întoarce oricând în armată. Ţi-am mai vorbit despre asta?

Bărbatul cărunt îşi întoarse din nou ochii spre fată, poate pentru a-i arăta câtă răbdare, aproape stoicism, i se putea citi în priviri. Dar fata nu avu timp să-l vadă. Chiar în clipa aceea răsturnase cu genunchiul scrumiera şi se apucase să adune repede, cu vârfurile degetelor, cenuşa într-o grămăjoară; îşi ridică privirea spre el cu o clipă prea târziu.

— Nu, Arthur, spuse el în receptor.

— Da. Aş putea. Dar nu ştiu încă sigur. Evident, nu ţin morţiş la ideea asta şi n-am să mă duc, dacă va exista şi altă soluţie. Dar s-ar putea să trebuiască! Nu ştiu. Cel puţin, ar însemna să uit dracului totul! Dacă mi-ar da îndărăt casa şi biroul meu mare şi borţos şi drăgălaşa mea plasă de ţânţari, poate că nici n-ar fi...

— Mi-ar plăcea să-ţi bag nişte minte în cap, băiete, asta mi-ar plăcea, spuse bărbatul cărunt. Pentru un tip al naibii de – pentru un tip aşa-zis inteligent – te comporţi pur şi simplu ca un copil! Şi ţi-o spun cu toată sinceritatea! Laşi o serie de lucruri mici şi neînsemnate s-o ia razna ca un bulgăre de zăpadă, până ce devin atât de importante în capul tău, încât nu mai eşti în stare să...

— Ar trebui s-o părăsesc. Ştii? Ar fi trebuit să termin cu ea

încă din vara trecută, când într-adevăr o luaseră toate razna... înţelegi? Şi ştii de ce n-am făcut-o? Te interesează să afli de ce n-am făcut-o?

— Arthur! Pentru *Dumnezeu*! Nu rezolvă nimic dacă...

— Stai o clipă. Lasă-mă să-ţi spun de ce. Vrei să ştii de ce? Îţi pot spune exact. Pentru că mi-a fost milă de ea. Asta e purul adevăr! Mi-a fost milă de ea!

— Ei bine... nu ştiu. Vreau să zic că nu e de competenţa mea, spuse bărbatul cărunt. Dar am totuşi impresia că uiţi un lucru – că Joanie e o femeie matură. Nu ştiu, dar am impresia...

— Femeie matură? Ai înnebunit? E un *copil* mare, pentru Dumnezeu! Ascultă, să zicem că mă bărbieresc – ascultă numai mă bărbieresc şi deodată ea mă strigă de la mama dracului, tocmai din celălalt capăt al apartamentului. Mă duc să văd ce s-a întâmplat – drept în mijlocul bărbieritului, cu clăbuc pe toată faţa. Ştii ce vrea? Vrea să mă-ntrebe dacă sunt şi eu de părere că e inteligentă. Jur pe Dumnezeul meu! E de-a dreptul *patetică*! Mă uit la ea când doarme şi ştiu ce vorbesc. Ascultă-mă pe mine!

— Bine, ăsta-i un lucru pe care tu-l cunoşti mai bine decât... vreau să zic că asta nu intră în competenţa mea, spuse bărbatul cărunt. Problema e însă, naiba s-o ia, că nu încerci să faci nimic constructiv ca să...

— Nu ne *potrivim*, atâta tot! Povestea e cât se poate de

simplă. Nu ne potrivim deloc! Ştii ce i-ar trebui ei? I-ar trebui vreun imbecil mare şi tăcut, care să se plimbe din când în când peste ea şi s-o lase lată... apoi să se-ntoarcă la ziarul lui. Asta i-ar trebui! Eu sunt mult prea slab pentru ea. Am ştiut asta încă înainte de-a ne căsători – îţi jur c-am ştiut! Vreau să zic că tu eşti un tip deştept, nu te-ai însurat niciodată, dar vezi că uneori, înainte de însurătoare, toţi avem câte o *presimţire* vagă despre cum vor arăta lucrurile mai târziu. Eu n-am luat-o în seamă. Mi-am ignorat presimţirile. Sunt slab! Iată povestea mea pe scurt.

— Nu eşti slab. Pur şi simplu nu-ţi pui mintea la contribuţie, spuse bărbatul cărunt, luând din mâna fetei o ţigară proaspăt aprinsă.

— Ba da, sunt slab! Fireşte că sunt slab! Dracu s-o ia de treabă, doar ştiu mai bine ca oricare altul dacă sunt slab sau nu! Altminteri, nu-ţi închipui c-aş fi lăsat lucrurile s-o ia... Aaa, dar ce rost are să mai discutăm? Evident că sunt slab... Iisuse, te ţin treaz toată noaptea! De ce nu-mi închizi odată naibii telefonul? Vorbesc serios! Închide-l!

— Nici prin gând nu-mi trece să-ţi închid telefonul, Arthur! Mi-ar plăcea să te ajut pe cât este omeneşte posibil, spuse bărbatul cărunt. De fapt, tu eşti duşmanul tău cel mai...

— Nu mă respectă! Nici măcar nu mă iubeşte, pentru Dumnezeu! De fapt – în ultimă instanţă – nici eu nu o mai

iubesc. Adică nu ştiu. O iubesc şi n-o iubesc! Depinde. E un sentiment care variază. Iisuse! Ori de câte ori sunt absolut hotărât să pun piciorul în prag, mergem să cinăm în oraş, dintr-un motiv sau altul, şi mă întâlnesc cu ea şi ea vine la mine cu blestematele ei de *mănuşi* albe... nu ştiu. Sau încep să mă gândesc la prima noastră excursie cu maşina în New Haven, la jocurile de la Princeton. Am avut o pană la cauciuc de cum am ieşit de la Parkway, şi era al naibii de frig, iar ea mi-a ţinut lanterna tot timpul, până ce-am terminat de reparat drăcia aia... înţelegi? Zău dacă ştiu! Sau încep să mă gândesc – Dumnezeule, e de-a dreptul jenant – la poezioara aia tâmpită pe care i-am trimis-o prima dată când am început să ieşim împreună. „*Ah cât eşti de frumuşică, / Ochii verzi şi gura mică*". Doamne, e de-a dreptul penibil, dar asta îmi aduce aminte de ea. Şi ochii ei nici măcar nu sunt verzi, pentru Dumnezeu – are ochii ca două afurisite de scoici marine –, dar totuşi îmi aduce aminte de ea. Nu ştiu, zău! Ce rost are să mai vorbim? Simt că-mi pierd minţile! Închide telefonul, ce mai aştepţi? Vorbesc serios!

Bărbatul cărunt îşi drese glasul şi spuse:

— Nici prin gând nu-mi trece să-ţi închid telefonul, Arthur! Dar un singur lucru e...

— Mi-a luat odată un costum. Din propriii ei bani. Ţi-am povestit?

— Nu, eu...

— A intrat la Tripler, fără să stea prea mult pe gânduri, şi l-a cumpărat. Nici măcar nu m-a luat cu ea. Vreau să zic că are câteva trăsături de caracter al naibii de frumoase. Şi lucrul cel mai amuzant e că nu-mi venea rău. A trebuit doar să-i mai strâmtez puţin la mijloc – vreau să spun pantalonii – şi să iau puţin din lungime. Vreau să zic că ea are într-adevăr trăsături frumoase.

Bărbatul cărunt mai ascultă un moment. Apoi se întoarse brusc spre fată. Privirea pe care i-o aruncă, deşi în fugă, o lămuri pe deplin asupra celor ce se petreceau la celălalt capăt al firului.

— Arthur, te rog, ascultă-mă! Asta n-o să-ţi ajute la nimic! rosti el în receptor. Dar absolut la nimic! Aşa că ascultă! Ţi-o spun cu toată sinceritatea. Vrei să te dezbraci şi să te vâri în pat, ca un băiat cuminte? Şi să te linişteşti? Joanie o să *fie* acolo probabil în câteva *minute*. Nu vrei să te găsească în halul ăsta, nu-i aşa? Blestemaţii ăia de Ellenbogeni or să dea buzna probabil împreună cu ea! Nu vrei ca toată gaşca lor să te vadă în halul ăsta, nu-i aşa?

Ascultă o clipă.

— Arthur? Mă auzi?

— Doamne, te ţin treaz toată noaptea! Tot ce-ncerc să fac e să...

— *Nu* mă ţii treaz toată noaptea, spuse bărbatul cărunt. Nici măcar nu te gândi la asta! Ţi-am spus că am dormit până acum vreo patru ceasuri şi vreau serios, băiete, să te ajut, pe cât este omeneşte posibil.

Ascultă în receptor.

— Arthur? Mai eşti la aparat?

— Da, sunt aici. Ascultă! Pentru că şi aşa te-am ţinut treaz toată noaptea, n-aş putea veni până la tine să bem ceva? Nu te superi?

Bărbatul cărunt se îndreptă brusc din mijloc şi-şi aşeză palma pe creştetul capului, spunând:

— Ascultă, vorbeşti serios?

— Da, vreau să zic dacă nu te superi. O să stau doar câteva minute. Aş vrea să mă simt şi eu câteva clipe liniştit şi... nu mai ştiu nici eu. Nu te-ar deranja?

— Nu, dar cred că n-ar trebui, Arthur, spuse bărbatul cărunt, luându-şi mâna de pe creştetul capului. Vreau să zic că eşti mai mult decât binevenit, dar părerea mea sinceră e c-ar trebui să rămâi acasă şi să stai liniştit până ce Joanie o să-ţi intre în casă în pas de vals. Asta-i părerea mea. De altfel, *tu însuţi* vrei să fii acasă când ea o să-şi facă apariţia în pas de vals. Am dreptate sau nu?

— Ai. Adică nu ştiu. Jur pe Dumnezeul meu că nu mai ştiu nimic!

— Ei bine, eu ştiu! spuse bărbatul cărunt. Ascultă, de ce nu vrei să te vâri acum sub plapumă şi să stai liniştit şi apoi, mai târziu, dacă ai poftă, să-mi dai un telefon? Vreau să zic, dacă o să simţi nevoia să vorbeşti cu cineva. *Şi nu te mai frământa atâta*! Ăsta-i principalul! M-auzi?

— Bine.

Bărbatul cărunt rămase un moment cu receptorul la ureche, apoi îl lăsă în furcă.

— Ce-a zis? întrebă fata imediat.

El îşi ridică ţigara de pe scrumieră – mai bine zis o alese dintr-o grămadă de ţigări fumate până la capăt sau doar pe jumătate. Trase un fum şi spuse:

— Voia să vină aici ca să bem ceva împreună.

— Dumnezeule! Şi ce i-ai răspuns? întrebă fata.

— Ce-ai auzit, răspunse bărbatul cărunt şi o privi în ochi. M-ai auzit foarte bine, nu-i aşa?

Strivi mucul ţigării de scrumieră.

— Ai fost grozav! Pur şi simplu fantastic! spuse fata, întorcându-i privirea. Dumnezeule, mă simt ca un câine!

— Ei bine, spuse bărbatul cărunt, e o situaţie foarte neplăcută! Nu ştiu cât de grozav am fost.

— Ba ai fost! Ai fost fantastic! Sunt *frântă*. Sunt pur şi simplu *vlăguită*. Uită-te la mine!

Bărbatul cărunt se uită la ea.

— De fapt, e o situaţie imposibilă! zise el. Vreau să spun că întreaga poveste e atât de fantastică, încât nici nu-mi vine...

— Dragă, stai puţin! rosti fata repede şi se aplecă înainte. Mi se pare c-ai luat foc. Şi îi dădu, cu o mişcare scurtă şi ageră a degetelor, un bobârnac salvator pe dosul mâinii. Nu era decât nişte scrum. Se lăsă din nou pe spate. Zău, ai fost admirabil, spuse ea. Dumnezeule, mă simt pur şi simplu ca un *câine*!

— Păi, e o situaţie foarte, foarte neplăcută! Tipul trece evident printr-o...

În clipa aceea, telefonul sună pe neaşteptate.

Bărbatul cărunt spuse „Iisuse!", dar ridică receptorul înainte ca telefonul să sune a doua oară.

— Alo, spuse el în receptor.

— Lee? Dormeai?

— Nu, nu.

— Ascultă. Mă gândeam c-o să te intereseze. Joanie tocmai a dat buzna în casă.

— Ce?! făcu bărbatul cărunt şi se apără cu mâna de lumină, deşi aceasta îi venea din spate.

— Da. Tocmai s-a întors acasă. La vreo zece secunde după ce-am terminat de vorbit cu tine. M-am gândit să te chem la telefon cât stă ea în baie. Ascultă, îţi mulţumesc de un milion de ori, Lee. Vorbesc serios – ştii la ce mă refer. Nu dormeai, nu-i aşa?

— Nu, nu. Tocmai stăteam de... Nu, nu, spuse omul cărunt, apărându-şi mai departe ochii de lumină. Şi tăcu.

— Da. Se pare că Leona s-a cam afumat şi a făcut o criză de plâns şi Bob a rugat-o pe Joanie să-i însoţească în oraş, ca să bea ceva împreună şi să încerce să împace lucrurile. Habar n-am. Poate ştii *tu* mai bine. Foarte complicat. În orice caz, acum e acasă. Câtă alergătură inutilă! Pe cuvânt, cred că numai afurisitul ăsta de New York e de vină! Dacă totul merge bine, mă gândesc să ne căutăm un colţişor la ţară, poate în Connecticut. Nu neapărat prea departe de oraş, dar în orice caz destul de departe ca să putem duce naibii o viaţă normală. Vreau să zic că ea e nebună după flori şi alte chestii de-astea. Probabil c-o să-şi iasă din minţi de bucurie când o să aibă grădiniţa ei şi aşa mai departe. Pricepi ce vreau să spun? Vreau să spun că, exceptându-te pe tine, pe cine mai cunoaştem noi în New York, în afară de o şleahtă de nevropaţi? E firesc ca, mai curând sau mai târziu, să se contamineze până şi o fiinţă sănătoasă. Înţelegi?

Bărbatul cărunt nu răspunse. Ochii lui, îndărătul genelor, erau închişi.

— În orice caz, o să-i vorbesc despre asta la noapte. Sau poate mâine dimineaţă. Acum e încă puţin ameţită. Vreau să zic că, în linii generale, ea e un copil al naibii de bun, şi, dacă mai *avem* o şansă ca să ne refacem viaţa, am fi pur şi simplu

nişte imbecili să nu încercăm. Şi, pentru că veni vorba, o să caut să pun la punct şi chestia aia cu petele de ploşniţe. Tocmai îmi făceam socoteala în sinea mea. Tocmai mă-ntrebam, Lee. Crezi că dacă m-aş duce şi aş vorbi cu Junior personal, aş putea...

— Arthur, dacă nu te superi, ţi-aş rămâne recunoscător...

— Adică, n-aş vrea să crezi că te-am chemat doar pentru că sunt *îngrijorat* din pricina nenorocitei ăleia de slujbe. Nici vorbă! Vreau să zic că, în linii mari, nici nu mi-ar păsa, pentru Dumnezeu! Dar mă gândeam că, dacă aş putea să-l împac pe Junior fără prea multă bătaie de cap, aş fi un mare tâmpit să nu...

— Ascultă, Arthur! îl întrerupse bărbatul cărunt, luându-şi mâna de la frunte. M-a apucat o durere cumplită de cap, aşa dintr-odată. Nu ştiu din ce pricină. Te superi dacă punem punct discuţiei? O să mai vorbim mâine dimineaţă – bine?

Rămase o clipă ascultând cu receptorul la ureche, apoi închise telefonul.

Fata îi spuse iarăşi ceva, dar el nu răspunse. Luă o ţigară aprinsă – ţigara fetei – de pe marginea scrumierei şi încercă s-o ducă la gură, dar îi alunecă printre degete. Fata vru să-l ajute s-o găsească înainte de a se arde ceva, dar el îi spuse să stea *liniştită*, pentru numele lui Dumnezeu, şi ea îşi retrase mâna.

(*Traducere: Marcel Corniș-Pop*)

Gabriel García MÁRQUEZ

Incredibila şi trista poveste a candidei Eréndira şi a bunicii sale fără suflet

Eréndira tocmai îşi îmbăia bunica atunci când începu să bată vântul nenorocirii ei. Uriaşul conac spoit cu var de lună, rătăcit în singurătatea deşertului, se cutremură până în temelii la cea dintâi rafală, însă Eréndira şi bunica ei erau deprinse cu vitregiile acelei naturi nesăbuite şi abia dacă luară aminte la tăria vântului, stând în baia împodobită cu şiruri de păuni şi mozaicuri puerile ca în termele romane.

Bunica, goală şi mare, părea o frumoasă balenă albă în bazinul de marmură. Nepoata abia împlinise paisprezece ani, era slabă şi cu oase fragile, şi prea cuminte pentru vârsta ei. Cu o cumpătare ce avea ceva sacru îşi îmbăia bunica turnându-i apa în care fiersese ierburi tămăduitoare şi frunze înmiresmate, iar acestea i se lipeau de spinarea-i generoasă, de pletele metalice şi răvăşite, de umărul zdravăn tatuat fără milă, cu îndârjire marinărească.

— Azi-noapte am visat că aşteptam o scrisoare, spuse bunica.

Eréndira, care nu vorbea niciodată decât împinsă de motive imperioase, o întrebă:

— Ce zi era în vis?

— Joi.

— Atunci era o scrisoare aducătoare de veşti proaste, spuse Eréndira, dar n-o să sosească în veci.

Când termină cu îmbăiatul, o duse pe bunică în dormitorul ei. Era atât de grasă, că nu putea merge decât sprijinindu-se de umărul nepoatei sau în bastonul ce părea o cârjă de episcop, dar chiar şi în mişcările cele mai anevoioase se vedea încă autoritatea unei măreţii învechite. În alcovul orânduit după gustul ei exagerat şi cu un dram de nebunie, ca de altfel toată casă, Eréndira mai avu nevoie de încă două ceasuri ca s-o pregătească pe bunică. Îi descâlci părul şuviţă cu şuviţă, i-l parfumă şi pieptănă, îi puse o rochie cu flori tropicale, îi pudră faţa cu talc, îi vopsi buzele cu carmin, obrajii cu rumeneală, pleoapele cu mosc şi unghiile cu lac sidefiu, iar când sfârşi şi bunica ajunsese dichisită ca o păpuşă mai mare ca un om o duse în grădina artificială cu flori înăbuşitoare ca acelea de pe rochia ei, o aşeză într-un fotoliu ce avea lărgimea şi nobleţea unui tron şi o lăsă să asculte discurile efemere ale gramofonului cu pâlnie.

În timp ce bunica naviga prin mlaştinile trecutului, Eréndira se apucă să mătură casă, întunecoasă şi pestriţă, cu mobile delirante şi statuete de cezari inventaţi, candelabre cu lacrimi de cristal şi îngeri de alabastru, un pian lăcuit în auriu şi nenumărate ceasuri de cele mai surprinzătoare forme şi

dimensiuni. În curte era un rezervor unde se strângea de ani de zile apa adusă de indieni, cu spinarea, de la izvoare îndepărtate şi, legat de un belciug, un struţ rahitic, singura vietate cu pene ce a putut supravieţui chinului acelei clime nenorocite. Se aflau departe de lume, în inima deşertului, lângă un cătun cu uliţe mizere şi fierbinţi, unde trădătorii se sinucideau de dezolare când bătea vântul nenorocirii. Refugiul acela de neînţeles fusese construit de bărbatul bunicii, un contrabandist legendar, pe nume Amadís, cu care ea a avut un fiu numit tot Amadís, tatăl Eréndirei. Nimeni nu ştia nimic despre obârşia ori raţiunile acestei familii. Versiunea cea mai cunoscută în limba indienilor era că Amadís tatăl îşi răscumpărase frumoasa soţie dintr-un bordel din Antile, unde omorâse un bărbat cu lovituri de cuţit, şi o adusese pentru totdeauna în deşert, unde nu-l ajungea nicio pedeapsă. Când cei doi Amadís muriră, unul de friguri galbene, iar celălalt ciuruit de gloanţe într-o încăierare de rivali, femeia îngropa cadavrele în curte, le dădu afară pe cele paisprezece servitoare desculţe şi-şi nutri mai departe visele de grandoare în penumbra casei ascunse, graţie jertfei nepoatei bastarde pe care o crescuse de când s-a născut.

Numai ca să întoarcă ceasurile şi să le pună să bată toate deodată Eréndirei îi erau necesare şase ore. În ziua în care începu nenorocirea ei n-a fost nevoie s-o facă pentru că

ceasurile erau trase până în dimineaţa următoare, în schimb a trebuit s-o îmbăieze şi s-o gătească pe bunică, să frece duşumelele, să pregătească prânzul şi să facă să strălucească toate paharele de cristal. Până la unsprezece, când schimbă apa din găleata struţului şi udă buruienile deşertice de pe mormintele alăturate ale celor doi Amadís, a fost silită să lupte cu tăria vântului ce devenise de neîndurat, dar n-a încercat-o presimţirea funestă că acela era vântul nenorocirii ei. La douăsprezece tocmai dădea lustru ultimelor cupe de şampanie când simţi un miros de ciorbă în clocot şi a fost o adevărată minune că a reuşit să se repeadă până la bucătărie fără a lăsa în urmă un prăpăd de cristaluri veneţiene.

Abia izbuti să tragă la o parte oala care începea să dea în foc. Puse apoi pe plită o mâncare pregătită dinainte şi profită de acest răgaz să se aşeze pe o bancă din bucătărie să-şi mai tragă sufletul. A închis ochii, i-a deschis iar fără nicio expresie de oboseală şi începu să toarne ciorba în castron. Îşi vedea mai departe de treburi adormită.

Bunica se aşezase singură în capul unei mese de ospeţe cu sfeşnice de argint şi cu un serviciu pentru douăsprezece persoane. Nu apucă să sune din clopoţel că Eréndira şi apăru cu ciorba aburindă. Pe când i-o servea, bunica luă aminte la mişcările ei de somnambulă şi-i trecu mâna prin faţa ochilor de parc-ar fi şters un geam invizibil. Fata nu văzu mâna. Bunica o

urmări cu privirea şi când Eréndira se întoarse cu spatele să se ducă înapoi la bucătărie, o strigă:

— Eréndira!

Trezită pe neaşteptate, copila scăpă din mâini castronul pe covor.

— Nu-i nimic, fetiţo, spuse bunică-sa cu o duioşie neprefăcută. Ai adormit în mers.

— E obiceiul trupului, se scuză Eréndira.

Luă de jos castronul, încă buimăcită de somn, şi încercă să cureţe pata de pe covor.

— Lasă, o opri bunica, o să-l speli după-masă.

Aşa încât, pe lângă treburile obişnuite pe care le făcea după prânz, Eréndira a fost nevoită să cureţe covorul din sufragerie şi dacă tot era în spălătorie se apucă şi de rufele din fiecare luni, pe când vântul dădea ocoluri casei căutând o crăpătură pe unde să se strecoare. A avut atâtea pe cap, încât pe nesimţite s-a făcut noapte, iar când puse la loc covorul în sufragerie era deja ora de culcare.

Bunica zdrăngănise la pian toată după-amiaza, cântând în falset pentru sine cântece de pe vremea ei şi mai avea încă pleoapele mânjite cu mosc şi ude de lacrimi. Dar când se lungi în pat în cămaşa de noapte de muselină îşi revenise din amărăciunea stârnită de amintirile neplăcute.

— Nu uita ca mâine să speli şi covorul din salon, îi spuse

Eréndirei, că n-a mai văzut lumina soarelui de pe vremea zarvei.

— Da, bunico, răspunse copila.

Luă un evantai din pene şi începu să-i facă vânt matroanei neîndurătoare care recita codul ordinii nocturne pe când se cufunda în somn.

— Calcă toate rufele înainte de a te culca, ca să dormi cu conştiinţa împăcată.

— Da, bunico.

— Uită-te bine prin dulapuri, că-n nopţile cu vânt moliile-s şi mai înfometate.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi prisoseşte scoate florile în curte ca să respire.

— Da, bunico.

— Şi să dai de mâncare la struţ.

Adormise, dar dădea ordine mai departe, căci de la ea moştenise nepoata virtutea de a continua să trăiască în somn. Eréndira ieşi din odaie fără zgomot şi făcu ultimele treburi de peste noapte, răspunzând mereu poruncilor bunicii adormite.

— Să uzi mormintele.

— Da, bunico.

— Înainte de a te culca, ai grijă ca totul să fie în ordine deplină, căci lucrurile suferă mult când nu le pui să doarmă la

locul lor.

— Da, bunico.

— Şi dacă vin cei doi Amadís, spune-le să nu intre, zise bunica, fiindcă banda lui Porfirio Galán îi aşteaptă să-i omoare.

Eréndira nu i-a mai răspuns, căci ştia că începea să se piardă în închipuirile delirului ei, dar nu nesocoti nicio poruncă. După ce a cercetat cremonele de la ferestre şi a stins cele de pe urmă lumini, a luat un sfeşnic din sufragerie, luminându-şi paşii până la ea în dormitor, pe când răstimpurile de răgaz ale vântului se umpleau de răsuflarea domoală şi uriaşă a bunicii adormite.

Şi dormitorul ei era luxos, chiar dacă nu la fel ca al bunicii, şi era ticsit de păpuşile de cârpă şi animalele cu arc ale copilăriei sale recente. Biruită de oboseala corvezilor cumplite de peste zi, Eréndira n-a mai avut puterea să se dezbrace, ci a pus sfeşnicul pe noptieră şi s-a trântit în pat. La puţină vreme, vântul nenorocirii ei năvăli în dormitor ca o haită de câini şi răsturnă sfeşnicul peste perdele.

În zori, când vântul se domoli în sfârşit, au început să cadă nişte picături de ploaie mari şi rare care au stins ultimul jăratic şi au întărit cenuşa fumegândă a conacului. Sătenii, indieni în marea lor parte, se străduiau să salveze resturile prăpădului: leşul carbonizat al struţului, scheletul pianului aurit, torsul unei statui. Bunica privea copleşită de o deznădejde

impenetrabilă rămăşiţele avutului ei. Eréndira, trântită între mormintele celor doi Amadís, abia conteni cu plânsul. Când bunica se încredinţă că printre dărâmături rămăseseră foarte puţine lucruri neatinse, se uită la nepoată cu sinceră părere de rău.

— Biata mea copilă, suspină. N-o să-ţi ajungă toată viaţa să-mi plăteşti pentru ce-ai făcut.

Începu să-i plătească chiar din ziua aceea, în zgomotul ploii, când a dus-o la băcanul din sat, un văduv slăbănog rămas singur înainte de vreme, bine cunoscut în pustiul acela pentru că plătea cu bani buni fecioria fetelor. Sub ochii netulburaţi ai bunicii, văduvul o cercetă pe Eréndira cu austeritate ştiinţifică: îi aprecie forţa muşchilor, mărimea sânilor, diametrul şoldurilor. N-a scos niciun cuvânt până n-a făcut socoteala valorii ei.

— E încă tare crudă, spuse atunci. Are ţâţişoare de căţea.

Apoi a pus-o să se urce pe un cântar ca să dovedească prin cifre aprecierea lui. Eréndira avea patruzeci şi două de kilograme.

— Nu face mai mult de o sută de pesos, spuse văduvul.

Bunica se scandalizã.

— O sută de pesos pentru o făptură cu desăvârşire neîncepută! strigă ea. Nu, dragul meu, asta înseamnă să n-ai pic de respect pentru virtute.

— Cel mult o sută cincizeci, spuse văduvul.

— Copila mi-a făcut o pagubă de peste un milion de pesos, zise bunica, în ritmul ăsta ar avea nevoie de vreo două sute de ani ca să-mi plătească.

— Din fericire, spuse văduvul, tot ce are bun e vârsta.

Furtuna amenința să năruie casă, iar tavanul avea atâtea crăpături, că ploua şi înăuntru aproape ca afară. Bunica se simţi singură într-o lume a prăpădului.

— Măcar trei sute, spuse.

— Două sute cincizeci.

În cele din urmă s-au învoit pentru două sute douăzeci de pesos bani gheaţă şi câte ceva de-ale gurii. Bunica îi făcu semn Eréndirei să meargă cu văduvul, iar acesta o duse de mână până în spatele prăvăliei, de parc-ar fi ×însoţit-o la şcoală.

— Te aştept aici, spuse bunica.

— Da, bunico, răspunse Eréndira.

Camera din spate era un fel de şopron cu patru stâlpi de cărămidă, cu un acoperiş de frunze putrezite de palmier şi cu un zid de chirpici de un metru pe unde furtuna pătrundea în casă în largul ei. Pe marginea zidului erau glastre cu cactuşi şi alte plante de deşert. Atârnat între doi stâlpi, un hamac decolorat se legăna ca pânza slobodă a unei corăbii în derivă. Peste şuierul furtunii şi rafalele de apă se auzeau strigăte îndepărtate, urlete de animale pierdute, ţipete de naufragiaţi.

Când Eréndira şi văduvul au intrat în şopron, au fost nevoiţi să se ţină unul de celălalt ca să nu-i doboare o rafală de ploaie care-i udă din cap până-n picioare. Glasurile nu li se auzeau, iar mişcările lor deveniseră altfel ca de obicei din pricina vuietului furtunii. La prima încercare a văduvului, Eréndira strigă ceva de neauzit şi se luptă să scape. Văduvul răspunse fără glas, îi răsuci braţul, apucând-o de încheietură, şi o târî spre hamac. Ea îl înfruntă zgâriindu-i faţa şi prinse a striga iar pe tăcute, el îi răspunse cu o palmă zdravănă ce o ridică de pe podea şi o făcu să plutească o clipă în aer, cu pletele lungi de meduză unduindu-se în gol, o prinse de mijloc înainte de a se coborî pe pământ, o doborî în hamac cu o lovitură violentă şi o imobiliză cu genunchii. Eréndira se abandonă pradă groazei, îşi pierdu cunoştinţa şi rămase vrăjită de dungile lunare ale unui peşte ce trecu înotând prin văzduhul furtunii, pe când văduvul o despuia sfâşiindu-i hainele cu lovituri sacadate de gheare de parc-ar fi smuls iarbă, împrăştiindu-le în lungi petice colorate ce se unduiau ca nişte şerpi şi se pierdeau pe aripile vântului.

Când n-a mai rămas în sat niciun bărbat care să poată plăti ceva pentru dragostea Eréndirei, bunica o duse, într-un camion de marfă, pe urmele contrabandiştilor. Au călătorit pe platforma descoperită, printre saci de orez şi bidoane de untură, luând cu ele şi ceea ce se salvase din incendiu: tăblia de la capul patului ca de vicerege, un înger războinic, tronul pârlit

şi alte lucruri nefolositoare, într-un cufăr cu două cruci pictate cu bidineaua duceau osemintele celor doi Amadís.

Bunica se apăra de soarele veşnic cu o umbrelă descusută şi răsufla anevoie, chinuită de sudoare şi de praf, dar până şi în starea aceea nenorocită îşi păstra autoritatea condiţiei sale. În spatele stivei de bidoane şi de saci de orez, Eréndira plăti călătoria şi transportul mobilelor, făcând dragoste de douăzeci de pesos cu hamalul camionului. La început sistemul ei de apărare a fost aidoma celui cu care înfruntase agresiunea văduvului, însă metoda hamalului a fost alta, domoală şi înţeleaptă, şi până la urmă a supus-o prin blândeţe. Astfel că ajungând în primul sat, la sfârşitul unei zile istovitoare, Eréndira şi hamalul se odihneau după ce făcuseră bine dragoste, ocrotiţi de parapetul încărcăturii. Şoferul camionului îi strigă bunicii:

— De aici încolo începe lumea largă.

Bunica privi neîncrezătoare străzile mizere şi pustii ale unui sat ceva mai mare, dar la fel de trist ca cel pe care-l părăsiseră.

— Nu se prea vede, zise.

— E teritoriul misiunilor, spuse şoferul.

— Pe mine nu mă interesează milostenia, ci contrabanda, zise bunica.

Trăgând cu urechea din spatele încărcăturii la spusele lor, Eréndira scotocea cu un deget într-un sac de orez. Pe

neaşteptate găsi un fir, trase de el şi scoase un lung şirag de perle veritabile. Îl contemplă speriată, ţinându-l printre degete ca pe o viperă moartă, în vreme de şoferul îi răspundea bunicii:

— Nu visaţi cu ochii deschişi, doamnă. Nu există contrabandişti.

— Cum să nu, spuse bunica, mie mi-o spui?

— Căutați-i şi o să vedeţi, îşi râse de ea şoferul, bine dispus. Toată lumea vorbeşte de ei, dar nimeni nu-i vede.

Hamalul îşi dădu seama că Eréndira scosese şiragul şi se repezi să i-l ia, vârându-l la loc în sacul de orez. Hotărâtă să rămână acolo în ciuda sărăciei satului, bunica îşi chemă atunci nepoata s-o ajute să coboare din camion. Eréndira îşi luă rămas-bun de la hamal cu o sărutare grăbită, dar spontană şi sinceră.

Bunica aşteptă aşezată pe tron, în mijlocul satului, până au sfârşit cu descărcatul mărfii. La urmă i-a venit rândul cufărului cu resturile celor doi Amadís.

— Ăsta-i greu ca un mort, a glumit şoferul.

— Sunt doi, răspunse bunica. Aşa că poartă-te cu ei cu tot respectul cuvenit.

— Pun rămăşag că sunt statui de fildeş, a glumit iar şoferul.

Puse cufărul cu oseminte la întâmplare printre mobilele pârlite şi întinse mâna desfăcută în faţa bunicii.

— Cincizeci de pesos, spuse.

Bunica îl arătă pe hamal.

— Sclavul dumitale a fost plătit deja cum se cuvine.

Şoferul îşi privi surprins ajutorul, iar acesta făcu un semn de încuviinţare. Se întoarse în cabina camionului unde călătorea o femeie cu haine cernite, în braţe cu un copil mic care plângea de căldură. Hamalul, foarte sigur pe sine, i-a spus atunci bunicii:

— Eréndira vine cu mine, dacă n-aveţi nimic împotrivă. Am intenţii bune.

Fata interveni înfricoşată:

— Eu n-am spus nimic!

— O spun eu, mie mi-a venit ideea asta, zise hamalul.

Bunica îl măsură cu privirea din cap până-n picioare, nu ca să-i arate dispreţ, ci pentru a încerca să aprecieze cât era de îndrăzneţ.

— N-am nimic împotrivă, îi zise, dacă-mi plăteşti tot ce-am pierdut din neglijenţa ei. Sunt opt sute şaptezeci şi două de mii trei sute cincisprezece pesos, mai puţin patru sute douăzeci pe care mi i-a plătit până acum, adică opt sute şaptezeci şi una de mii opt sute nouăzeci şi cinci.

Camionul se puse în mişcare.

— Credeţi-mă că v-aş da grămada asta de bani dacă aş avea-o, spuse foarte serios hamalul. Fata merită cu prisosinţă.

Bunicii îi pică bine fermitatea băiatului.

— Păi întoarce-te când o să ai banii, băiete, îi răspunse cu simpatie, dar acum du-te, că dacă ne apucăm din nou de socotit îmi mai eşti dator încă zece pesos.

Hamalul sări pe platforma camionului care se îndepărtă, îi făcu Eréndirei cu mâna, în semn de rămas-bun, însă ea era încă atât de speriată că nu-i răspunse.

Chiar pe locul acela pustiu unde le lăsase camionul, Eréndira şi bunica au improvizat, din bucăţi de tablă şi resturi de covoare orientale, o colibă unde să se adăpostească. Au pus pe jos două rogojini şi au dormit la fel de bine ca la conac, până când soarele se strecură prin acoperiş şi le încinse chipul.

Împotriva obiceiului dintotdeauna, în dimineaţa aceea bunica a fost cea care s-a apucat s-o dichisească pe Eréndira. Îi vopsi faţa dându-i un fel de frumuseţe sepulcrală ce fusese la modă în tinereţea ei, iar la sfârşit îi puse nişte gene false şi pe cap o fundă de organdi ce părea un fluture.

— Arăţi îngrozitor, zise ea, dar e mai bine aşa: bărbaţii sunt tare proşti în treburi femeieşti.

Amândouă au recunoscut, cu mult înainte de a-i vedea, paşii a doi catâri pe cremenea deşertului. La porunca bunicii, Eréndira se lungi pe rogojină, ca o actriţă începătoare pe scenă în momentul ridicării cortinei. Sprijinită în cârja episcopală, bunica ieşi din colibă şi se aşeză pe tron să aştepte trecerea catârilor.

Se apropia omul care aducea poşta. N-avea mai mult de douăzeci de ani, deşi părea îmbătrânit de meserie; purta o haină de culoare kaki, cizme înalte, cască de plută şi un pistol militar la centura cu cartuşieră. Călărea un catâr zdravăn şi-l ducea de căpăstru pe celălalt, mai pricăjit, pe care erau îngrămădiţi sacii de pânză cu poşta.

Trecând prin dreptul bunicii, o salută cu mâna şi-şi văzu de drum. Dar ea-i făcu semn să arunce o privire în colibă. Bărbatul se opri şi o văzu pe Eréndira culcată pe rogojină cu fardurile de înmormântare şi o rochie cu garnitură violet.

— Îţi place? întrebă bunica.

Bărbatul nu înţelese până atunci ce îi tot propunea.

— La prima vedere nu-i rea deloc, glumi.

— Cincizeci de pesos, spuse bunica.

— Măi să fie! O fi având-o de aur! zise el. Atât mă costă mâncarea pe o lună de zile.

— Nu fi zgârcit, spuse bunica. Poşta aeriană dă lefuri mai mari ca de popă.

— Eu sunt poşta naţională, răspunse bărbatul. Poşta aeriană e cea care trece într-o camionetă.

— Oricum, dragostea-i la fel de importantă ca mâncarea, spuse bunica.

— Dar nu te hrăneşte.

Bunica pricepu că un om care trăia din speranţele altora

avea timp de tocmeală din belşug.

— Cât ai? îl întrebă.

Poştaşul descălecă, scoase din buzunar nişte bancnote mototolite şi le arătă bunicii. Ea le înhaţă pe toate dintr-odată cu o mână hrăpăreaţă, de parc-ar fi luat o minge.

— Îţi fac o reducere, zise, dar cu o condiţie: să trâmbiţezi vestea pretutindeni.

— Până la capătul lumii, zise poştaşul. La aşa ceva sunt bun.

Eréndira, care nu putuse clipi, îşi scoase atunci genele false şi se trase într-o parte pe rogojină să-i facă loc logodnicului de ocazie. Îndată ce el intră în colibă, bunica închise intrarea trăgând cu nădejde perdeaua.

A fost un târg eficace. Fermecaţi de cuvintele poştaşului, au venit oameni de hăt-departe ca s-o vadă cu ochii lor pe Eréndira. În urma lor au apărut mese de loterie şi tarabe unde se vindea de mâncare, şi în urma tuturor a venit un fotograf pe bicicletă care a instalat în faţa colibei o cameră cu trepied şi o pânză neagră, având drept fundal o cortină cu un lac cu lebede ciuntite.

Bunica, făcându-şi vânt cu evantaiul pe tron, părea străină de propriul ei bâlci. Tot ce o interesa era ordinea şirului de clienţi ce-şi aşteptau rândul şi exactitatea banilor pe care-i plăteau dinainte ca să intre la Eréndira. La început fusese atât de severă, că ajunsese chiar să respingă un client serios fiindcă

îi lipseau cinci pesos. Odată cu trecerea lunilor însă, a tras învăţămintele impuse de realitate şi în cele din urmă s-a învoit să primească spre completarea sumei medalii cu sfinţi, amintiri de familie, verighete şi orice altceva ce se dovedea, la încercarea cu dinţii, că era din aur veritabil, chiar dacă nu strălucea.

La capătul unei lungi şederi în satul acela, cel dintâi ivit în calea lor, bunica strânse destui bani ca să cumpere un măgar şi se adânci în deşert în căutarea altor locuri mai potrivite spre a-şi recupera paguba. Călătorea pe un soi de năsălie improvizată pe catâr şi se apăra de soare cu umbrela descusută pe care Eréndira i-o ţinea deasupra capului. În urma lor veneau patru indieni cărând tot ce avuseseră în colibă: rogojinile de dormit, tronul refăcut, îngerul de alabastru şi cufărul cu rămăşiţele celor doi Amadís. Fotograful se ţinea pe bicicletă după caravana lor, dar fără s-o ajungă din urmă, ca şi când s-ar fi dus la altă petrecere.

Trecuseră şase luni de la incendiu când bunica şi-a putut face o idee limpede asupra negoţului pe care-l pusese pe roate.

— Dacă totul merge mai departe aşa, îi spuse Eréndirei, o să-mi termini de plătit datoria în opt ani, şapte luni şi unsprezece zile.

Îşi făcu încă o dată socotelile cu ochii închişi, mestecând boabele pe care le scotea dintr-un buzunar ascuns unde ţinea şi

banii şi preciză:

— De bună seamă, asta fără să mai punem la socoteală simbria şi mâncarea indienilor şi alte cheltuieli mărunte.

Eréndira, care mergea la pas cu catârul, copleşită de căldură şi de praf, nu ridică în niciun fel vreo opreliştе la socotelile bunicii, dar a trebuit să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns.

— Parcă am sticlă pisată în oase, spuse.

— Încearcă să dormi.

— Da, bunico.

Închise ochii, trase adânc în piept o gură de aer arzător şi merse mai departe adormită.

O camionetă încărcată cu colivii se desprinse din pulberea din zare, punând pe fugă iezii, şi larma păsărilor păru un şuvoi de apă proaspătă în toropeala de duminică din Sán Miguel del Desierto. La volan se afla un fermier olandez voinic cu pielea crăpată de capriciile vremii şi cu nişte mustăţi de culoarea veveriţei moştenite de la vreun străbun. Fiul lui, Ulise, care stătea alături, era un adolescent blond, cu ochi însinguraţi, de culoarea mării şi cu un aer de înger tainic. Olandezului i-a atras atenţia un cort de campanie în dreptul căruia îşi aşteptau rândul toţi soldaţii garnizoanei din partea locului. Stăteau pe jos, bând din aceeaşi sticlă pe care şi-o treceau din mână-n mână, iar pe cap aveau crengi de migdal ca şi când s-ar fi

camuflat pentru o bătălie. Olandezul întrebă pe limba lui:

— Ce naiba s-o vinde aici?

— O femeie, îi răspunse băiatul lui cât se poate de firesc. Se numeşte Eréndira.

— De unde ştii?

— Toată lumea ştie aici în deşert, răspunse Ulise.

Olandezul se dădu jos în faţa micului hotel din sat. Ulise mai zăbovi în camionetă, deschise cu degete dibace o servietă cu hârtii de afaceri lăsată de tatăl lui pe scaun, scoase un teanc de bancnote, îşi băgă în buzunar câteva, şi o închise la loc. În noaptea aceea, pe când tatăl lui dormea, ieşi pe fereastra hotelului şi se duse să stea la coadă în faţa cortului Eréndirei.

Petrecerea era în toi. Răcanii beţi dansau singuri ca să nu se prăpădească în zadar muzica gratuită, iar fotograful făcea poze cu magneziu pe întuneric. Supraveghind negoţul, bunica număra bancnotele în poală, le împărţea în teancuri egale şi le punea în ordine într-un coş de nuiele. Nu mai rămăseseră decât vreo doisprezece soldaţi, dar coada din timpul după-amiezii sporise cu clienţi civili. Ulise era ultimul.

Venise rândul unui soldat cu înfăţişare lugubră. Bunica nu numai că nu l-a lăsat să intre, dar nici n-a vrut să se atingă de banii lui.

— Nu, băiete, i-a spus, tu nu intri nici pentru tot aurul de pe lume. Porţi ghinion.

Soldatul, care nu era de prin partea locului, a rămas surprins.

— Cum adică?

— Eşti piază-rea, spuse bunica. E de ajuns să-ţi vadă cineva chipul.

Îi făcu semn să se dea la o parte, fără să-l atingă, şi-l lăsă să treacă pe soldatul următor.

— Intră tu, fălosule, îi spuse bine dispusă. Şi nu zăbovi, că patria are nevoie de tine.

Soldatul a intrat, dar a ieşit imediat fiindcă Eréndira voia să stea de vorbă cu bunica. Aceasta îşi atârnă de braţ coşul cu bani şi intră în cortul de campanie, care era neîncăpător, dar bine orânduit şi curat. În fund, pe un pat acoperit cu pânză de sac, Eréndira tremura din tot trupul, maltratată şi murdară de sudoarea soldaţilor.

— Bunico, hohoti ea, o să mor.

Bunica îi puse mâna pe frunte şi încredinţându-se că n-avea fierbinţeală încercă s-o îmbărbăteze.

— Nu mai sunt decât zece soldaţi, îi spuse.

Eréndira izbucni în plâns, scâncind ca un animal speriat. Bunica şi-a dat atunci seama că trecuse dincolo de limitele ororii şi, mângâind-o pe cap, o ajută să se liniştească.

— Treaba e că eşti foarte slăbită, îi spuse. Haide, nu mai plânge, îmbăiază-te cu apă cu salvie (ca să i se pună sângele în

mişcare).

Ieşi din cort când Eréndira începu să se liniştească şi îi dădu înapoi banii soldatului care aştepta.

— Pentru azi s-a terminat, i-a zis. Vino mâine şi te las să intri primul. Apoi le-a strigat celor de la rând: Gata, băieţi. Mâine dimineaţa, la nouă.

Soldaţii şi civilii au rupt rândurile cu strigăte de nemulţumire. Bunica i-a înfruntat cu binişorul, dar agitând fără glumă bastonul nimicitor.

— Neruşinaţilor! Netoţilor! strigă. Ce credeţi oare, că fata asta-i de fier? Aş vrea eu să vă văd în locul ei. Stricaţilor! Veneticii năibii!

Bărbaţii îi răspundeau cu insulte şi mai grosolane, dar până la urmă ea reuşi să le țină piept şi rămase în gardă cu bastonul pregătit până când duseră mesele cu grătare şi strânseră tarabele de loterie. Era gata să intre în cort când dădu cu ochii de Ulise, care stătea în picioare, singur, în locul pustiu şi întunecat unde înainte fusese coada bărbaţilor. Avea o aură ireală şi în penumbră părea vizibil prin strălucirea propriei frumuseţi.

— Şi tu, i-a grăit bunica, unde ţi-ai lăsat aripile?

— Cel care avea aripi era bunicul, răspunse Ulise cu naturaleţe, dar nu crede nimeni.

Bunica, fermecată, îl cercetă din nou, scrutător.

— Ei bine, eu cred, spuse. Vino mâine cu ele puse. Intră în cort, lăsându-l pe Ulise ca pe jăratic.

Eréndira se simţi mai bine după baie. Îmbrăcase o cămaşă de noapte scurtă, toată brodată, şi-şi usca părul înainte de culcare, dar încă se străduia să-şi înfrâneze lacrimile. Bunica dormea.

Foarte încet, de după patul Eréndirei îşi scoase capul Ulise. Ea îi văzu ochii diafani şi plini de jind, însă înainte de a spune ceva îşi frecă faţa cu prosopul spre a-şi dovedi că nu era o vedenie. Când Ulise clipi pentru prima oară, Eréndira îl întrebă în şoaptă:

— Tu cine eşti?

Ulise s-a arătat până la brâu.

— Mă cheamă Ulise, i-a spus. Îi întinse bancnotele furate şi adaugă: Am venit cu bani.

Eréndira îşi puse mâinile pe pat, îşi apropie faţa de cea a lui Ulise şi-i vorbi mai departe ca într-un joc de copii mici:

— Trebuia să stai la coadă.

— Am aşteptat toată noaptea, zise Ulise.

— Acum trebuie s-aştepţi până mâine, spuse Eréndira. Mă simt de parcă m-ar fi lovit cu parul la rărunchi.

În clipa aceea bunica începu să vorbească prin somn.

— Se vor împlini douăzeci de ani de când a plecat ultima oară, spuse. A fost o furtună atât de groaznică, încât ploaia s-a amestecat cu apa mării şi în zori casa era plină de tot soiul de

peşti şi de melci, iar bunicul tău Amadís, fie-i ţărâna uşoară, a văzut o meduză luminoasă plutind prin văzduh.

Ulise dădu să se ascundă din nou în spatele patului. Eréndira zâmbi amuzată.

— Stai liniştit, îi spuse. Veşnic vorbeşte când doarme, de parcă-i nebună, dar n-o trezeşte niciun cutremur.

Ulise apăru iar. Eréndira se uită la el cu un surâs ştrengăresc şi chiar drăgăstos, şi strânse de pe pat cearşaful murdar.

— Vino, i-a spus, ajută-mă să schimb cearşaful.

Atunci Ulise ieşi de după pat şi apucă cearşaful de un capăt. Era un cearşaf mult mai mare decât patul, aşa că au fost nevoiţi să-l împăturească de mai multe ori. Cu fiecare mişcare, Ulise era tot mai aproape de Eréndira.

— Ardeam de nerăbdare să te văd, spuse pe neaşteptate. Toată lumea zice că eşti frumoasă foc şi e adevărat.

— Dar o să mor, spuse Eréndira.

— Mama zice că cei care mor în deşert nu se duc în cer, ci în mare, răspunse Ulise.

Eréndira puse deoparte cearşaful murdar şi întinse pe pat altul curat şi călcat.

— N-am văzut marea, spuse.

— E ca deşertul, dar cu apă.

— Atunci nu poţi merge pe ea.

— Tata a cunoscut un om care putea s-o facă, zise Ulise, dar

asta a fost demult.

Eréndira era fermecată, însă voia să doarmă.

— Dacă vii mâine devreme de tot, te aşezi primul la rând, îi spuse.

— Plec cu tata în zori, răspunse Ulise.

— Şi nu mai treceţi pe aici?

— Cine ştie când. Acum am trecut din întâmplare pentru că ne-am rătăcit în drum spre graniţă.

Eréndira se uită dusă pe gânduri la bunica adormită.

— Bine, hotărî ea, dă-mi banii.

Ulise i-a dat. Eréndira se întinse pe pat, dar el rămase tremurând, ţintuit locului; în clipa hotărâtoare i s-au muiat picioarele. Eréndira îl prinse de mână ca să-l grăbească şi abia atunci luă aminte la tulburarea lui. Cunoştea prea bine teama asta.

— E prima oară? îl întrebă.

Ulise nu răspunse, dar zâmbi nemângâiat. Eréndira se schimbă pe dată.

— Răsuflă încet, îi zise. Aşa e totdeauna la început, dar apoi nici nu-ți mai dai seama.

Îl culcă lângă ea şi în vreme ce-i scotea hainele îl linişti cu gesturi materne.

— Cum ai spus că te cheamă?

— Ulise.

— E nume de yankeu, zise Eréndira.

— Nu, de navigator.

Eréndira îi dezgoli pieptul, îl sărută mărunt şi apăsat, îl adulmecă.

— Parc-ai fi tot de aur, spuse, dar miroşi a flori.

— De la portocale, răspunse Ulise.

Mai liniştit, îi zâmbi complice.

— Călătorim cu multe păsări ca să-i înşelăm, adăugă, fiindcă ce trecem peste graniţă sunt portocale de contrabandă.

— Portocalele nu-s de contrabandă, spuse Eréndira.

— Ale noastre sunt, zise Ulise. Fiecare costă cincizeci de mii de pesos.

Eréndira izbucni în râs, pentru prima oară după multă vreme.

— Ce-mi place la tine mai mult şi mai mult, spuse ea, e seriozitatea cu care născoceşti fel de fel de poveşti.

Devenise spontană şi vorbăreaţă, de parcă inocenţa lui Ulise i-ar fi schimbat nu numai dispoziţia, ci şi firea. Bunica, atât de aproape de fatalitate, dormea mai departe.

— Cam pe atunci, pe la începutul lui martie, te-au adus acasă, spuse. Păreai o şopârlă înfăşurată în scutece. Amadís, tatăl tău, tânăr şi chipeş, era atât de fericit, că în după-amiaza aceea a comandat vreo douăzeci de căruţe pline cu flori şi a venit acasă chiuind şi aruncând flori pe drum până când tot

satul rămase poleit de flori ca marea.

Aiură ceasuri în şir, în gura mare şi cu o patimă îndârjită. Însă Ulise n-a mai auzit-o, fiindcă Eréndira l-a copleşit într-atâta cu iubirea ei, şi a făcut-o atât de sincer, încât l-a iubit din nou pe jumătate de preţ, pe când bunica delira, şi continuă să-l iubească fără bani până în revărsatul zorilor.

Un grup de călugări misionari, cu crucifixe ridicate deasupra capului, se adunase în mijlocul deşertului, stând umăr lângă umăr. Un vânt la fel de sălbatic ca acela aducător de nenorocire le flutura rasele din pânză de cânepă şi bărbile încâlcite, gata să-i doboare la pământ. În spatele lor se afla clădirea misiunii, un promontoriu colonial cu o turlă minusculă înălţându-se peste zidurile aspre date cu var.

Cel mai tânăr, care conducea grupul, arătă cu degetul o crăpătură naturală în pământul de argilă sticloasă.

— Nu treceţi dincolo de linia asta, strigă.

Cei patru cărăuşi indieni care o purtau pe bunică într-o litieră de scânduri se opriră la strigătul acela. Cu toate că stătea nespus de incomod pe scânduri şi era năucită de praful şi sudoarea deşertului, bunica îşi păstra încă trufia. Eréndira mergea pe jos. În spatele litierei veneau în şir opt indieni de povară, iar în urma tuturor fotograful pe bicicletă.

— Deşertul nu-i al nimănui, zise bunica.

— E al Domnului, răspunse misionarul, şi voi îi călcaţi legile

sfinte cu negoţul vostru spurcat.

Bunica recunoscu atunci felul de a vorbi şi rostirea ca în Spania a misionarului şi evită să-l înfrunte deschis, ca să nu-şi piardă cumpătul în faţa neînduplecării lui.

— Nu-ţi înţeleg tainele, fiule.

Misionarul arătă spre Eréndira.

— Făptura asta e minoră.

— Dar e nepoata mea.

— Cu atât mai rău, răspunse misionarul. Las-o în grija noastră, de bunăvoie, sau vom fi nevoiţi să recurgem la alte metode.

Bunica nu se aştepta să ajungă chiar aşa de departe.

— Bine, fir-ar să fie! se dădu ea bătută, înfricoşată. Dar mai curând sau mai târziu tot o să trec dincolo, o să vezi.

După trei zile de la întâlnirea cu călugării, bunica şi Eréndira dormeau într-un sat în vecinătatea mănăstirii, când nişte siluete tainice, mute, târându-se ca nişte trupe de asalt, se strecurară în cortul de campanie. Erau şase novice indiene, zdravene şi tinere, cu veşmintele de pânză albă ce păreau fosforescente în bătaia lunii. Fără pic de zgomot au aruncat peste Eréndira un polog, au ridicat-o fără s-o trezească şi au dus-o înfăşurată ca pe un peşte mare şi fragil prins într-un năvod lunar.

N-a fost mijloc pe lume pe care bunica să nu-l încerce ca să-

şi recapete nepoata de sub tutela misionarilor. Numai atunci când toate mijloacele dădură greş, de la cele mai directe până la cele mai întortocheate, a recurs la autoritatea civilă care era reprezentată de un militar. Îl găsi în curtea casei lui, gol până la brâu, trăgând cu o carabină într-un nor întunecat şi singuratic pe cerul arzător. Se străduia să-l găurească pentru a stârni ploaia, şi împuşcăturile lui înverşunate erau zadarnice, dar făcu pauzele necesare s-o asculte pe bunică.

— Eu nu pot face nimic, îi explică, după ce a ascultat-o. După legile Concordatului, părinţii au dreptul să ţină fata până o să fie majoră. Sau până se mărită.

— Şi atunci de ce te-au mai pus pe dumneata primar? întrebă bunica.

— Pentru a stârni ploaia, răspunse primarul.

Apoi, văzând că norul se îndepărtase, îşi întrerupse îndatoririle oficiale şi se ocupă numai de bunică.

— Dumneata ai nevoie de o persoană cu greutate care să răspundă pentru dumneata, îi zise. Cineva care să garanteze pentru moralitatea şi bunele dumitale purtări printr-o scrisoare iscălită de mâna sa. Nu-l cunoşti pe senatorul Onesimo Sánchez?

Aşezată în bătaia soarelui, pe un taburet prea mic pentru fesele ei siderale, bunica răspunse cu o furie solemnă:

— Sunt o biată femeie singură în necuprinsul deşertului.

Primarul, cu ochiul drept strâmb din pricina căldurii, se uită la ea cu milă.

— Atunci nu mai pierde vremea, cucoană, zise. Ai dat de dracu.

N-a dat de dracu, bineînţeles. Şi-a pus cortul în faţa mănăstirii misiunii şi s-a aşezat să chibzuiască, precum un războinic singuratic care ar fi ţinut în stare de asediu un întreg oraş fortificat. Fotograful ambulant, care o cunoştea prea bine, îşi încarcă tot calabalâcul pe grătarul bicicletei şi dădu să plece, când a văzut-o în plin soare, cu ochii ţintă la mănăstire.

— Să vedem cine oboseşte primul, zise bunica, eu sau ei.

— Ei sunt aici de trei sute de ani şi încă rezistă, spuse fotograful. Eu plec.

Abia atunci a observat bunica bicicleta încărcată.

— Unde te duci?

— Unde m-o duce vântul, spuse fotograful şi o porni. Lumea e mare.

Bunica oftă.

— Nu-i chiar aşa de mare cum crezi tu, nerecunoscătorule. Dar nu şi-a întors capul, în ciuda supărării, ca să nu-şi ia privirea de la mănăstire. Nu şi-o luă zile în şir pe o arşiţă minerală şi nopţi în şir pe vânturi pribege, în tot timpul cât a ţinut meditaţia misionarilor, când nimeni n-a ieşit din mănăstire. Indienii şi-au ridicat lângă cort un adăpost din

frunze de palmier unde şi-au atârnat hamacele, însă bunica stătea de veghe până noaptea târziu, moţăind în tronul ei, mestecând întruna boabe de cereale din buzunar, cu indolenţa de neînvins a unui bou culcat la pământ.

Într-o noapte a trecut prin preajma o coloană de camioane cu prelată, încetişor, luminându-şi calea numai cu nişte ghirlande de becuri colorate care le dădeau o mărime spectrală de altare somnambule. Bunica le-a recunoscut imediat fiindcă semănau cu camioanele celor doi Amadís. Ultimul din coloană zăbovi, se opri, şi din cabină coborî un bărbat să aranjeze ceva pe platforma încărcată. Părea un dublu al celor doi Amadís, cu o şapcă având cozorocul întors, cizme înalte, două cartuşiere încrucişate peste piept, o puşcă militară şi două pistoale. Biruită de o ispită căreia n-avea cum să-i reziste, bunica îl chemă.

— Nu ştii cine sunt? l-a întrebat.

Bărbatul a luminat-o fără milă cu o lanternă de buzunar. Privi o clipă chipul răvăşit de nesomn, ochii stinşi de oboseală, părul ofilit al femeii despre care chiar şi la vârsta ei, în starea aceea mizeră şi cu lumina necruţătoare pe chip s-ar fi putut spune că fusese cea mai frumoasă din lume. După ce a cercetat-o îndeajuns ca să fie sigur că n-o mai văzuse niciodată, stinse lanterna.

— Tot ce ştiu cu deplină siguranţă, spuse, e că dumneata nu

eşti Sfânta Fecioară Tămăduitoarea.

— Nici vorbă, îi răspunse ea cu un glas dulce. Eu sunt Doamna.

Bărbatul puse mâna pe pistol din instinct.

— Care doamnă?

— Cea a marelui Amadís.

— Atunci nu eşti de pe lumea asta, spuse el, tulburat. Ce doreşti?

— Să mă ajuţi să-mi scap nepoata, nepoata marelui Amadís, fiica lui Amadís, feciorul nostru, care e închisă în mănăstirea asta.

Bărbatul îşi veni în fire.

— Ai greşit adresa, zise. Dacă îţi închipui că noi suntem în stare să ne punem de-a curmezişul în treburile Domnului, nu eşti cine pretinzi, nici măcar nu i-ai cunoscut pe cei doi Amadís şi nici n-ai habar ce înseamnă contrabanda.

În zorii acelei zile bunica a dormit mai puţin ca în alte daţi. Înfăşurată într-o pătură de lână şi-a trecut vremea mestecând boabe, pe când negurile îi amăgeau memoria, iar delirul ţinut în frâu lupta să se dezlănţuie cu toate că era trează, şi era nevoită să-şi apese mereu mâinile pe inimă ca să n-o sufoce amintirea unei case la ţărmul mării, cu flori mari purpurii, unde fusese fericită. Rămase astfel până răsună clopotul mănăstirii şi se aprinseră primele lumini la ferestre, iar

deşertul se umplu de mireasma pâinii calde a utreniei. Doar atunci se lăsă învinsă de oboseală, amăgindu-se cu gândul că Eréndira se sculase şi căuta o cale să fugă şi să se întoarcă la ea.

Dar Eréndira nu pierduse nicio noapte de somn de când o aduseră la mănăstire. Îi tăiaseră părul cu o foarfecă de curăţat crengile până îi lăsară capul ca o perie, îi puseră veşmântul din pânză de sac al călugăriţelor închise acolo şi îi dădură o căldare de var şi o mătură ca să văruiască treptele scărilor ori de câte ori trecea pe acolo cineva. Era o corvoadă de roabă, pentru că nu contenea acel du-te-vino în sus şi-n jos al misionarilor murdari de noroi şi al novicelor care cărau mereu câte ceva, însă Eréndirei fiecare zi i se păru duminică după chinul de moarte al patului. Pe deasupra, nu era singura istovită la căderea nopţii, căci mănăstirea aceea era menită luptei nu cu diavolul, ci cu deşertul. Eréndira le văzuse pe novicele indigene domesticind vacile cu lovituri în grumaz ca să le poată mulge în staul, sărind zile întregi pe scânduri ca să stoarcă zerul şi să facă brânza, ajutând caprele să fete. Le văzuse asudând ca nişte hamali căliţi scoţând apa din rezervor, udând fără niciun ajutor o livadă temerară pe care alte novice o lucraseră cu sapa pentru a sădi legume în solul de piatră al deşertului. Văzuse infernul pe pământ al cuptoarelor de pâine şi al camerelor de călcat rufele. Văzuse o călugăriţă fugind după un porc prin curte, o văzu alunecând peste porcul sălbatic înhăţat de urechi

şi tăvălindu-se într-o băltoacă fără să-i dea drumul, până când două novice cu şorţuri de piele au ajutat-o să-l ţină şi una din ele tăie gâtul porcului cu un cuţit de măcelar, mânjindu-se toate trei de sânge şi de noroi. Văzuse în pavilionul îndepărtat al spitalului călugăriţele ofticoase cu cămeşoaiele lor de moarte, care aşteptau cea de pe urmă hotărâre a Domnului brodind pe terasă cearşafuri pentru tinerii căsătoriţi, pe când bărbaţii din misiune predicau prin deşert. Eréndira trăia în penumbra lor, descoperind alte forme de frumuseţe şi de oroare pe care nu şi le închipuise niciodată în lumea strâmtă a patului, dar nici novicele cele mai neîmblânzite şi nici cele înzestrate cu duhul blândeţii nu izbutiseră s-o facă să spună o vorbă de când o aduseră în mănăstire. Într-o dimineaţă, în vreme ce turna apă peste var în găleată, auzi o muzică de instrumente de corzi ce părea o lumină şi mai diafană în lumina deşertului. Fermecată de miracol, se apropie de un salon uriaş şi pustiu, cu pereţii goi şi geamuri mari, pe unde intra din belşug rămânând încremenită limpezimea strălucitoare a zilei de iunie, iar în mijlocul salonului văzu o călugăriţă frumoasă pe care n-o văzuse înainte, care cântă la clavecin un oratoriu de Paşti. Eréndira ascultă muzica fără să clipească, cu sufletul la gură, până sună clopotul pentru prânz. După-masă, pe când văruia din nou scara cu bidineaua de ierburi, aşteptă ca toate novicele să termine cu urcatul şi

coborâtul până rămase singură, fără s-o audă nimeni, şi atunci vorbi pentru prima oară de la intrarea în mănăstire.

— Sunt fericită, spuse.

Astfel încât bunicii i s-au spulberat speranţele ca Eréndira să fugă pentru a veni la ea, dar îşi menţinu asediul îndârjit, fără să ia nicio hotărâre, până în Duminica Rusaliilor. În vremea aceea misionarii colindau deşertul în căutare de concubine însărcinate pentru a le căsători. Ajungeau prin cătunele cele mai îndepărtate într-un camion mic şi rablagit, însoţiţi de patru soldaţi înarmaţi până-n dinţi şi cu o ladă cu mărfuri de duzină. Tot ce era mai anevoios în vânătoarea aceea de indieni era să le convingă pe femei, care se apărau de graţia divină cu argumentul nu lipsit de adevăr că bărbaţii se simţeau îndreptăţiţi să-şi oblige soţiile cu cununie la o muncă mai grea decât cea a concubinelor, în vreme ce ei dormeau lăfăindu-se în hamace. Trebuia să le momească folosind tot soiul de înşelăciuni, diluându-le voia Domnului în siropul propriei lor limbi ca s-o simtă mai puţin aspră, dar chiar şi cele mai înverşunate se lăsau până la urmă convinse cu o pereche de cercei de tinichea strălucitoare. Pe bărbaţi, în schimb, îi scoteau cu patul carabinelor din hamace îndată ce obţineau încuviinţarea femeilor şi-i duceau legaţi pe platforma camionului, spre a-i căsători cu forţa.

Preţ de mai multe zile bunica a văzut trecând spre mănăstire

camioneta încărcată cu indience însărcinate, dar nu-şi dădu seama de prilejul ce i se oferea. A înţeles chiar în Duminica Rusaliilor, când auzi pocnitoarele şi dangătul clopotelor, şi văzu mulţimea sărmană plină de voioşie mergând la sărbătoare, şi văzu în îmbulzeala aceea multe femei însărcinate cu văluri şi coroniţe de mirese, la braţ cu soţii de ocazie ca să şi-i facă bărbaţi cu cununie prin nunta colectivă.

Între ultimii din alai trecu un băiat nevinovat la suflet, ras pe capul ca un dovleac şi îmbrăcat în zdrenţe, care ducea în mână o lumânare de Paşti cu o panglică de mătase. Bunica îl chemă.

— Spune-mi, băiete, îl întrebă cu glasul cel mai mieros, ce cauţi tu la petrecerea asta?

Băiatul se simţea intimidat din pricina lumânării şi-i venea greu să-şi închidă gura cu dinţii de cal.

— Păi părinţii or să-mi facă prima comuniune, zise.

— Cât ţi-au plătit?

— Cinci pesos.

Bunica scoase din buzunar un sul de bancnote la care băiatul se uită uimit.

— Eu o să-ţi dau douăzeci, spuse bunica. Dar nu ca să faci prima comuniune, ci ca să te însori.

— Şi cu cine?

— Cu nepoata mea.

Astfel că Eréndira s-a măritat în curtea mănăstirii, cu veşmântul de novice şi un şal de dantelă dăruit de călugărițe, fără să ştie măcar cum se numea soţul pe care i-l cumpărase bunica. Îndură cu nădejde nesigură chinul îngenuncherii pe pământul pietros, duhoarea de piele de ţap a celor două sute de mirese însărcinate şi pedeapsa de a asculta Epistola Sfântu-lui Pavel bolborosită în latină în arşiţa încremenită, fiindcă misionarii nu găsiră mijloace să se opună şiretlicului cu nunta neprevăzută, dar îi promiseseră o ultimă încercare de a o ţine mai departe în mănăstire. Totuşi, la sfârşitul ceremoniei şi în prezenta Primatului Apostolic, a primarului militar care împuşca norii, a proaspătului soţ şi a bunicii impasibile, Eréndira se trezi din nou în puterea vrăjii care pusese stăpânire pe ea de când se născuse. Când o întrebară care-i era voia nesilită de nimeni, adevărată şi definitivă, nu şovăi nicio clipă.

— Vreau să plec, spuse. Şi lămuri, arătând spre soţ: dar n-o să plec cu el, ci cu bunica.

Ulise îşi pierduse toată după-amiaza încercând să fure o portocală de pe plantaţia tatălui său, căci acesta nu şi-a luat ochii de la el pe când tăiau crengile uscate, iar maică-sa îl supraveghea din casă. Aşa încât renunţă la gândul lui, cel puţin pentru ziua aceea, şi rămase fără niciun chef să-şi ajute tatăl

până terminară de curăţat ultimii portocali.

Plantaţia întinsă era tăcută şi retrasă, iar casa de lemn cu acoperiş de tablă avea gratii de aramă la ferestre şi o terasă mare susţinută de stâlpi, cu plante sălbatice, viu colorate. Mama lui Ulise stătea pe terasă, într-un balansoar vienez, cu frunze uscate la tâmple ca să-şi aline durerea de cap, iar privirea-i de indiană pură urmărea mişcările fiului, ca un mănunchi de lumini nevăzute, până în colţurile cele mai ascunse ale plantaţiei. Era răpitor de frumoasă, mult mai tânără ca bărbatul ei şi nu numai că se îmbrăca mai departe în cămaşa lungă a tribului ci pe deasupra mai şi cunoştea tainele străvechi ale neamului.

Când Ulise s-a întors acasă cu uneltele de curăţat crengile, maică-sa i-a cerut doctoria de la ora patru, de pe o măsuţă alăturată. Îndată ce el le-a atins, paharul şi sticluţa şi-au schimbat culoarea. A atins apoi, în joacă, o carafă de cristal aflată pe masă împreună cu alte câteva pahare, şi carafa se albăstri şi ea. Maică-sa observă totul în vreme ce-şi luă doctoria, iar când s-a încredinţat că nu era o închipuire din pricina durerii de cap, l-a întrebat în limba *guajira:*

— De când ţi se întâmplă?

— De când ne-am întors din deşert, răspunse Ulise, tot în *guajira.* Dar numai cu obiecte din sticlă.

Pentru a i-o dovedi, atinse unul după altul paharele de pe

masă şi toate căpătară culori diferite.

— Astfel de lucruri se întâmplă numai când eşti îndrăgostit, spuse mama. Cine este?

Ulise nu răspunse. Tatăl lui, care nu cunoştea limba *guajira,* trecea în clipa aceea pe terasă cu mai multe portocale în mână.

— Ce tot vorbiţi? îl întrebă pe Ulise în olandeză.

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

Mama lui Ulise nu ştia olandeza. Când bărbatul ei a intrat în casă, îşi întrebă fiul în *guajira:*

— Ce ţi-a spus?

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

L-a pierdut din vedere pe tatăl său când a intrat înăuntru, dar l-a văzut iar prin fereastră, în birou. Mama aşteptă până rămase singură cu Ulise şi atunci stărui:

— Spune-mi cine este.

— Nu-i nimeni, a zis Ulise.

Răspunse într-o doară, fiindcă urmărea mişcările tatălui său în birou. Îl văzuse punând portocalele pe casa de bani până avea s-o deschidă făcând cifrul. Dar în timp ce el îşi pândea tatăl, maică-sa îl pândea pe el.

— De multă vreme nu prea mănânci pâine, spuse ea.

— Nu-mi place.

Chipul mamei căpătă pe neaşteptate o însufleţire neobişnuită.

— Minciuni, zise. Pricina e că suferi din dragoste şi cine-i în starea asta nu poate mânca pâine. Glasul ei, ca şi ochii, trecuse de la rugăminte la ameninţare: Mai bine spune-mi cine este, zise, sau te stropesc cu de-a sila cu apă descântată.

În birou, olandezul deschise casa de bani, puse înăuntru portocalele şi închise la loc uşa blindată. Ulise plecă atunci de la fereastră şi-i răspunse mamei pierzându-şi răbdarea.

— Ţi-am spus doar că nu e nimeni. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tata.

Olandezul apăru în pragul biroului, aprinzându-şi pipa de marinar, cu Biblia lui uzată sub braţ. Femeia îl întrebă în spaniolă:

— Pe cine aţi cunoscut în deşert?

— Pe nimeni, îi răspunse bărbatul, cam cu capul în nori. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe Ulise.

Se aşeză în spate pe terasă, trăgând din pipa până i se termină tutunul. Apoi deschise Biblia la întâmplare şi preţ de aproape două ceasuri recită fragmente pe sărite, într-o olandeză curgătoare şi bombastică.

La miezul nopţii, Ulise continua să se gândească atât de stăruitor, că nu putea să doarmă. Se răsuci în hamac încă un ceas, străduindu-se să-şi înfrângă durerea amintirilor, până când chiar această durere i-a dat puterea de care avea nevoie să se hotărască. Atunci îşi puse pantalonii albaştri de doc,

cămaşa în carouri şi cizmele de călărie, sări pe fereastră şi fugi de acasă cu camioneta încărcată cu păsări. Trecând pe la plantaţie smulse cele trei portocale coapte pe care nu le putuse fura în timpul după-amiezii.

Călători prin deşert tot restul nopţii, iar în zori întrebă prin sate şi cătune încotro o apucase Eréndira, însă nimeni nu i-a putut spune. În sfârşit, află că ea urma convoiul electoral al senatorului Onesimo Sánchez, care trebuia să fie în ziua aceea în Noua Castilie. Nu l-a găsit acolo, ci în satul următor, şi Eréndira nu-l mai însoţea, fiindcă bunica izbutise ca senatorul să-i garanteze moralitatea printr-o scrisoare făcută cu mâna lui, iar cu aceasta îşi deschidea acum una după alta acum porţile cele mai ferecate din deşert. A treia zi se întâlni cu poştaşul şi acesta îi arătă drumul pe care-l căuta.

— Au luat-o spre mare, îi spuse. Grăbeşte-te, căci baba nenorocită are de gând să ajungă pe insula Aruba.

Ulise zări, după o jumătate de zi de mers, cortul larg şi murdar cumpărat de bunica de la un circ ce dăduse faliment. Fotograful rătăcitor se întorsese alături de ea, convins că într-adevăr lumea nu era atât de mare cum credea, şi-şi instalase lângă cort cortinele idilice. Un grup de lăutari amărâţi îi ademenea pe clienţii Eréndirei cu un vals mohorât.

Ulise îşi aşteptă rândul şi primul lucru care-i sări în ochi când a intrat a fost ordinea şi curăţenia din cort. Patul bunicii

îşi regăsise splendoarea viceregală, statueta cu îngerul era la locul ei lângă cufărul funerar al celor doi Amadís şi, în plus, mai era şi o cadă de zinc cu labe de leu. Eréndira stătea întinsă pe patul ei nou cu baldachin, goală şi nepăsătoare, răspândind o strălucire de copilă în lumina filtrată a cortului. Dormea cu ochii deschişi. Ulise se opri lângă ea, cu portocalele în mână, şi luă aminte că ea îl privea fără să-l vadă. Atunci îi trecu o mână prin faţa ochilor şi o chemă pe numele pe care-l născocise pentru a se gândi la ea:

— Arednere.

Eréndira se trezi. Se văzu goală în faţa lui Ulise, scoase un ţipăt surd şi-şi trase cearşaful până peste cap.

— Nu te uita la mine, spuse. Sunt îngrozitoare.

— Eşti toată de culoarea portocalei, zise Ulise. Apropie portocalele de chipul ei ca să se poată încredinţa. Priveşte.

Eréndira îşi dădu cearşaful de pe ochi şi văzu că într-adevăr portocalele aveau culoarea ei.

— Acuma du-te, nu vreau să mai stai, spuse.

— Am venit numai ca să-ţi arăt asta, zise Ulise. Uită-te.

Desfăcu una din portocale cu unghia, o rupse cu mâinile şi-i arătă Eréndirei ce era înăuntru: înfipt în inima fructului se afla un diamant veritabil.

— Astea-s portocalele pe care le trecem dincolo de graniţă, spuse.

— Dar sunt portocale adevărate! exclamă Eréndira.

— Bineînţeles, zâmbi Ulise. Le cultivă tata.

Eréndirei nu-i venea să creadă. Şi-a descoperit faţa de tot, a luat diamantul cu degetele şi l-a contemplat uimită.

— Cu trei ca astea, facem ocolul lumii, spuse Ulise. Eréndira îi dădu înapoi diamantul, abătută. Ulise insistă.

— Pe deasupra am o camionetă. Şi încă ceva... Priveşte!

A scos de sub cămaşă un pistol arhaic.

— Nu pot pleca înainte de zece ani, spuse Eréndira.

— Ai să pleci, zise Ulise. La noapte, când adoarme balena albă, o să fiu aici, afară, cântând precum cucuveaua.

Şi imită pe data atât de real cântecul cucuvelei, încât ochii Eréndirei se luminară pentru prima oară de un zâmbet.

— E bunica mea, zise.

— Cucuveaua?

— Balena.

Amândoi izbucniră în râs din pricina confuziei, însă Eréndira reluă ce spunea mai înainte.

— Nimeni nu poate pleca nicăieri fără să-i ceară voie bunicii.

— Nu trebuie să-i spui nimic.

— Oricum o să afle, zise Eréndira: ea visează tot ce o să se întâmple.

— Când o să înceapă să viseze că pleci, o să fim dincolo de graniţă. O să trecem cum fac contrabandiştii... spuse Ulise.

Punând mâna pe pistol cu dibăcia unui bandit de cinema imită pocnetul împuşcăturilor ca s-o atragă pe Eréndira cu îndrăzneala lui. Ea n-a spus nici da, nici nu, dar ochii ei tânjiră şi se despărţi de Ulise cu un sărut. El îi şopti, mişcat:

— Mâine o să vedem cum trec vapoarele.

În seara aceea, puţin după şapte, pe când Eréndira stătea şi-şi pieptăna bunica, prinse a bate iar vântul nenorocirii ei. Lângă cort se aflau indienii cărăuşi şi şeful lăutarilor, aşteptându-şi plata. Bunica termină de numărat banii dintr-un sipet pe care-l trăsese lângă ea şi după ce şi-a cercetat caietul de socoteli l-a plătit pe indianul cel mai vârstnic.

— Uite, i-a spus: douăzeci de pesos pe săptămână, fără opt pentru mâncare, fără trei pentru apă, fără o jumătate de peso pentru cămăşile spălate, fac opt cincizeci. Numără-i bine.

Indianul a numărat banii şi s-au retras toţi cu o plecăciune.

— Mulţumim, doamnă albă.

A urmat şeful lăutarilor. Bunica cercetă caietul de socoteli şi se adresă fotografului care se căznea să lipească burduful aparatului cu fâşii de plasture.

— Cum rămâne, l-a întrebat, plăteşti sau nu un sfert pentru muzică?

Fotograful nici nu ridică măcar capul să-i răspundă.

— Muzica nu apare în poze.

— Dar trezeşte în oameni cheful să se pozeze.

— Dimpotrivă, zise fotograful, le aminteşte de morţi şi de asta ies în poze cu ochii închişi.

Şeful lăutarilor interveni.

— Ceea ce-i face să închidă ochii nu-i muzica, zise el, ci fulgerele de lumini când îi pozezi noaptea.

— Ba e muzica, insistă fotograful.

Bunica puse capăt disputei.

— Nu fi calic, i-a spus fotografului. Uite ce bine îi merge senatorului Onesimo Sánchez şi asta mulţumită lăutarilor pe care-i duce cu el. Apoi încheie cu asprime: Aşa că îţi plăteşti partea ce îţi revine sau îţi vezi de drum singur. Nu-i drept ca biata copilă să ducă în cârcă toate cheltuielile.

— Îmi văd de drum singur, răspunse fotograful. La urma urmelor, eu sunt un artist.

Bunica a ridicat din umeri şi s-a ocupat de muzicant, îi dădu un teanc de bani după cum stătea scris în caiet.

— Două sute cincizeci şi patru de bucăţi, îi spuse, a cincizeci de centime fiecare, plus treizeci şi două pentru duminici şi zilele de sărbătoare, a şaizeci de centime fiecare, fac o sută cincizeci şi şase şi douăzeci de centime.

Muzicantul nu luă banii.

— Fac o sută optzeci şi doi şi patruzeci de centime, spuse. Valsurile-s mai scumpe.

— Şi de ce mă rog?

— Fiindcă sunt mai triste, răspunse muzicantul.

Bunica îl obligă să ia banii.

— Păi atunci săptămâna asta ne cânţi două bucăţi vesele de fiecare vals pentru care-ţi sunt datoare şi facem pace.

Muzicantul n-a prea înţeles logica bunicii, dar a primit banii tot încercând să se dumirească. În clipa aceea, vântul dezlănţuit dădu să răstoarne cortul şi în liniştea pe care o lăsă în urmă se auzi de afară, limpede şi lugubru, cântecul cucuvelei.

Eréndira n-a mai ştiut ce să facă să-şi ascundă tulburarea. Încuie sipetul cu bani şi-l ascunse sub pat, dar bunica i-a ghicit teama după tremurul mâinii când îi întinse cheia.

— Nu te speria, îi spuse, întotdeauna cântă cucuveaua în nopţile cu vânt.

Totuşi n-a mai fost la fel de sigură când îl văzu pe fotograf cu aparatul în cârcă.

— Dacă vrei, rămâi până mâine, îi zise, moartea umblă slobodă în noaptea asta.

Şi fotograful auzise cântecul cucuvelei, dar n-a vrut să se răzgândească.

— Rămâi, băiete, stărui bunica, măcar pentru dragostea pe care ţi-o port.

— Dar nu plătesc muzica, răspunse fotograful.

— Ah, nu, zise bunica. Asta nu.

— Vezi? spuse fotograful. Dumneata nu îndrăgeşti pe nimeni.

Bunica se îngălbeni de furie.

— Atunci, cară-te, strigă. Nemernicule!

Se simţea atât de jignită, că l-a bodogănit mai departe pe când Eréndira o ajută să se culce. „Nenorocitule", bombănea. „Ce să ştie bastardul ăsta ce-i în sufletul altcuiva!" Eréndira n-o luă în seamă, căci cucuveaua o tot zorea cu îndârjire când vântul se potolea şi o chinuia nesiguranţa. Bunica se culcă în sfârşit, după acelaşi ritual de rigoare din conacul vechi, şi în vreme ce nepoata îi făcea vânt cu evantaiul îşi înfrână supărarea şi începu iar cu poruncile-i zadarnice.

— Trebuie să te scoli în zori, spuse, ca să-mi fierbi ierburile pentru baie înainte de a veni lumea.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi rămâne spală rufele murdare ale indienilor şi aşa o să le mai reţinem ceva din bani săptămâna viitoare.

— Da, bunico.

— Să dormi uşor să nu te oboseşti, că mâine-i joi, ziua cea mai lungă din săptămâna.

— Da, bunico.

— Şi să-i dai de mâncare struţului.

— Da, bunico, zise Eréndira.

Lăsă evantaiul la capul patului şi aprinse două lumânări de altar în faţa cufărului cu morţii lor. Bunica, adormită, îi dădu porunca întârziată.

— Nu uita să aprinzi luminările celor doi Amadís.

— Da, bunico.

Eréndira ştia că n-avea să se mai trezească, fiindcă începuse să delireze. Auzi urletul vântului în jurul cortului, dar nici de data aceasta nu recunoscu suflarea nenorocirii ei. A ieşit în noapte rămânând nemişcată până cântă iar cucuveaua şi atunci instinctul libertăţii birui în sfârşit vraja bunicii.

Nu apucă să facă cinci paşi în afara cortului când dădu peste fotograful care-şi lega uneltele pe portbagajul bicicletei. Zâmbetu-i complice îl linişti.

— Eu nu ştiu nimic, zise fotograful, n-am văzut nimic şi nici nu plătesc muzica.

Îşi luă rămas-bun cu un gest de binecuvântare universală. Eréndira o luă atunci la fugă spre deşert, însufleţită de o hotărâre nestrămutată şi se pierdu în negurile vântului unde cânta cucuveaua.

De data aceasta bunica s-a adresat imediat autorităţilor civile. Comandantul pichetului local sări din hamac la şase dimineaţa, când ea îi vârî sub ochi scrisoarea senatorului. Tatăl lui Ulise aştepta la poartă.

— Cum naiba vrei s-o citesc, strigă comandantul, dacă nu

ştiu carte?

— E o scrisoare de recomandare din partea senatorului Onesimo Sánchez, zise bunica.

Fără alte întrebări, comandantul apucă o carabină pe care o ţinea aproape de hamac şi începu să strige ordine subordonaţilor. În cinci minute erau cu toţii într-o camionetă militară, zburând peste graniţă, cu vântul care le bătea din faţă, ştergând urmele fugarilor. Pe bancheta din faţă, lângă şofer, stătea comandantul, în spate, se aflau olandezul şi bunica, şi pe fiecare scară laterală stătea câte un agent înarmat.

Foarte aproape de sat au oprit un convoi de camioane cu prelată. Mai mulţi bărbaţi care călătoreau ascunşi pe platformă au ridicat prelata şi şi-au aţintit mitralierele şi puştile asupra camionetei. Comandantul îl întrebă pe şoferul primului camion unde se întâlniseră cu o camionetă de fermă încărcată cu păsări.

Şoferul porni maşina înainte de a răspunde.

— Noi nu suntem trădători, spuse revoltat. Suntem contrabandişti.

Comandantul văzu cum îi trec chiar pe sub ochi ţevile afumate ale mitralierelor, ridică braţele şi zâmbi.

— Aveţi măcar bunul-simţ, le strigă, să nu mai circulaţi ziua-n amiaza mare.

Ultimul camion avea scris pe bara din spate: „Mă gândesc la tine, Eréndira”.

Vântul se făcea tot mai arzător pe când înaintau spre nord, iar soarele era şi mai necruţător şi de atâta arşiţă şi praf abia dacă se mai putea respira în camioneta închisă.

Bunica a fost prima care l-a zărit pe fotograf: pedala în aceeaşi direcţie în care goneau ei, fără nimic care să-l apere de insolaţie decât o batistă legată pe cap.

— Iată-l, îl arătă cu degetul; ăsta a fost complicele. Nemernicul.

Comandantul ordonă unuia dintre agenţii de pe scara camionului să se ocupe de fotograf.

— Pune mâna pe el şi aşteaptă-ne aici, îi zise. Ne întoarcem.

Agentul sări de pe scară şi-i strigă fotografului de două ori să oprească. Fotograful nu-l auzi din pricina vântului potrivnic. Când camioneta l-a depăşit, bunica a schiţat un gest enigmatic, însă el l-a luat drept salut, a zâmbit şi i-a făcut cu mâna în chip de adio. N-a auzit împuşcătura. Se învârti prin aer şi căzu mort peste bicicletă, cu capul făcut ţăndări de un glonţ de carabină, fără să priceapă nimic.

Înainte de amiază începură să vadă fulgii. Erau fulgi de păsări tinere duşi de vânt, iar olandezul i-a recunoscut îndată căci veneau de la păsările jumulite de curent. Şoferul schimbă direcţia, apăsă pedala din răsputeri şi nu trecu o jumătate de

oră că au şi zărit camioneta la orizont.

Când Ulise văzu o maşină militară apărând în retrovizor, se strădui să mărească distanţa, dar motorul nu mai ţinea. Călătoriseră fără să doarmă şi erau morţi de oboseală şi de sete. Eréndira, care aţipise pe umărul lui Ulise, se trezi speriată. Văzu camioneta gata să-i ajungă şi cu o hotărâre naivă luă pistolul din cutia de bord.

— Nu-i bun de nimic, spuse Ulise. A fost al lui Francis Drake.

Îl izbi de câteva ori şi-l aruncă pe geam. Patrula militară depăşi camioneta hodorogită plină cu păsări jumulite de vânt, făcu un viraj forţat şi-i tăie drumul.

Le-am cunoscut pe vremea aceea, cea mai strălucitoare din toate, deşi n-aveam să iscodesc amănuntele vieţii lor decât mult mai târziu, când Rafael Escalona dezvălui într-un cântec deznodământul îngrozitor al dramei şi mi s-a părut că merita să fie povestit. Pe atunci vindeam enciclopedii şi cărţi de medicină în provincia Riohacha. Alvaro Cepeda Samudio, care cutreiera şi el pe meleagurile acelea, vânzând automate de bere rece, m-a dus cu camioneta lui prin satele din deşert cu gândul să-mi povestească nu mai ştiu ce şi am stat atâta de vorbă despre nimic şi am băut atâta bere, că fără să ne dăm seama când şi nici pe unde am străbătut tot deşertul şi am ajuns la graniţă. Cortul dragostei rătăcitoare se afla acolo,

acoperit cu tot felul de banderole pe care stătea scris: „Eréndira-i cea mai bună. Du-te şi întoarce-te! Eréndira te aşteaptă. Fără Eréndira viaţa n-are rost”. Şirul nesfârşit şi unduitor, alcătuit din bărbaţi de toate rasele şi condiţiile, părea un şarpe din vertebre umane ce dormita prin locuri virane şi prin pieţe, printre bazare pestriţe şi târguri zgomotoase, ieşind de pe străzile acelui oraş tumultuos de traficanţi în trecere. Fiecare stradă era un tripou, fiecare casă o cârciumă, fiecare poartă un refugiu pentru fugari. Nenumăratele melodii nedesluşite şi strigătele vânzătorilor alcătuiau un singur vuiet de panică în căldura halucinantă.

În mulţimea aceea de venetici şi oameni fără scrupule se afla Blancáman cel bun, căţărat pe o masă, cerând să i se aducă o viperă adevărată ca să le arate pe viu un antidot născocit de el. Se mai afla fata prefăcută în păianjen fiindcă nu şi-a ascultat părinţii, care pentru cincizeci de centime se lăsa atinsă pentru ca lumea să vadă că nu era nicio înşelătorie la mijloc şi răspundea la toate întrebările oricui, povestindu-şi nenorocirea. Se mai afla un trimis al vieţii veşnice care vestea sosirea iminentă a înspăimântătorului liliac sideral, a cărui răsuflare de pucioasă avea să tulbure legile firii, făcând să iasă din adâncuri tainele mării.

Singura oază de linişte era cartierul caselor de toleranţă, unde răzbeau doar ecouri din larma oraşului. Femei venite din

cele patru puncte ale rozei vuiturilor căscau de plictiseală în saloanele de dans părăsite. Îşi făcuseră siesta culcate, fără ca nimeni să le trezească pentru a face dragoste cu ele, şi aşteptau mai departe liliacul sideral sub ventilatoarele cu palete montate pe tavan. Pe neaşteptate, una dintre ele se sculă şi se duse în fugă pe o verandă cu pansele ce dădea spre stradă. Pe acolo trecea şirul pretendenţilor Eréndirei.

— Ia spuneţi-mi, le strigă femeia, ce are fata asta şi n-avem noi?

— O scrisoare de la un senator, răspunse în gura mare cineva.

Atrase de strigăte şi de hohotele de râs, ieşiră alte femei pe verandă.

— De zile întregi coada ajunge până aici, zise una dintre ele. Închipuiţi-vă, cincizeci de pesos fiecare.

Cea care ieşise prima se hotărî:

— Eu mă duc să văd ce are din aur înfumurata aia.

— Şi eu, zise alta. Mai bine decât să stau aici, încălzind de pomană scaunul.

Pe drum li s-au alăturat şi altele, astfel că atunci când ajunseră la cortul Eréndirei erau o trupă zgomotoasă. Intrară pe nepusă masă, îl goniră aruncând cu perne în el pe bărbatul pe care-l găsiră acolo, cheltuindu-şi cât mai cu folos banii plătiţi, şi luară pe sus patul Eréndirei scoţându-l în stradă.

— Asta-i curată invazie! striga bunica. Bandă de trădătoare! Nemernicelor! Şi apoi, ocărându-i pe bărbaţii de la coadă: Iar voi, curvarilor, unde vă sunt fuduliile dacă îngăduiţi o asemenea nedreptate împotriva unei biete creaturi fără apărare? Poponarilor!

Ţipă mai departe cât o ţinea gura, împărţind lovituri de baston celor din preajmă, dar furia ei nu se auzea printre strigătele şi huiduielile mulţimii.

Eréndira n-a putut scăpa de batjocura aceea din pricina lanţului de câine cu care bunica o ţinea legată de o grindă după ce încercase să fugă. Nu-i făcuseră însă nimic. O purtară pe altarul ei cu baldachin pe străzile cele mai zgomotoase, de parc-ar fi fost carul alegoric al păcătoasei în lanţuri, iar în cele din urmă o aşezară ca pe un catafalc în mijlocul pieţei mari. Eréndira stătea ghemuită, cu fata ascunsă în mâini, dar fără să plângă, şi aşa a rămas în bătaia soarelui cumplit din piaţă, muşcând de ruşine şi de furie lanţul de câine al nenorocirii ei, până când cineva s-a îndurat s-o acopere cu o cămaşă.

Aceasta a fost singura dată când le-am văzut, dar am aflat că rămăseseră în oraşul acela de graniţă sub ocrotirea forţei publice, până când lăzile cu bani ale bunicii dădură pe dinafară şi atunci plecară din deşert înspre mare. Niciodată nu se mai văzuse atâta bogăţie adunată la un loc în regatul acela de sărmani. Era un alai de căruţe trase de boi, în care se

îngrămădeau nişte replici de duzină ale averii ce pierise în dezastrul conacului, nu numai busturile imperiale şi ceasurile preţioase, ci şi un pian de ocazie şi un patefon cu manivelă cu discurile nostalgiei. Un cârd de indieni vedeau de tot calabalâcul şi un taraf le anunţa prin sate sosirea triumfală.

Bunica mergea într-o litieră împodobită cu ghirlande de hârtie, mestecând boabele din buzunar la umbra unui baldachin de biserică. Statura-i monumentala se mărise fiindcă pe sub bluză purta o jiletcă din pânză de corabie în care-şi vâra lingourile de aur cum se pun gloanţele într-o cartuşieră. Eréndira stătea lângă ea, îmbrăcată frumos şi plină de podoabe, dar tot cu lanţul de câine la gleznă.

— Nu te poţi plânge, îi spuse bunica pe când ieşeau din oraşul de graniţă. Ai straie de regină, un pat fastuos, un taraf numai al tău şi paisprezece indieni care te slujesc. Nu ţi se pare minunat?

— Da, bunico.

— Şi când n-o să mai fiu eu, continuă bunica, n-ai să rămâi la cheremul bărbaţilor, pentru că vei avea casa ta într-un oraş mare. Ai să fii liberă şi fericită.

Era o nouă şi surprinzătoare viziune asupra viitorului, în schimb nu mai vorbise deloc despre datoria de la început, ale cărei amănunte se ştergeau şi ale cărei termene se lungeau pe măsură ce socotelile negoţului deveneau tot mai încâlcite.

Totuşi Eréndira nu scoase nici măcar un suspin care să lase să i se desluşească gândurile. Se supuse în tăcere caznei patului în satele din bălţile de salpetru, în toropeala aşezărilor lacustre, în craterul lunar al minelor de cretă, în vreme ce bunica îi descria viziunea viitorului de parcă ar fi ghicit-o în Cărţi. Într-o după-amiază, la capătul unui defileu apăsător, simţiră o boare de dafini bătrâni, la urechi le ajunseră crâmpeie de dialoguri despre Jamaica şi au fost copleşite de o dorinţă de viaţă şi de o strângere de inimă neobişnuite. Ajunseră la ţărmul mării.

— Iat-o, zise bunica, respirând lumina de cleştar a Caraibilor, după o jumătate de viaţă de surghiun. Nu-ţi place?

— Da, bunico.

Şi-au pus cortul pe ţărm. Bunica îşi petrecu noaptea vorbind fără să viseze, încurcându-şi la răstimpuri nostalgiile cu clarviziunile viitorului. Dormi mai mult ca de obicei şi se trezi liniştită de vuietul mării. Totuşi, pe când Eréndira o îmbăia, începu să depene preziceri de viitor cu o limpezime atât de frenetică, încât părea că delirează cu ochii deschişi.

— Ai să fii o adevărată castelană. O mare doamnă venerată de protejatele tale, iar autorităţile cele mai înalte îţi vor face pe plac şi te vor cinsti. Căpitanii de vapoare îţi vor trimite ilustrate din toate porturile lumii.

Eréndira n-o asculta. Apa caldă parfumată cu busuioc curgea în cadă printr-o ţeava alimentată din afară. Eréndira o strângea

într-o tigvă ţinându-şi respiraţia şi i-o turna peste ea cu o mână în timp ce o săpunea cu cealaltă.

— Faima casei tale va zbura din gură în gură din salba Antilelor până în regatele Olandei, spunea bunica. Şi o să fie mai mare decât cea a palatului prezidenţial, fiindcă în ea se vor pune la cale treburile cârmuirii şi se va hotărî soarta naţiunii.

Pe neaşteptate apa din ţeava se opri. Eréndira ieşi din cort să vadă ce se întâmpla şi dădu cu ochii de indianul însărcinat cu alimentarea rezervorului tăind surcele la bucătărie.

— S-a terminat, spuse indianul. Trebuie să răcim mai multă apă.

Eréndira se apropie de plita unde se afla altă oală mare în care fierbeau frunze aromate, îşi înfăşură mâinile într-o cârpă şi văzu că poate ridica oala fără ajutorul indianului.

— Du-te, îi spuse. Torn eu apa.

Aşteptă până când indianul ieşi din bucătărie. Atunci luă de pe foc oala cu apă clocotită, o ridică anevoie până la înălţimea ţevii şi dădu să toarne apa aducătoare de moarte când bunica strigă dinlăuntrul cortului:

— Eréndira!

Parcă ar fi văzut-o. Nepoata, înspăimântată de strigăt, se căi în ultima clipă.

— Vin, bunico, răspunse. Am răcit apa.

În noaptea aceea s-a tot gândit până foarte târziu, pe când

bunica, în jiletca-i plină cu aur, cânta adormită. Eréndira o privi din pat cu ochi strălucitori ce în penumbră păreau de pisică. Apoi se întinse ca un înecat, cu braţele pe piept şi ochii deschişi, chemând cu toată puterea glasului ei lăuntric:

— Ulise!

Ulise s-a trezit brusc în casa cu portocali. Auzise vocea Erăndirei atât de limpede, încât o căută în întunericul camerei. După o clipă de gândire, şi-a făcut o boccea cu haine şi pantofi şi a ieşit din dormitor. Traversase terasa când auzi surprins vocea tatălui:

— Unde te duci?

Ulise îl văzu luminat în albastru de razele lunii.

— În lume, i-a răspuns.

— De data asta n-o să te împiedic, spuse olandezul. Dar ia aminte: oriunde te vei duce o să te urmărească blestemul părintelui tău.

— Aşa să fie, spuse Ulise.

Uimit, ba chiar puţin mândru de hotărârea fiului, olandezul îl urmări printre portocalii în bătaia lunii cu o privire care încetul cu încetul se lumina de un zâmbet. Nevastă-sa stătea în spatele lui, cu statura-i de indiancă mândră. Când Ulise închise poarta, olandezul vorbi.

— O să se întoarcă bătut de viaţă, mai curând decât crezi.

— Eşti un prost şi jumătate, suspină ea. N-o să se mai

întoarcă în veci.

De data asta, Ulise n-a trebuit să mai întrebe pe nimeni unde se afla Eréndira. Străbătu deşertul ascuns în camioane de trecere, furând ca să mănânce şi să doarmă, şi de multe ori furând din pură plăcere de a risca, până când dădu peste cortul Eréndirei într-un alt sat de pe ţărm, de unde se vedeau clădirile de sticlă ale unui oraş iluminat şi răsunau sirenele nocturne de rămas-bun ale vapoarelor care porneau în larg spre insula Aruba. Eréndira dormea, legată, cu lanţul de grindă şi în aceeaşi poziţie de înecat în derivă în care-l chemase. Ulise stătu şi o contemplă îndelung fără s-o trezească, dar o privi cu atâta jind, că Eréndira se deşteptă. Atunci se sărutară în beznă, se mângâiară fără grabă, se dezbrăcară încet până la epuizare, cu o duioşie tăcută şi o fericire secretă ce semănau mai mult ca oricând cu iubirea.

În celălalt capăt al cortului, bunica se răsuci monumental şi prinse a delira.

— S-a întâmplat pe vremea în care sosi vaporul grecesc, spuse. Era un echipaj de nebuni, care fericea femeile fără a le plăti cu bani, ci cu bureţi, nişte bureţi vii care apoi mergeau prin casă, gemând ca nişte bolnavi de spital şi făcându-i pe copii să plângă pentru a le sorbi lacrimile.

Se ridică în capul oaselor cu o mişcare tainică.

— Atunci a sosit el, Doamne Dumnezeule! strigă. Mai puternic, mai mare şi mult mai bărbat decât Amadis.

Ulise, care până atunci nu dăduse nicio atenţie delirului ei, încercă să se ascundă când o văzu aşezată pe pat, dar fără a se trezi. Eréndira îl linişti.

— Stai cuminte, îi spuse, întotdeauna se aşază pe pat când ajunge la partea asta, dar nu se trezeşte.

Ulise îşi puse capul pe umărul ei.

— În noaptea aceea eu cântam împreună cu marinarii şi-am crezut că-i un cutremur, depăna mai departe bunica. Toţi trebuie să fi crezut la fel pentru că au luat-o la fugă strigând, prăpădindu-se de râs, şi a rămas numai el sub bolta de clematite. Mi-aduc aminte de parc-ar fi fost ieri că eu cântam cântecul care era pe buzele tuturor pe vremea aceea. Până şi papagalii îl cântau prin curţi.

Pe nepusă masă, cum se poate cânta numai în somn, fredona versurile amărăciunii ei:

Doamne Dumnezeule, dă-mi înapoi nevinovăţia de odinioară, să mă pot desfăta iară cu dragostea-i de la început.

Abia atunci a vrut Ulise să afle care-i pricina nostalgiei bunicii.

— Stătea acolo, spunea ea mai departe, cu un papagal pe

umăr şi o flintă de omorât canibali, întocmai aşa cum sosise Guatarral în Guyane, iar eu i-am simţit răsuflarea ucigătoare când s-a postat în dreptul meu şi mi-a zis: am făcut de mii de ori ocolul pământului şi am văzut toate femeile de toate neamurile, aşa că am dreptul să-ţi spun că eşti cea mai mândră, cea mai îndatoritoare şi cea mai frumoasă de pe lume.

Se lungi iar în pat şi prinse a plânge în pernă. Ulise şi Eréndira au rămas tăcuţi un lung răstimp, legănaţi în penumbră de răsuflarea colosală a bătrânei adormite. Dintr-odată, Eréndira îl întrebă fără să-i tremure vocea câtuşi de puţin.

— Te-ai încumeta s-o omori?

Luat prin surprindere, Ulise n-a ştiut ce să răspundă.

— Poate, răspunse. Tu te încumeţi?

— Eu nu pot, spuse Eréndira, pentru că e bunica mea.

Atunci Ulise cercetă iar uriaşul trup adormit, parcă măsurându-i viaţa din el, şi hotărî:

— Pentru tine sunt în stare de orice.

Ulise a cumpărat o livră de otravă de şobolani, a amestecat-o cu smântână şi marmeladă de zmeură, şi a pus crema aducătoare de moarte într-un tort din care scosese mai întâi umplutura. L-a acoperit apoi cu o cremă mai groasă, potrivind-o cu o lingură până n-a mai rămas nici urmă din sinistra operaţie, şi desăvârşi înşelăciunea cu şaptezeci şi două de

lumânări trandafirii.

Bunica se ridică de pe tron, amenințându-l cu bastonul când îl văzu intrând în cort cu tortul sărbătoresc.

— Neruşinatule! îi strigă ea. Cum de îndrăzneşti să pui piciorul în casa asta?

Ulise s-a ascuns după chipu-i de înger.

— Am venit să vă cer iertăciune, spuse, astăzi, de ziua dumneavoastră de naştere.

Dezarmată de minciuna-i meşteşugită, bunica porunci să se pună masa ca pentru un ospăţ de nuntă. Îl aşeză pe Ulise la dreapta ei, pe când Eréndira îi servea şi, după ce stinse luminările cu o suflare nimicitoare, tăie tortul în părţi egale. Îl servi pe Ulise.

— Un om care ştie să-şi ceară iertare şi-a câştigat locul în rai, spuse. Îţi dau prima felie, care-i felia fericirii.

— Nu-mi plac dulciurile, răspunse Ulise. Poftă bună!

Bunica îi oferi Eréndirei altă felie de tort. Ea o duse la bucătărie şi o aruncă la gunoi.

Bunica a mâncat singură tot ce-a mai rămas, îşi băga în gură bucăţi întregi şi le înghiţea pe nemestecate, gemând de plăcere, uitându-se la Ulise în al nouălea cer. Când n-a mai rămas nimic în farfuria ei, a mâncat şi felia refuzată de Ulise. În timp ce înfuleca ultima bucată, culegea cu degetele fărâmele de pe faţa de masă şi le băga în gură.

Mâncase atât arsenic cât ar fi exterminat o întreagă generaţie de şobolani. Totuşi cântă la pian şi din voce până la miezul nopţii, se culcă fericită şi căzu într-un somn firesc. Singurul semn nou a fost şuieratul bolovănos al respiraţiei ei.

Eréndira şi Ulise au pândit-o din celălalt pat, aşteptând horcăitul de pe urmă. Dar glasul îi era la fel de viu ca totdeauna când începu să delireze.

— M-a înnebunit, Doamne, m-a înnebunit! strigă. Puneam doi drugi la dormitor ca să nu intre el, mai trăgeam şi toaleta şi masa la uşă, iar pe masă aşezam scaunele şi era de-ajuns ca el să dea uşor o lovitură cu inelul pentru ca parapetul să se năruie, scaunele se dădeau singure jos de pe masă. Masa şi toaleta se trăgeau singure la o parte, drugii săreau singuri din belciug.

Eréndira şi Ulise o priveau cu o spaimă tot mai mare, pe măsură ce delirul devenea mai profund şi mai dramatic, iar vocea mai tainică.

— Simţeam că aveam să mor, scăldată în sudoarea fricii, implorând în sinea mea ca uşa să se deschidă fără a se deschide, ca el să intre fără să intre, să nu mai plece niciodată, dar nici să nu se mai întoarcă în veci, pentru a nu fi nevoită să-l omor.

Îşi depănă mai departe drama ceasuri în şir, până în cele mai mici amănunte, de parcă le-ar fi retrăit în vis. Puţin înainte de

revărsatul zorilor s-a răsucit în pat şi vocea i s-a stins de năvala hohotelor.

— Eu l-am prevenit, dar el a râs, striga ea, l-am mai prevenit o dată şi a râs iar, până când deschise ochii îngrozit zicând ah, domniţă! ah, domniţă! şi vocea nu-i mai ieşi pe gură, ci prin tăietura de cuţit de la gât.

Ulise, înspăimântat de cumplita evocare a bunicii, se prinse de mâna Eréndirei.

— Babă criminală! exclamă.

Eréndira nu-l luă în seamă fiindcă în clipa aceea începu să se crape de ziuă. Ceasurile bătură de cinci.

— Du-te! spuse Eréndira. O să se trezească.

— E mai vie ca un elefant, exclamă Ulise. Nu se poate!

Eréndira îl străfulgeră cu o privire ucigătoare.

— Adevărul este, i-a zis, că tu nu eşti bun nici să omori pe cineva.

Ulise a fost atât de copleşit de cruzimea dojanei, că o zbughi din cort. Eréndira continuă să-şi privească bunica adormită, cu ura ei mocnită şi cu furia neîmplinirii, pe măsură ce se lumina de ziuă şi văzduhul se umplea de cântecul păsărilor. Atunci bunica deschise ochii şi se uită la ea cu un zâmbet placid.

— Dumnezeu să te ierte, fata mea.

Singura schimbare limpede a fost un început de neorânduială în obiceiurile zilnice. Era miercuri, dar bunica a

vrut o rochie de duminică, a hotărât ca Eréndira să nu primească niciun client înainte de unsprezece şi i-a cerut să-i dea pe unghii cu roşu-aprins şi să-i facă o pieptănătură de sărbătoare.

— Niciodată n-am avut atâta chef să mă pozez, exclamă.

Eréndira începu s-o pieptene, dar când încercă să-i descâlcească părul în dinţii pieptenelui rămase *o* şuviţă. I-o arătă speriată bunicii. Ea o cercetă, încercă să-şi mai smulgă una cu degetele şi altă tufă de păr îi rămase în mână. O aruncă pe jos şi mai încercă o dată, smulgându-şi un smoc şi mai mare. Prinse atunci să-şi smulgă părul cu amândouă mâinile, prăpădindu-se de râs, aruncându-l în sus cu o veselie de neînţeles, până când capul i-a rămas ca o nucă de cocos cojită.

Eréndira n-a mai ştiut nimic despre Ulise până peste două săptămâni, când desluşi afară chemarea cucuvelei. Bunica începuse să cânte la pian şi era atât de cufundată în nostalgia ei, că nu-şi dădea seama de ce se întâmplă. Avea pe cap o perucă din pene strălucitoare.

Eréndira dădu să iasă în întâmpinarea chemării şi abia atunci descoperi fitilul de explozibil ce pornea din cutia pianului şi se ascundea apoi printre buruieni, pierzându-se în beznă. Dădu fuga spre locul unde se afla Ulise, se adăposti împreună cu el printre tufe şi amândoi văzură cu inima grea flăcăruia albastră ce se prelinse pe fitilul explozibilului,

străbătu spaţiul întunecat şi pătrunse în cort.

— Astupă-ţi urechile, zise Ulise.

Au făcut amândoi aşa, dar n-a fost nevoie, căci nu s-a auzit nicio explozie. Cortul s-a iluminat pe dinăuntru într-o străfulgerare fără zgomot ce pieri într-o trombă de fum de pulbere umedă. Când Eréndira se încumetă să intre, crezând că bunica murise, o găsi cu peruca pârlită şi cămaşa în zdrenţe, dar mai vie ca oricând, muncindu-se să stingă focul cu o pătură.

Ulise s-a făcut nevăzut, profitând de strigătele indienilor care nu ştiau ce să facă, zăpăciţi de poruncile contradictorii ale bunicii. Când reuşiră în sfârşit să potolească flăcările şi să împrăştie fumul, se pomeniră cu priveliştea unui naufragiu.

— Parcă şi-a băgat necuratul coada, zise bunica. Pianele nu iau foc pe nepusă masă.

Făcu tot soiul de presupuneri pentru a descoperi pricina noului dezastru, dar vorbele în doi peri ale Eréndirei şi atitudinea-i netulburată o descumpăniră. Nu găsi nici cea mai mică fisură în purtarea nepoatei şi nici nu-şi aduse aminte de existenţa lui Ulise. Stătu trează până-n zori, înşirind supoziţii şi socotind pierderile. A dormit puţin şi agitat. A doua zi, când Eréndira îi scoase jiletca unde avea lingourile de aur, îi găsi pe umeri băşici de arsuri şi pieptul tot o rană.

— De bună seamă m-am zvârcolit în somn, spuse, în vreme

ce Eréndira îi dădea cu albuş de ou pe arsuri. Pe deasupra, am avut un vis ciudat. Se sforţa să-şi aducă aminte, până când imaginea desluşită i-a fost la fel de limpede ca în vis: Era un păun într-un hamac alb, spuse.

Eréndira a tresărit uimită, dar şi-a reluat îndată expresia obişnuita.

— E semn bun, minţi. Păunii din vise înseamnă viaţă lungă.

— Să te audă Dumnezeu, zise bunica, fiindcă suntem iar ca la început. Trebuie s-o luăm de la capăt.

Eréndira nu se tulbură. Ieşi din cort cu castronul cu comprese, lăsând-o cu pieptul plin de albuş de ou şi cu ţeasta unsă din belşug cu muştar. Se apucă să mai pună albuşuri în castron, sub bolta de frunze de palmier ce servea de bucătărie, când văzu apărând ochii lui Ulise de după plită, întocmai aşa cum i-a văzut prima oară în spatele patului ei. N-a părut surprinsă, ci i-a spus cu o voce stinsă:

— Tot ce-ai reuşit e să-mi sporeşti datoria.

Ochii lui Ulise se tulburară de zbucium. Rămase nemişcat, uitându-se la Eréndira în linişte, văzând cum spărgea ouăle cu o expresie încremenită, de dispreţ suveran, ca şi când el n-ar fi existat. După câteva clipe, îşi luă ochii de la ea, prinse a cerceta obiectele din bucătărie, cratiţele atârnate, funiile de ardei iute, farfuriile, satârul. Fără să scoată un cuvânt, Ulise s-a ridicat, a intrat sub bolta şi a pus mâna pe satâr.

Eréndira nu-şi întoarse capul să-l privească, dar în clipa în care el dădu să plece îi spuse cu un glas abia şoptit:

— Ai grijă, că şi-a presimţit moartea. A visat un păun într-un hamac alb.

Bunica îl văzu pe Ulise intrând cu satârul în mână şi se strădui din răsputeri să se scoale fără ajutorul bastonului, ridicând braţele.

— Băiete! strigă. Ai înnebunit!

Ulise se aruncă asupra ei şi-i înfipse cuţitul chiar în pieptul gol. Bunica scoase un geamăt, se năpusti peste el şi încercă să-l sugrume cu braţele-i puternice de urs.

— Fecior de curvă, grohăi. Prea târziu îmi dau seama că ai chip de înger trădător.

N-a mai putut spune nimic pentru că Ulise izbuti să-şi elibereze mâna cu cuţitul şi i-l mai înfipse o dată în coaste. Bunica scoase un geamăt înfundat şi-şi strânse şi mai tare agresorul. Ulise îi dădu a treia lovitură, fără cruţare, şi un şuvoi de sânge ţâşni năvalnic stropindu-i faţa: era un sânge uleios, strălucitor şi verde, întocmai ca mierea de mentă.

Eréndira se ivi în prag cu castronul în mână şi privi lupta cu o nepăsare criminală.

Uriaşă, monolitică, urlând de durere şi furie, bunica se agăţă de trupul lui Ulise. Braţele, picioarele, până şi ţeasta chilugă erau verzi de sânge. Colosala-i răsuflare ca de foaie,

cutremurată de primele horcăituri ale morţii, umplea tot spaţiul. Ulise reuşi să-şi elibereze încă o dată braţul cu cuţitul, îi spintecă pântecele şi o explozie de sânge îl umplu de verde de sus până jos. Bunica se chinui să respire aerul de care avea nevoie să trăiască şi se prăbuşi pe brânci. Ulise scăpă din braţele ei sleite de putere şi fără o clipă de răgaz înfipse pentru ultima oară cuţitul în uriaşul trup căzut.

Atunci Eréndira puse castronul pe o masă, se aplecă peste ea, cercetând-o cu ochii fără s-o atingă şi, când se încredinţă că murise, chipul ei căpătă brusc toată maturitatea vârstei adulte pe care nu i-o dăduseră cei douăzeci de ani de nenorocire. Cu mişcări iuţi şi sigure a luat jiletca plină de aur şi a ieşit din cort.

Ulise rămase pe jos lângă cadavru, epuizat de luptă, şi cu cât încerca să-şi cureţe faţa, cu atât mai mult i se mânjea de materia aceea verde şi vie ce părea că-i ţâşneşte din degete. Numai atunci când a văzut-o pe Eréndira plecând cu jiletca îşi veni în fire.

O strigă în gura mare, dar nu primi niciun răspuns. Se târî până la ieşirea din cort şi văzu că Eréndira fugea pe ţărmul mării, îndepărtându-se de oraş. Făcu atunci o ultimă sforţare s-o pornească pe urmele ei, chemând-o cu nişte strigate sfâşietoare ce nu mai erau de îndrăgostit, ci de fiu, dar a fost răpus de îngrozitoarea sfârşeală de a fi omorât o femeie fără ajutorul nimănui. Indienii bunicii l-au găsit trântit pe ţărm cu

faţa în jos, plângând de singurătate şi spaimă.

Eréndira nu-l auzise. Fugea cu vântul în faţă, mai iute ca o căprioară, şi niciun glas de pe lumea asta n-o mai putea opri. Trecu în goană fără a se uita înapoi peste aburii arzători ai bălţilor de salpetru, peste craterele de var, prin toropeala aşezărilor lacustre, până când se sfârşiră ştiinţele naturale ale mării şi începu deşertul, dar continuă să fugă cu jiletca plină cu aur dincolo de vânturile pustii şi de înserările nesfârşite, şi în veci nu s-a mai aflat cea mai mică veste despre ea, şi nici nu s-a găsit vreo urmă, cât de neînsemnată, despre nenorocirea ei.

1972

(*Traducere: Tudora Șandru-Mehedinți*)